

**Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»**

II Міжнародна студентська науково-практична конференція

**«Безбар'єрний туризм в умовах сьогодення:
глобальні виклики для України та світу»**

II International Student Scientific and Practical Conference

**«Barrier-free tourism in today's conditions:
global challenges for Ukraine and the world»**

Збірник тез доповідей

**Львів
10 листопада 2022**

**Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»**

Збірник тез доповідей за матеріалами

**II Міжнародної студентської науково-практичної
конференції**

**«Безбар'єрний туризм в умовах сьогодення:
глобальні виклики для України та світу»**

Львів
10 листопада 2022

Безбар'єрний туризм в умовах сьогодення: глобальні виклики для України та світу: Збірник тез доповідей II Міжнародної студентської науково-практичної конференції, 10 листопада 2022 р., Львів / Ред.кол.: І. Костюк (гол.ред.) та ін. Львів : вид-во «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2022.- 167 с.

У збірнику тез доповідей представлено основні соціально-філософські аспекти доступності і безбар'єрності як нової суспільної норми. Аналізується сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку національного безбар'єрного туризму в умовах сьогодення та його соціально-економічні стратегії розвитку. Особлива увага присвячується основним проблемам туризму в умовах війни, зокрема мобілізації волонтерства, внутрішній міграції та безбар'єрності послуг. Розкрито сучасне правове забезпечення безбар'єрного простору в умовах війни та перспектива світової підтримки в післявоєнний період.

Тези подано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність поданих матеріалів несуть автори.

Рекомендовано для студентів, керівників, педагогічно-викладацьких колективів закладів освіти та соціальних партнерів.

УДК 338.48.53-056.26

Редакційна колегія:

І. Костюк – к.т.н., доцент (голова), А. Терехух – д.е.н., професор,
О. Сенюра – к.с.н., доцент, Н. Креденець – к.пед.н.

ЗМІСТ

Іван КОСТЮК ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	8
Олександра МОМОТЮК, Мар'яна СЕНЬКІВ ФІЛАНТУРИЗМ ЯК СУЧАСНЕ РІШЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ	10
Марія КОСТЬОВ'ЯТ, Марія ЛАДИЧУК ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТУРИЗМУ НА АКТИВНЕ ВОЛОНТЕРСТВО	13
Олеся ВЛАДИКА, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК ДОСТУПНІСТЬ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ	16
Аліна СМАГЛЮК ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ	19
Анастасія КОРОЛЬ МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА НОВІ АСПЕКТИ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ	23
Тетяна СПРИСА, Галина МЕЛЬНИЧУК ОРГАНІЗАЦІЯ «ВИМУШЕНИХ ПОДОРОЖЕЙ» ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВІЙНИ	26
Катерина БАРАН ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	30
Вероніка ПАВЛИК, Олеся МЕЛЬНИК ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	33
Василина ВЕРХОМІЙ, Ірина СТРУЖ ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТАН РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	37

Ольга ШИМАНСЬКА, Марія ВАСИЛИШИН ВПЛИВ ТУРИЗМУ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	41
Денис СЕНЮРА, Оксана КАСІЯН БЕЗБАР'ЄРНЕ МИСТЕЦТВО ЛЬВОВА	45
Анна ФЕДОРІВ, Павло ТЕЛІШ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ДОБРОМИЛЬСЬКОЇ ОТГ	49
Мар'яна ГОРНЕЦЬКА, Уляна СВЕНТОЗІЛЬСЬКА СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ У М. ТРУСКАВЦІ	52
Марта ЛОСИК, Оксана ОСІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ	57
Вікторія МАРТИКЛІЯС, Тетяна СОЛОМЧАК РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ	59
Анастасія МУЗИКА, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК БЕЗБАР'ЄРНИЙ ТУРИЗМ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	63
Ірина КУЗИК, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК БЕЗБАР'ЄРНИЙ ТУРИЗМ ТА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	67
Андріана ВОЛОШИН, Людмила ДУТКО ДОСТУПНІСТЬ І БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ТУРИЗМУ ЯК НОВА СУСПІЛЬНА НОРМА	70
Daryna PARIICHUK, Mariia PAVLIV BARRIER-FREE TOURISM IN THE EUROPEAN UNION	74
Андріана ДЕМЧИШИН, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК ТУРИЗМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	76

Сніжана ГІРНА, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	79
Ольга ГРИГОРЧУК, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК ТУРИЗМ ДЛЯ НЕЗРЯЧИХ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	82
Ярина ДОВГАНИК, Галина МЕЛЬНИЧУК ОРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНОГО ДОЗВІЛЛЯ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ	86
Михайло ВИШНЯНЧИН, Maksym KUBIAK ОСОБЛИВОСТІ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	89
Юрій СПОДАРИК, Тетяна БАБИН СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.	96
Василина ВІЦЬКАР, Марія ВАСИЛИШИН СТРАТЕГІЇ НЕОБХІДНОГО РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	100
Yana LUTSYSHYN, Lesia VYSHNIANCHYN FEATURES OF CROSS-BORDER COOPERATION OF THE CARPATHIAN EUROREGION	105
Angela SERRIELLO, Lesia VYSHNIANCHYN FEATURES OF CHILDREN'S TOURISM IN ITALY	110
Дарія ПОПОВИЧ, Оксана ШНЯК ФІЛОСОФІЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	114
Христина КУЗЬМЯК, Тетяна БАБИН ЕКОНОМІЧНА БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ЯК ОДИН З НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ	117
Діана ЛУЦАК, Галина ПЕТРИШИН ДОСТУПНІСТЬ ТА БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ПОСЛУГ	121

Юрій ПАШКУЦЬКИЙ, Анастасія РОМАНЕЦЬ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ	125
Юлія РОЇК, Галина ЛОСИК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН: ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ДОСТУПНОСТІ	128
Анастасія ВІЄЦЬКА, Юлія ШАФРАНСЬКА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ У УМОВАХ РЕАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	131
Анастасія ЛИМОНОВА, Галина ЛОСИК БЕЗБАР'ЄРНІСЬ ЯК НОВА СУСПІЛЬНА НОРМА АРХІТЕКТУРНОГО ПРОЄКТУВАННЯ	134
Наталія ЛАВСЬКА БЕЗБАР'ЄРНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ АКТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	138
Христина ФЕДІВ, Леся ВИШНЯНЧИН ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	141
Діана ФІЛІМОНОВА, Любов ЗОЗУЛЯ ОСОБЛИВОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОСТТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ ТА ВЕТЕРАНІВ ЗСУ: ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ	145
Іванна КЛЮЧНИК, Надія МИХАЙЛИК СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ ЯК ЗАСОБУ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	149
Наталія КАЩУК, Мирослава БОДНАР ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ	153

Yuliia KUROCHKA, Oksana SENIURA LEGAL PROVISION OF THE STRATEGY FOR BARRIER-FREE ENVIRONMENT IN UKRAINE	156
Христина КОСТЮК, Оксана КОСТЮК СПЕЦИФІКА ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВИХ УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	158
Ustina KITSERА, Христина ІВАНЕЦЬ ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА В ПЕРІОД ВІЙНИ	161
Viktoriiа LESKIV, Nadiia KREDENETS BARRIER-FREE TOURISM IN GERMANY	164

Іван КОСТЮК,

доцент, кандидат технічних наук

директор ВСП «Технологічний фаховий коледж

Національного університету «Львівська політехніка»

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Сьогодні, у жорстокій війні, яку росія веде проти України тисячі відважних українців собою, своїм серцем, душею і тілом відстоюють найвище досягнення української нації. Для нас поняття «мир» та «незалежність» мають особливу цінність, життєву важливість та необхідність. В умовах сьогодення зростає соціальна значимість трансформації рекреації та дозвілля в нашій країні, що зумовлена постійним зростанням кількості осіб з різними видами інвалідності.

Формування сучасного безбар'єрного простору є одним з основних показників європейського розвитку, а також толерантне ставлення до людей з інвалідністю – це актуальне соціокультурне питання сучасності. Саме толерантність сприймається як поняття, яке забезпечує усунення фізичних, моральних та правових бар'єрів для осіб з інвалідністю. А безперешкодну участь їх у культурному житті суспільства забезпечують: соціальні, педагогічні, філософські, правові і економічні сторони людської поведінки та діяльності. Та попри значне зростання в сучасних умовах доступності об'єктів туристичної інфраструктури для осіб з інвалідністю – «безбар'єрний туризм» все ж залишається найменш розвинутим туристичним напрямком.

В рамках дослідження цього напрямку у Відокремленому структурному підрозділі «Технологічний фаховий коледж

Національного університету «Львівська політехніка», який цього року відзначає 75-ту річницю свого заснування, піднімається актуальна проблематика, що знаходить своє відображення у проведенні II Міжнародної студентської науково-практичної конференції на тему «Безбар'єрний туризм в умовах сьогодення: глобальні виклики для України та світу», основною метою якої є залучення студентства та педагогічних колективів закладів освіти до окресленої проблематики, що сприяє розвитку їх дослідницьких інтересів та розширення їх професійних компетенцій.

В межах конференції розглядаються основні соціально-філософські аспекти доступності і безбар'єрності як нової суспільної норми. Аналізується сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку національного безбар'єрного туризму в умовах сьогодення та його соціально-економічні стратегії розвитку. Особлива увага присвячується основним проблемам туризму в умовах війни, зокрема мобілізації волонтерства, внутрішній міграції та безбар'єрності послуг. Розкрито сучасне правове забезпечення безбар'єрного простору в умовах війни та перспектива світової підтримки в післявоєнний період.

Олександра МОМОТЮК, студентка,
Національний університет «Львівська Політехніка»,
Україна

Мар'яна СЕНЬКІВ, асистент,
кандидат географічних наук,
Національний університет «Львівська Політехніка»,
Україна

ФІЛАНТУРИЗМ ЯК СУЧАСНЕ РІШЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті досліджено питання розвитку філантуризму в Україні, його можливості, переваги та приклад конкретного регіону.

Ключові слова: філантропія, туризм, місцеві громади, війна, економіка, безбар'єрність.

The paper examines the development of philantourism in Ukraine, its opportunities, advantages and an example of a specific region.

Keywords: philanthropy, tourism, local communities, war, economy, barrier-free.

Сьогодні перед Україною гостро постало питання розвитку туризму як важливої сфери економіки. Значна частина підприємств та територій, які раніше обслуговували туристів, зараз не мають такої змоги, а значний потік іноземних туристів припинено через небезпеку. Проте туризм є явищем багатограним, може відбуватися з різною метою.

У 2021 р. на туристичних ринках з'явився новий тренд, поєднання філантропії та туризму – філантуризм. Більше половини мандрівників

(59%) зацікавлені у філантуризмі та досвіді спільнот. Особливим є те, що такий туризм є абсолютно безбар'єрним – доєднатись може кожен. За словами учасників саміту Всесвітньої ради з подорожей і туризму (WTTC) у 2022 р., мандрівники можуть допомогти покращити якість життя громади, якщо розумно підходять до подорожування. Головна мета такого туризму – поєднання подорожі та допомоги місцевій громаді. Цю допомогу можна надавати різним чином: допомога з проектом для збереження дикої природи на території громади; розміщення у туристичних підприємствах, що постраждали; участь або відвідування благодійних акцій на території громади.

Як зазначає Сріджіт П. Наір, генеральний директор «Kabanі Tour», організації в Кералі: «Люди хочуть, щоб їхні подорожі були цінними. Вони хочуть подорожувати місцевістю та робити внесок у місцеву економіку». Дана ідея відображається і у випадку України під час війни: більша частина країн світу висловлює свою підтримку, готуються проекти з відновлення економіки, пошкоджених територій та підприємств. Туризм не є виключенням. Для стабілізації економіки дуже важливо розвивати внутрішній туризм. Є ряд факторів, завдяки яким філантуризм є лідером серед перспективних напрямків для України: актуальність на світовому ринку; уніфікація туристичних дестинацій в Україні; низькі витрати; розвиток внутрішнього туризму.

Успішні втілення філантуризму спостерігаються у багатьох країнах, що розвиваються: Австралія, Зімбабве, Туреччина, Шрі-Ланка, Філіппіни. Згідно з даними ForwardKeys, туристичної та аналітичної компанії, на Філіппінах кількість бронювань зросла на 29% порівняно з попереднім кварталом.

Для прикладу, туристичною дестинацією для філантуризму може стати Дубенська територіальна громада. Тут є усі засади для його розвитку та значна потреба в піднятті економіки. Зацікавити туристів можуть: культурний фестиваль «Тарас Бульба», військова споруда XIX ст. «Тараканівський форт», різноманітні природні та релігійні об'єкти. Громада стикнулася зі значними труднощами унаслідок воєнних дій.

Отже, для швидкого відновлення економіки та повернення України на світовий ринок, потрібно вже під час війни планувати подальші кроки після її закінчення. Відбудовувати, налагоджувати діяльність важливих економічних секторів та сферу туристичних послуг – це можливість швидше повернутися до повноцінного життя. Вагому роль у цьому процесі відіграватиме філантуризм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. What is philantourism and why is it predicted to boom in 2022?
URL: <https://www.dontdiewondering.com/what-is-philantourism-and-why-is-it-predicted-to-boom-in-2022/>
2. In «philantourism» remember to do no harm. URL:
<https://www.bworldonline.com/arts-and-leisure/2022/04/25/444333/in-philantourism-remember-to-do-no-harm/>.

Марія КОСТЬОВ'ЯТ, студентка,
Самбірський фаховий коледж економіки та
інформаційних технологій,
Україна

Марія ЛАДИЧУК, викладач,
голова циклової комісії економіки та туризму,
Самбірський фаховий коледж економіки та
інформаційних технологій,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТУРИЗМУ НА АКТИВНЕ ВОЛОНТЕРСТВО

Російську агресію відчув на собі кожен громадянин. Постраждала і сфера туризму. Більшість туристичних фірм занурилися у військове волонтерство, перетворили свої офіси на штаби, де щось виготовлять, пересортовують, надсилають, донатять і т.д.

Ключові слова: туризм, туроператори, волонтерство, переселенці, окупація.

Every citizen has felt Russian aggression. Tourism has also been affected. Most travel companies have immersed themselves in military volunteerring, turned their offices into making, sorting, sending, donating centres, etc.

Keywords: tourism, tour operators, volunteerring, immigrants, occupation.

З початком війни в Україні змінилось усе – і це відчув на собі кожен громадянин країни. Постраждали всі сфери та галузі, в том числі

сектор туризму. Важко уявити, як в таких надскладних умовах можна подорожувати не лише з метою переселення до більш безпечних місць, а й можливості хоч на якийсь час втекти від жахливих реалій, що принесло за собою повномасштабне вторгнення.

Галузь знову повернулася до збитковості і не змогла досягти показників 2019 р. Та все ж сфера туризму, не дивлячись на важкі обставини, продовжує боротися зі складнощами.

Багато туристичних фірм почали займатися волонтерством, підтримуючи армію необхідним, а також переселенців, розміщуючи їх у санаторіях та організовуючи їх пересування далі. Перетворили свої офіси на волонтерські штаби та замість турів на море працівники компанії відправляють сухпайки та ліки на фронт. Туристичні фірми повністю занурилися у військове волонтерство, працюють щодня саме на те, щоб знаходити, замовляти, купувати, отримувати, пересортувати, надсилати, збирати, донатити і все інше [1]. Більш того, є потреба постійно навчатися, бо рівень знань про тактичну медицину, про форму, про амуніцію, про озброєння, був майже нульовий, тому зараз постійно якісь курси, постійно якісь статті, якісь відео.

Під окупацією – напівприховане волонтерство. І це суто доставка харчів, медикаментів і пального, вивіз людей з окупованих територій на підконтрольну Україні територію.

Окремі туристичні фірми крім волонтерства працюють і за своїм основним призначенням, орієнтуючись на подорожі в середині держави – переважно у західноукраїнському напрямку. Водночас керівництво вирішило, що коли матиме прибутки, то 50% передаватимуть на армію [3].

Туроператори проводять екскурсії для переселенців у Львові. Згодом почали організовувати для них поїздки у Карпати. Переважна більшість туристів – це люди з Києва, Харкова, та тимчасово окупованих територій. Люди зосередилися на Львівщині, Франківщині і Закарпатті [2]. Всіх цікавлять гори і то десь далеко від Львова.

Якби зараз ситуація із української галузю туризму не виглядала песимістично, слід нагадати, що у світі є багато прикладів, коли після масштабних конфліктів країни відновлювалися та знову приймають туристів.

Для реанімації туристичної галузі в Україні необхідно:

- сформулювати нові змісти для внутрішнього туризму, на кшталт «Для чого ми подорожуємо Україною?»;
- після війни, коли на сході України стане безпечно, необхідно розвивати туризм в областях, які пережили повномасштабне вторгнення загарбника.
- розпочати розробку туристичних програм по місцям військової слави ЗСУ.

В нашого покоління є важлива завдання – щось організовувати, згуртуватись і показувати характер, зуби і боронити вільну незалежність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волонтерська Платформа об'єднала 400 тисяч українців. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/volunteer-hub-helps-400000-ukrainians-make-difference>
2. Туризм під час війни 2022: факти від туристичних фірм Львова. URL:

https://zaxid.net/turizm_pid_chas_viyni_2022_fakti_vid_turistichnih_firm_lvova_n1542665

3. Холявко С. Разом ми сильні: як волонтери допомагають Україні. URL: <https://mind.ua/openmind/20240862-razom-mi-silni-yak-volonteri-dopomagayut-ukrayini>

Олеся ВЛАДИКА, студентка,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладач,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

ДОСТУПНІСТЬ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті висвітлено проблему волонтерства, яка вважається недоступною для людей з інвалідністю. Проте самі волонтери доводять протилежне, що інвалідність – це не вирок для волонтерства, а можливість проявити себе і бути корисним для суспільства.

Ключові слова: волонтерство, особи з інвалідністю, безбар'єрність, інклюзивність, реабілітація, гуманітарна допомога, повномасштабна війна.

The article highlights the problem of volunteering, which is considered to be inaccessible to people with disabilities. However, the volunteers prove

the opposite, disability is not a sentence for volunteering but an opportunity to prove yourself and be useful to society.

Keywords: volunteering, disabled people, barrier-free, inclusiveness, rehabilitation, humanitarian aid, full-scale war.

Інвалідність – не перешкода для волонтерства навіть під час повномасштабної війни. За час повномасштабного нападу Росії на Україну питання безбар'єрності стало ще актуальнішим. Архітектурна недоступність більшості укриттів, поранення значної кількості військових та цивільних громадян, постійна посилена міграція людей по всій країні – це те, що потребує уваги вже зараз. І подальше відновлення зруйнованих територій має відбуватися на принципах безбар'єрності. Адже кожен має право на безпеку та комфорт, які є базовими потребами.

Одна з проблем волонтерства в Україні – недоступність для людей з інвалідністю. Утім, спікери відразу заперечили цей сумний факт: організатори часто продумують усе (від питання в google-forms до інклюзивності приміщення). Для людини, яка постійно відчуває небажану жалість у свою сторону, волонтерити – найкращий спосіб знайти себе [1]. Коли почалася повномасштабна війна, частина організацій перейшли в напрямок регулювання надзвичайних ситуацій, які підтримують людей з інвалідністю. Вони організують їм евакуацію, надають гуманітарну допомогу, юридичні та психологічні консультації, фінансову допомогу та допомогу з реабілітацією. Важливо зазначити, що люди з інвалідністю приносять користь, тому що допомагати, а, насамперед, волонтерити, не обов'язково в матеріальному плані. Є багато людей з інклюзією, які на власному

прикладі показують, що волонтерство не має меж, а зробити свій внесок у перемогу України може кожен. До прикладу можна навести види робіт, яку вже активно здійснюють волонтери:

- інформують людей з інвалідністю про можливість евакуації, отримання виплат, гуманітарної допомоги, а також працевлаштування за кордоном;

- ремонтують автомобілі для ЗСУ і відправляють їх на фронт, адаптовують автівки для воїнів з інвалідністю;

- допомагають облаштовувати помешкання в місті, а також організовують для ЗСУ збір необхідного обладнання і коштів;

- виготовляють для ЗСУ зарядні прилади на сонячних панелях та перископи з використанням 3D-принтерів, а також збирають кошти на деталі до них [2]. І це лише низка прикладів людей з інвалідністю, які не просто волонтерять, а наближають таким чином нашу перемогу.

З цього можна зробити висновок, що бути волонтером – не просто альтруїстично, але й престижно. Інвалідність – не перешкода для волонтерства навіть під час повномасштабної війни. Це доводять герої нашої добірки, які попри надскладні умови роблять усе можливе, щоб допомагати іншим людям. У мирний час вони активно відстоювали права людей з інвалідністю та боролися за безбар'єрне середовище. Вже на початку повномасштабного вторгнення їхня робота переросла у волонтерські рухи. Одні допомагають з евакуацією чи гуманітарною допомогою, інші – збирають кошти. Проте для подальшої перемоги потрібно активізувати суспільство. Поодинокі «герої» не можуть змінити країну без підтримки соціуму, тому чим більше волонтерів у державі – тим ближче до нас світле майбутнє. Волонтери в Україні – це люди, які не бояться дискримінації від влади чи осуду

недоброзичливого оточення. Вони почали працювати заради ідеї, а не галочки в резюме.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волонтерство для кожного. URL: https://volunteer.country/blog/context/volunteering_for_everybody
2. Добро без бар'єрів: як люди з інвалідністю допомагають під час війни. URL: <https://ukrainer.net/dobro-bez-barieriv/>

Аліна СМАГЛЮК, викладач,
ВСП «Фаховий коледж економіки і технологій Національного
університету «Чернігівська політехніка»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Дослідження присвячене визначенню специфіки функціонування індустрії туризму в умовах воєнного часу на основі вивчення трансформаційних перетворень туризму в Україні під час війни 2022 р. Актуальність дослідження полягає в необхідності утвердження туризму як однієї з основних економічних сфер під час війни та після її завершення. Метою дослідження є розробка рекомендацій щодо відновлення туристичної галузі, яка постраждала від військових дій в Україні.

Ключові слова: туристична галузь, воєнний стан, російсько-українська війна, туристична інфраструктура, програма післявоєнного відновлення

The research deals with determining the specifics of the tourism industry functioning in wartime based on the study of transformational transformations of tourism in Ukraine during the war of 2022. The relevance of the research is the need to establish tourism as one of the main economic spheres during the war and after its end. The purpose of the research is to develop recommendations for the tourism industry recovery which has been affected by military actions in Ukraine.

Keywords: tourism industry, martial law, the Russian-Ukrainian war, tourist infrastructure, post-war reconstruction program.

До пандемії на Росію та Україну припадало 5% світових туристичних відправлень. Росія також займала 11-е місце у світі за кількістю туристів та сьоме місце за витратами. Конфлікт може загальмувати повільне відновлення туризму та додати невизначеності щодо майбутніх перспектив та інвестицій [2].

Постраждають і ширші ринки туризму. По-перше, через падіння впевненості у безпеці подорожей європейськими напрямками. Сполучені Штати Америки є другим за величиною міжнародним ринком після Китаю та все одно країна повільніше відновлюється після попередніх потрясінь. Бронювання рейсів у Європі впало на 23% за тиждень після початку війни, а кількість рейсів до Європи зі США скоротилася на 13%. Країни, розташовані близько до зони конфлікту – Болгарія, Хорватія, Естонія, Грузія, Угорщина, Латвія, Литва, Польща,

Словаччина та Словенія – зіткнулися з падінням кількості бронювань на 30-50%.

По-друге, закриття російського повітряного простору збільшило час та витрати для багатьох компаній, що подорожують між Європою та Азією, перешкоджаючи далеким рейсам. Eurocontrol, європейський диспетчер повітряного руху, вважає, що обхід російського повітряного простору для польоту між Парижем і Токіо додає понад 1000 морських миль та 150 хвилин [3].

Навіть там, де туристи в принципі все ще хочуть і можуть подорожувати, зростання цін на паливо, продукти харчування та енергоносії знизить їхню купівельну спроможність та прибуток для стиснених підприємств сектору. Підприємства, у тому числі готелі, ресторани та туроператори – 85% яких складають малі та середні підприємства, вже перебували у нестабільному фінансовому становищі після двох важких років, коли вони вичерпали свої резерви та накопичили борги протягом тривалих періодів закриття. У багатьох зараз мало можливостей, щоб поглинути ці цінові шоки, особливо після того, як у багатьох країнах було скасовано заходи екстреної підтримки, які допомогли підтримати багато робочих місць та компаній під час пандемії.

Політики шукають нові засоби підтримки сектора. У деяких країнах, наприклад, у Польщі та Естонії, вони використовують вільні місця у готелях для розміщення біженців. Країни також вивчають, чи може цей сектор підтримувати маршрути для роботи для біженців, забезпечуючи їм дохід та найкращі перспективи для інтеграції, одночасно усуваючи прогалини у навичках для бізнесу.

Щодо України, то про відновлення її туристичного потенціалу потрібно подбати вже сьогодні. Для цього ми пропонуємо наступні кроки [1]: програми повоєнної відбудови, розроблені українським урядом, повинні включати туризм; підготовка широкомасштабної маркетингової кампанії компанії для зовнішніх ринків; розробка туристичних програм по місцям військової слави Збройних сил України; відновлення туристичної інфраструктури, яке буде неможливим без допомоги інших країн та міжнародних організацій; просування незвичних та потенційно успішних форматів: екотуризм, міська культура тощо; відкриття національних офісів українського туризму в розвинутих країнах світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зарубіна, А., Сіра, Е., Демчук, Л. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. (41). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14> (дата звернення: 27.10.2022 р.).

2. Jacquot S. Tourism and War. *Open edition journals*. 2021. №19. URL: <https://journals.openedition.org/viatourism/7095> (дата звернення: 27.10.2022 р.).

3. Muller M. How the war in Ukraine affects tourism in Eastern Europe. URL: <https://www.dw.com/en/how-the-war-in-ukraine-affects-tourism-in-eastern-europe/a-61074491> (дата звернення: 27.10.2022 р.).

Анастасія КОРОЛЬ, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА НОВІ АСПЕКТИ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна в Україні, постійна ракетні небезпеки є причиною міграційних процесів в межах нашої країни та за кордон. Переміщення пов'язане не тільки з населенням, а також це і зміна локації для бізнес-структур. Львівщина перетворилась на своєрідний хаб-співпраці соціальної на економічної єдності.

Ключові слова: міграція, причини міграцій, ВПО.

The war in Ukraine, constant missile threats are the cause of migration processes within our country and abroad. Moving is connected not only with the population, but also a change of location for business structures. Lviv Oblast has turned into a unique hub of social and economic unity.

Keywords: migration, causes of migration.

Початок повномасштабної війни в Україні призвів до переміщення населення, як всередині країни, так і за її межами. За 4 місяці війни ООН зафіксували 8 мільйонів перетинів кордону, майже 95% з них – це люди, які залишились за кордоном; 3,5 мільйони українців звернулись за тимчасовим прихистком у різних країнах Європи [3].

Українці, які покинули Україну, найперше обирали Польщу, Естонію, Німеччину та Чехію, а пізніше переміщувались і до інших

країн Європи. Найактивніше виїжджали жінки 25-45 років, більша половина з яких мають дітей. Основна частина переселенців по закінченні війни планують повернутись додому. Найважливішими потребами переселенців є гроші, житло, доступ до роботи, медикаментів і медичних послуг [1].

Львівська область є одним з ключових українських регіонів, що надав прихисток вимушеним внутрішнім переселенцям, які покинули свої домівки через військове вторгнення росії в Україну. Станом на 3 червня 2022 р. як внутрішньо переміщені особи (ВПО) в області офіційно зареєструвалося 242 тис. переселенців, з яких 75 тисяч – діти, 110 тисяч – особи працездатного віку, понад 30 тисяч – пенсіонери та 8 тисяч – особи з інвалідністю. Проте, кількість ВПО, які проживають на Львівщині, є значно вищою. Станом на травень цього року обласна влада озвучувала цифру у 500 тисяч переселенців [2].

При аналізі даних та особливостей ВПО у Львівській області зауважимо, що значна частка припадає на жінок та дітей; найбільше переїхала з Київської, Донецької та Харківської обл.; незначна кількість опитаних є пенсіонерами, натомість значна частка – економічно активне населення (роботодавці, наймані працівники, фрілансери).

Можна зазначити, що ВПО, які займались бізнесом – головним чином сприймають регіон як паралельний (запасний) майданчик для своєї діяльності. Робота в умовах пандемії COVID-19 значно допомогла адаптуватись до умов війни тому бізнесу, який міг покладатись на віддалену роботу.

Підприємства зі складним випадком релокації, окрім приміщення для відновлення діяльності та поселення працівників, потребують

комплексної допомоги із пошуком та перевезенням обладнання, додаткового фінансування, виходом на нові ринки. Бізнес не бажає перереєструватися в області, зокрема з міркувань підтримки податками власного регіону.

Представники бізнес-середовища демонструють високу активність та ініціативність, на відміну від звичайних ВПО. Вони не схильні очікувати, приймають рішення швидко та адаптуються до викликів війни.

Варто зазначити, що з початку повномасштабної війни саме Львів став одним із міст-хабів для бізнесу, оскільки незважаючи на серйозні виклики, відкрито: ресторан «Інші» Євгена Клопотенка; «З любов'ю з Києва – Julia's coffee shop»; пиріжкова «Кіт» від переселенців з Ірпеня, Бородянки та Ніжина; кав'ярня «0629» від друзів-переселенців із Маріуполя та Чернігівщини; GastroFamily Market та «Остання Барикада» від київського ресторатора; «Білий шум» (підприємці із Сум та Харкова); Суші-ресторан «Bluefin» від переселенців з Маріуполя, «Бао Casual», де представлені авторські рецепти популярного шеф-кухаря Ектора Хіменеса Браво [2].

Отже, Львівщина – перша в Україні за кількістю релокованих підприємств. Саме в нашу область переїхали 193 підприємства з територій, де тривають активні бойові дії. З них 115 – уже повноцінно відновили роботу (компанії легкої, харчової промисловості та торгівлі, машинобудування та металообробки).

На ведення бізнесу під час війни впливають чимало важливих факторів, які не можна різко оминати чи викинути. Однак попри усе це українські підприємці намагаються залишатися сильними та

незалежними. Сьогодні вони впевнено підтримують економіку країни, допомагають армії та масштабуються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні МОМ, раунд 8 (23 серпня 2022). URL: <https://www.032.ua//news/3469550/10-zakladiv-lvova-aki-vidkrili-pid-cas-povnomasstabnoi-vijni>

2. Львів: захистити і вижити / Укрінформ. URL:<https://lviv.novyny.live//na-lvovshchinu-v-rezultate-voiny-pereekhalo-naibolshee-kolichestvo-predpriiatii-iz-ukrainy-50075.html>

3. Ukraine – Internal Displacement Report – General Population Survey Round 6 (17 June 2022- 23 June 2022). URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-%E2%80%94-internal-displacement-report-%E2%80%94-general-population-survey-round-6-17-23-june-2022>

Тетяна СПРИСА, студентка,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

Галина МЕЛЬНИЧУК, викладач-методист,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ «ВИМУШЕНИХ ПОДОРОЖЕЙ» ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті розглянуто питання організації евакуації людей з інвалідністю в умовах війни. Розкрито основні аспекти переміщення,

адаптації людей з інвалідністю та допомога волонтерських/громадських організацій.

Ключові слова: евакуація, люди з інвалідністю, організації людей з інвалідністю.

The article deals with the issue of organizing the evacuation of people with disabilities in wartime conditions. The main aspects of relocation, adaptation of people with disabilities and assistance of volunteer/public organizations are revealed.

Keywords: evacuation, people with disabilities, organizations of people with disabilities.

В умовах бойових дій та постійних атак на цивільну інфраструктуру в Україні щоденно зростає кількість внутрішньо переміщених осіб, яка з початку війни збільшилася з 1,5 млн до 4,6 млн. За неофіційними даними, їх може бути набагато більше [2].

Одне з найскладніших завдань – це евакуація людей з інвалідністю. В Україні є близько 2,7 млн. людей з інвалідністю, однак їхньої централізованої евакуації під час воєнного стану не було. Системні проблеми з евакуацією існують, попри те, що війна триває понад вісім років. За цей час держава мала змогу продумати та організувати реальні стратегії евакуації у випадку бойових дій.

На сайтах Міністерства соціальної політики, Міністерства охорони здоров'я та Червоного Хреста України є довідкова інформація про евакуацію, в якій вказані контакти громадських організацій.

ГО «Доступно.UA» стала платформою для інформування людей з інвалідністю про допомогу та підтримку під час війни. На ресурсах

організації виходять інформаційні дописи про евакуацію, трансфер, гуманітарну і медичну допомогу в Україні та за кордоном.

«Fight For Right» – це неприбуткова правозахисна організація, основною метою якої є захист прав людей з інвалідністю. На початку війни ця компанія самоорганізувалась та почала надавати психологічну допомогу, а згодом взялась за таку складну справу як евакуація людей з інвалідністю. «Fight For Right» за півроку допомогли понад чотирьом тисячам людей. Також ця організація допомагає гуманітарно, медикаментами, реабілітацією, юридичними консультаціями та асестивними технологіями. Команда Fight For Right зараз запустила «Тепло» – спеціальний зимовий проєкт допомоги людям з інвалідністю [3].

Евакуацією з гарячих точок людей з порушенням опорно-рухового апарату та лежачих людей, а також людей з порушеннями зору та слуху також займається фонд «Freedom Trust». Там використовуються автобуси, спеціально обладнані для перевезення лежачих хворих. На цих автобусах людей везуть до найближчого залізничного вокзалу, а далі відправляють на евакуаційних потягах до Львова.

Загони швидкого реагування Червоного Хреста України, Благодійний фонд «Восток SOS», «Група активної реабілітації» евакуюють маломобільні групи людей, осіб з інвалідністю та тяжко хворих пацієнтів, які не можуть самостійно виїхати з небезпечних територій [1].

До порятунку та перевезення в безпечні місця людей з інвалідністю з перших днів долучилися також окремі волонтери, зокрема ті, які самі мають інвалідність.

Більшість громадських ініціатив мають співробітників або волонтерів з різними типами інвалідності. Тому у цій війні ефективність евакуації людей з інвалідністю, зміна процедур Державної прикордонної служби, забезпечення кріслами колісними чи слуховими апаратами, пошук доступного житла часто залежить від згуртованості дій саме людей з інвалідністю.

Це унікальний приклад того, як сама спільнота людей з інвалідністю в Україні є рушіями змін. І ось цю силу, рішучість, партнерство організацій людей з інвалідністю слід активно залучати для відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В Україні є один міфічний бункер, пристосований для людей з інвалідністю: про проблеми з укриттями, евакуацією та безбар'єрним прихистком. URL: <https://zmina.info/articles/v-ukrayini-ye-odyn-mifichnyj-bunker-prystosovanyj-dlya-lyudej-z-invalidnistyuneoblashtovani-ukryttya-problematychna-evakuacziya-ta-vidsutnist-bezbar%CA%BCyernogo-zhytla/>

2. Кількість переселенців в Україні після початку повномасштабного вторгнення збільшилася втричі. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3585076-kilkist-pereselenciv-v-ukraini-pisla-pocatku-povnomasstabnogo-vtorgnenna-zbilsilasa-vtrici.html>

3. Півроку порятунку життів українців з інвалідністю: звіт Fight For Right URL: <https://ffr.org.ua/pivroku-poryatunku-zhyttiv-ukrayintziv-z-invalidnistyuzvit-fight-for-right/>

Катерина БАРАН, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

The essence of volunteering and volunteer movements is revealed. The main directions of volunteer work are described, examples of the main volunteer initiatives are given.

Keywords: volunteering, volunteer, volunteer movement, volunteer initiative.

Волонтерство розглядається як добровільна безкорисна суспільно важлива діяльність. Визначальним є принцип добровільності – волонтер діє за покликом душі, з почуттям потреби реалізувати свою громадянську позицію. Волонтерство як соціокультурне явище нерозривно пов'язане з духовним рівнем розвитку суспільства.

Волонтерська робота носить суспільно важливий характер, тобто спрямовується на вирішення проблеми, яка хвилює багатьох людей і з певних причин не може повністю вирішитися зусиллями держави.

Волонтерський рух в Україні до 2014 р. розвивався досить слабо, в порівнянні з іншими країнами світу. Згідно рейтингу World Giving Index у 2010 р. Україна займала лише 150 місце (лише 5% населення було залучено до волонтерської роботи). До подій Майдана найбільш актуальними напрямками діяльності була допомога соціально

незахищеним групам населення та благоустрій громадського простору.

Але Революція Гідності, анексія Криму та війна на Донбасі все змінили. Саме в цей час волонтерський рух формується як складова свідомого громадянського суспільства і головна рушійна сила реформування країни.

Після початку війни на Донбасі волонтерство піднялося на найвищий рівень розвитку за весь час незалежності України. Майже чверть українців мали досвід волонтерства. Основним напрямом діяльності волонтерів стала допомога українській армії та пораненим.

Цей досвід став безцінним фундаментом для того могутнього руху, який отримав волонтерський рух після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. З перших днів війни український народ згуртувався і перетворився на один суцільний волонтерський рух. Робота ведеться не тільки на території України, а й по всьому світу, де є зараз українці. Усі країни світу об'єдналися для допомоги і ця ініціатива іде в першу чергу від сердець простих людей.

Робота ведеться по багатьох напрямках, адже проблем величезна кількість, і вирішувати їх потрібно невідкладно. Можна виділити такі основні напрямки волонтерської роботи:

- допомога фронту – збір коштів, закупівля та доставка усього потрібного безпосередньо на фронт. Найшвидшими шляхами і в найкоротші терміни;

- кожен українець, не сидить вдома, а долучаються своєю працею – від плетіння маскувальних сіток та виробництва окопних свічок до приготування їжі на фронт;

- підприємці, що мали невеликі виробництва, перепрофілювали їх для допомоги фронту;

- фермери постачають на фронт продукти, вирощені у власних господарствах. Навіть діти збирають кошти і долучаються до загального руху. З кожною новою партією волонтерської допомоги на фронт приходять тисячі дитячих малюнків – листів, які піднімають бойовий дух наших воїнів;

- ремонт техніки та автомобілів, що вийшли з ладу під час бойових дій;

- допомога пораненим військовим та цивільним, реабілітація після поранень, протезування, психологічна допомога;

- допомога внутрішньопереміщеним особам та біженцям, що є за межами держави – забезпечення їх житлом, харчуванням, необхідними речами, адаптація на новому місці, пошук роботи та місць навчання для дітей;

- допомога дітям, що залишилися без опіки та піклування;

- допомога постраждалим тваринам;

- відновлення зруйнованих осель та зведення тимчасового житла для тих, хто лишився без квартир чи вони є непридатними для життя.

За кожним з цих пунктів – тисячі людей, які усі свої сили зараз віддають для наближення перемоги. Створені великі волонтерські організації, поряд з ними працюють невеликі громадські ініціативи, невеликі групи людей, які залучають усі резерви коштів, часу, можливостей.

Наша ініціативна група, до прикладу, кількістю 3-х осіб, змогла за короткий час налагодити зв'язок із волонтерами з міст Перемишля, Жешува та Варшави (Польща), Мілана, Равенна (Італія), Канади та

США, розробити логістику, знайти приміщення для зберігання і займатися отриманням, сортуванням та розповсюдженням гуманітарної допомоги потребуючим.

В першу чергу, потребують допомоги наші захисники – для них збираються продукти, теплий одяг та взуття, медикаменти (аптечки), спальники, палатки, газові балони та інші необхідні речі, які пакуються в транспорт та відправляються на фронт.

Отже, волонтерська ініціатива є важливою в сучасних умовах розвитку українського суспільства, яка допоможе наблизити перемогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маємо вірити і йти до кінця, до самої перемоги. URL: <https://lpnu.ua/news/vypusknysia-politekhniku-kateryna-baran-maємо-viryty-i-ity-do-kintsia-do-samoї-peremohy>

Вероніка ПАВЛИК, студентка,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
Україна

Олеся МЕЛЬНИК, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Досліджується проблематика та перспективи розвитку безбар'єрного туризму в Україні. Проаналізовано негативні чинники

організації туризму для осіб з інвалідністю. Визначено ключові концепції та ініціативи, які є базою формування безбар'єрного туризму.

Ключові слова: туризм, люди з інвалідністю, люди з особливими потребами, інклюзія, безпека туризму.

The issues and prospects for the development of barrier-free tourism in Ukraine are studied. The negative factors of the organization of tourism for people with inclusion are analyzed. The key concepts and initiatives that are the basis for the formation of barrier-free tourism have been identified.

Keywords: tourism, people with disabilities, people with special needs, inclusion, tourism safety.

Сьогодні туризм є невід'ємною частиною способу життя більшої частини суспільства. Він має значну вагу в економіці багатьох країн і є одним із провідних елементів міжнародної торгівлі. Крім того, він відіграє все більшу роль у спілкуванні та обміні знаннями.

З огляду на його природу та вплив, туризм має бути доступним для всіх громадян. Завдяки універсальному застосуванню принципу рівних можливостей, керівних принципів і резолюцій, що видані міжнародними інституціями, а також позитивне законодавство, що діє в багатьох країнах, туризм розглядається як право всіх громадян і тому потребує гарантій усунення перешкод для здійснення цих прав.

Туризм для всіх є широко поширеним соціальним імперативом, який має стати можливим завдяки державним органам та підприємствам, які так чи інакше беруть участь у наданні туристичних послуг.

Темпи зростання кількості людей з інвалідністю в усьому світі є вищими, ніж приріст населення. Це пов'язано зі старінням населення та глобальним зростанням хронічних проблем здоров'я, пов'язаних з інвалідністю.

Основні принципи організації туризму для осіб з інвалідністю: вони мають продовжувати жити у своєму середовищі і вести, за необхідної підтримки, звичайний спосіб життя; вони мають брати участь в ухваленні рішень на всіх рівнях, що стосуються як загальних справ, так і всіх справ, які мають для них особливе значення; повинні отримувати необхідну допомогу в межах звичайних систем освіти, охорони здоров'я, соціальних служб тощо; мають брати активну участь у загальному соціальному й економічному розвитку суспільства, а їхні потреби повинні враховуватися у національних планах розвитку.

Негативні чинники організації туризму для осіб з інвалідністю: брак спеціалізованих туристичних бюро; брак пропозицій відповідно до потреб осіб з інвалідністю; недостатня кількість баз, пристосованих до потреб таких туристів; брак віри у продавців послуг щодо можливості створення попиту; брак відповідної підтримки з боку держави і соціальних фондів. Брак пропозицій дає зворотну реакцію – брак інтересу з боку осіб з інвалідністю.

Однією із найважливіших умов розвитку інклюзивного туризму є безпека туризму. Як свідчить аналіз сучасних підходів до трактування категорії безпеки туризму, у вітчизняній та й зарубіжній науці і практиці наразі не розроблено не лише загального підходу у цьому напрямку економічних досліджень, але й не зовсім чітко виділені головні концепції трактування безпеки туризму, її принципів, факторів

та структурно-функціональних особливостей; недооцінений також регіональний рівень дослідження.

Очевидно, одним із першочергових завдань для вирішення зазначеної проблеми має бути обґрунтування теоретико-методичних основ дослідження, гарантування безпеки туризму в усіх населених пунктах регіонів на основі аналізу та узагальнення наявних підходів у вітчизняній та зарубіжній науці та практичній діяльності.

Основні напрямками ефективно організації інклюзивного туризму полягають в процесі співпраці між різними учасниками сфери туризму, які дозволяють особам з інвалідністю отримати доступ, включаючи мобільну, візуальну, слухову і когнітивну складові доступності, функціонувати незалежно, на рівних умовах з почуттям власної гідності через надання універсальних туристичних продуктів, послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Слатвінська Л. А. Перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1684>
2. Бар'єр 6: бар'єри доступу, зумовлені соціальними нормами. URL: <https://ddtoolkits.worldbankgroup.org/gender-toolkit/gender-analysis/barrier-6-social-norms-driven-barriers-access>
3. Майбутнє доступного туризму: світ, у якому ми мріємо жити, і можливості, які ми сподіваємося мати. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JTF-08-2015-0043/full/html>
4. World Tourism Organization and Fundació ACS (2015), *Manual*

on Accessible Tourism for All – Public-Private Partnerships and Good Practices, UNWTO, Madrid.

Василина ВЕРХОМІЙ, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Ірина СТРУЖ, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТАН РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Один з бізнес-напрямків, який постраждав найбільше під час війни – це туризм. З початку повномасштабної війни частина туристичних компаній закрилась, інші переорієнтували свою діяльність на волонтерство – використовують свої автобуси для евакуації біженців, залучають зв'язки, щоб організувати закупівлю гуманітарної допомоги з-за кордону. Розглянуто проблему розвитку внутрішнього туризму України через повномасштабне вторгнення. Проаналізовано зміни ринку туристичних послуг та вплив війни на розвиток безпечного та безбар'єрного туризму.

Ключові слова: туризм, війна, внутрішній туризм, виїзний туризм, подорожі.

Tourism is one of the business areas that suffered the most during the war. Since the beginning of the full-scale war, some tourist companies have closed, others have reoriented their activities to volunteering using their buses to evacuate refugees, engaging contacts to organize the purchase of humanitarian aid from abroad. The article considers the issue of the domestic tourism development in Ukraine due to a full-scale invasion and analyzes the changes in the tourist services market and the impact of the war on the development of safe and barrier-free tourism.

Keywords: tourism, war, domestic tourism, outbound tourism, travel.

Під час війни може здаватись, що про подорожі всі забули. Але це не зовсім так: у країні залишаються чимало родин із дітьми, які потребують відпочинку, зміни обстановки та оздоровлення. Туристичні подорожі добре цьому сприяють, допомагають на деякий час переорієнтуватися, відпочити фізично та психоемоційно. Люди, які зберігають джерела доходів, намагаються організувати відпустку. Утім, звичайно, що війна зробила свої корективи.

Ближче до літа, яке традиційно є піковим сезоном для подорожей, попит почав знову відновлюватись. Проте, якщо порівнювати цьогорічні бронювання навіть з обсягом попереднього року (який також був складним через пандемію COVID-19), то падіння було колосальним.

Так, за даними внутрішньої статистики одного з найбільших національних туроператорів, у червні 2022 р. тури з України забронювали близько 1440 туристів, а в тому ж місяці 2021 р. – понад 95000 мандрівників [2].

Такі цифри демонструють загальний стан справ у галузі. В майбутньому на нас, звичайно, чекає відновлення, але щодо внутрішнього туризму в Україні, то багато чого буде залежати від швидкості відновлення економіки після війни.

Зупинка авіаперевезень стала одним із критичних факторів для галузі. Наразі туроператори прагнуть компенсувати закрите небо поїздками на автобусах із регіонів, що знаходяться на достатній відстані від бойових дій. Найчастіше пропонують два варіанти вирішення питання: автобусні тури по українських містах або авіатури з найближчих аеропортів країн-сусідів. Автобусні тури за кордон на даний час доступні до Болгарії, Туреччини й Чорногорії. Виїзди до цих країн здійснюються з багатьох великих міст: Києва, Білої Церкви, Умані, Одеси, Львова, Івано-Франківська, Чернівців, Коломиї, Житомира, Вінниці, Хмельницького, Кам'янця-Подільського тощо. Рідше здійснюються тури до Греції – виїзд здійснюється лише зі столиці України. Якщо ж ви все-таки обираєте авіатранспорт, то такі подорожі можна здійснити з найближчих до України закордонних аеропортів (Польща, Молдова тощо). При цьому туроператори зараз також організують трансфери до столиці Молдови з Києва, Житомира, Вінниці, Одеси, Дніпра, Кропивницького та деяких інших міст [2].

Враховуючи заборону на закордонні подорожі для більшості українських чоловіків, якщо хтось має змогу виїхати у відпустку усією родиною, то вони обирають відпочинок в Україні.

Крім того, більшість українців цього року віддає перевагу короткостроковим подорожам до менш людних, незнайомих місць,

природних об'єктів, національних парків, сільських поселень, заповідних територій тощо.

Також дивлячись на кризу в економіці загалом та в туристичній галузі зокрема, ціни на відпочинок всередині країни істотно не піднялися порівняно з минулим роком, оскільки відпустка всередині країни наразі має свої недоліки, головний з яких – це безпека. Через війну, на жаль, зараз в жодній з точок в Україні не можна почуватися у повній безпеці, проте є психологічна необхідність трохи перепочити від постійних загроз ракетних ударів та повітряних тривог. В першу чергу, це стосується сімей з дітьми, які, з можливості, розглядають варіанти відпочинку за кордоном.

Під час війни доволі складно робити довготривалі прогнози – багато факторів залишаються невідомими. З одного боку, сильні руйнування інфраструктури, житлового фонду, підприємств, що впливає на рівень життя громадян. З іншого – медійна зацікавленість в Україні, яка може бути конвертована в туристичний бренд після війни.

Таким чином, можна сказати, що після нашої перемоги внутрішній туризм швидко відновиться та набере обертів. Принаймні, передумови для цього є, але тоді виникає потреба в якісних маркетингових кампаніях у різних країнах для заохочення іноземців відвідати Україну. Щодо виїзного туризму, то тут головний фактор – швидкість відновлення економіки та відбудови аеропортів. У будь-якому випадку, туризм буде розвиватись, адже бажання людей подорожувати залишається навіть у найскладніших обставинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Туризм воєнного часу – хто і як їздить подорожувати з України.
URL: <https://www.unian.ua/tourism/lifehacking/turizm-voyennogo-chasu-hto-i-yak-jizdit-podorozhuvati-z-ukrajini-11925096.html>.

2. Туризм під час війни 2022: факти від туристичних фірм Львова.
URL:
https://zaxid.net/turizm_pid_chas_viyni_2022_fakti_vid_turistichnih_firm_lvova_n1542665

Ольга ШИМАНСЬКА, студентка,
ВСП Львівський фаховий коледж харчової та переробної
промисловості Національного університету харчових технологій,
Україна

Марія ВАСИЛИШИН, викладач-методист,
ВСП Львівський фаховий коледж харчової та переробної
промисловості Національного університету харчових технологій,
Україна

ВПЛИВ ТУРИЗМУ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

З початком війни в Україні змінилось усе і це відчув на собі кожен громадянин країни. Постраждали всі сфери та галузі, в тому числі сектор туризму. Важко уявити, як в таких надскладних умовах можна подорожувати не лише з метою переселення до більш безпечних місць, а й можливості хоч на якийсь час втекти від жахливих реалій, що принесло за собою повномасштабне вторгнення.

У декого може виникнути резонне питання: навіщо взагалі думати про туристичні подорожі, якщо зараз такі складні часи? Та все набагато складніше та глибше. Річ не лише у в змозі відпочити. Насправді, туризм грає велику роль, суттєво впливаючи на економіку країни та благополуччя її громадян. Тому не треба розглядати його лише як сектор розваг. У будь-які часи, як мирні, так і воєнні, він є підтримкою сфери господарської діяльності держави та суспільства.

Ключові слова: туризм, вплив туризму на економіку країни, повномасштабне вторгнення в Україну, туризм під час війни, мобілізація волонтерства, внутрішня міграція.

With the outbreak of war in Ukraine everything has changed, and every citizen of the country has felt it. All spheres and industries have been affected, including the tourism sector. It is difficult to imagine how it is possible to travel under such difficult circumstances not only because of relocation to safer places but also in order to escape at least for a while from the terrible reality that a full-scale invasion has brought about. However, the tourism sector of the Ukrainian economy survived, and after the end of hostilities, our country has every chance to become a popular travel destination.

Keywords: tourism, the impact of tourism on the country's economy, full-scale invasion of Ukraine, tourism during the war, mobilization of volunteers, internal migration.

Серед всіх галузей туризм за обсягами доходу займає третє місце у економіці країни. Прибуток з туристичних подорожей, і, відповідно, податки з них складають вагомую долю бюджету. Саме туризм дає

поштовх до розвитку різноманітних частин інфраструктури, включаючи підприємства торгівлі. Він надає багато робочих місць та можливостей для заробітку, створює умови для функціонування компаній у галузях, що співпрацюють зі сферою туризму.

Економічний та соціальний вплив туристичної галузі всебічний: збільшення місцевих доходів; розвиток виробничої та соціальної інфраструктур у туристичних центрах; розвиток галузей, пов'язаних з виробництвом різних туристичних послуг; сприяння розвитку культури та народних промислів; створення робочих місць.

Так, в умовах війни навряд чи можна говорити про розвиток туризму. Але як для економіки, так і суспільства важливо зберегти хоча б частину його діяльності. А після завершення важкого періоду – спрямувати зусилля на його відновлення.

З початку повномасштабного вторгнення туризм в країні скоротив свою діяльність. Все ускладнюється тим, що Україна, як і багато інших держав світу, ще не повністю оговталася після пандемії коронавірусу. Говорити про зовнішній туризм навіть не приходиться з відомих причин. По-перше, у великої кількості громадян зросли витрати та зменшилися доходи. По-друге, військовозобов'язані не мають змоги виїздити за кордон з сім'єю, навіть якщо у них є на це кошти. По-третє, існують складнощі, пов'язані з логістикою. Також не треба очікувати прибуття великої кількості іноземних туристів до того часу, доки в країні не буде безпечно.

24 лютого 2022 року Росія розпочала широкомасштабне військове вторгнення в Україну, оголосивши проведення «спеціальної військової операції» в Україні. В результаті близько 10,5 мільйонів людей виїхали зі своїх домівок, серед яких чотири мільйони людей, переважно жінки

та діти, залишили Україну як біженці, а близько 6,5 мільйонів переїхали переважно на Захід України. За оцінками Міжнародної організації з міграції (МОМ), кількість осіб, які станом на середину травня вважаються внутрішньо переміщеними особами (ВПО), становить приблизно 7,1 млн. Мінсоцполітики на початку травня повідомляли про понад 2,7 млн осіб, які зареєструвалися й отримали довідку ВПО. ВПО, які прибули зі східних областей, становлять більше половини (55%) від загальної кількості, з південних областей – 13%; їхня частка поступово збільшувалася. Кількість людей, які повернулися після переміщення в межах країни, за оцінками МОМ становить близько 4,5 млн осіб.

Та все ж сфера туризму не дивлячись на важкі обставини продовжує боротися зі складнощами. Зараз вона працює приблизно на 30%, орієнтуючись на подорожі всередині держави – переважно у західноукраїнському напрямку, до прикладу мальовничий та затишний край біля озера Синевир. Вона всіляко намагається підтримувати і своїми податками бюджет, і своїми послугами людей, що потребують відпочинку у цей надзвичайно складний період. І не забувають і про переселенців. Багато фірм займається волонтерством, підтримуючи армію необхідним, а також переселенців, розміщуючи їх у санаторіях та організовуючи їх пересування далі.

Отже, країни, що хочуть жити не лише сьогоднішнім днем, вже під час війни думають про те, як вони будуть жити після її закінчення. Відбудовувати, налагоджувати діяльність важливих економічних секторів та сферу туристичних послуг – це можливість швидше повернутися до повноцінного життя. Тому туризм має і буде працювати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волонтерська Платформа об'єднала 400 тисяч українців довкола допомоги Україні під час війни. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/volunteer-hub-helps-400000-ukrainians-make-difference>
2. Філіпчук Л., Сирбу О. Вимушена міграція і війна в Україні (24 березня – 10 серпня 2022). URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-bereznya-10-cheravnua-2022/>

Денис СЕНЮРА, студент,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Оксана КАСІЯН, старший викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

БЕЗБАР'ЄРНЕ МИСТЕЦТВО ЛЬВОВА

Розглянуто проблематику соціалізації людей з інвалідністю в культурному житті м. Львова. Розглянуто особливості безбар'єрного мистецтва Львова.

Ключові слова: безбар'єрний, інклюзивний, мистецький центр, галерея мистецтв.

The problem of socialization of people with special needs in the cultural life of Lviv is considered. The peculiarities of barrier-free art in Lviv are considered.

Keywords: barrier-free, inclusive, art center, art gallery.

Забезпечення умов для безперешкодної участі людей з інвалідністю у громадському житті суспільства, їх доступності до надбань культури і мистецтва, створення умов для розвитку їхньої інтелектуальної творчості – це невід’ємна складова прав і свобод людей такої категорії.

Важливим міжнародним правовим актом, що визначає права людей з інвалідністю та шляхи їхнього захисту, є Конвенція про права інвалідів, до якої Україна приєдналась Законом від 16.12.2009 р. № 1767-VI «Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів та факультативного протоколу до неї». Згідно зі статтею 1 цієї Конвенції, її мета «полягає у заохоченні, захисті й забезпеченні повного й рівноправного здійснення всіма людьми з інвалідністю всіх прав людини й основоположних свобод, а також в заохоченні поважання притаманного їм достоїнства» [1].

Багата культурна спадщина м. Львова, яка здебільшого зосереджена в закладах культури і мистецтва, надає всебічні можливості для соціальної реабілітації людей інвалідністю.

Розглянемо декілька мистецько-освітніх проєктів з безбар’єрним, інклюзивним простором, які реалізовані у м. Львові, у місті, де культуру створюють і культурі навчаються.

Музей Пінзеля – доступний та безбар’єрний. Завдяки спеціальній навігації його можуть відвідати люди з порушеннями зору, слуху, літні

люди та люди з аутизмом. В музеї представлені тактильні копії робіт Пінзеля, виконані на 3D-принтері. На вході встановлені звукові маячки, які підказують людям з порушеннями зору, як потрапити всередину. Навігація у приміщенні – зрозуміла й зручна: із холу до зали веде підіймач, яким можуть скористатися відвідувачі на кріслі колісному, батьки з дитячими візочками чи будь-хто, хто має труднощі з пересуванням. Крім того, простір адаптований до потреб людей з аутизмом і людей з ментальними порушеннями. В музеї працює аудіогід. Команда музею підготовлена до якісної комунікації та кращого розуміння різноманіття його відвідувачів.

Львівська галерея мистецтв, де презентували два значущі проєкти: «Цифровий архів ЛНГМ» та «Тактильну екскурсію». «Тактильна екскурсія» – це мобільна виставка, яка складається з дуже детальних макетів об'єктів архітектури та скульптури для незрячих та слабозорих людей. До неї входять тривимірні моделі чотирьох туристичних пам'яток Львівщини – Олеського та Підгорецького замків, Палацу Потоцьких у Львові та Жовківської синагоги. Моделі виготовлені шляхом фотополімерного 3D-друку та доповнені супровідними матеріалами та анотаціями шрифтом Брайля.

Львівський муніципальний мистецький центр, відвідувачі якого є не лише глядачами, а й учасниками мистецьких подій, які тут відбуваються. Увесь простір центру – безбар'єрний та інклюзивний.

Підсумовуючи, акцентуємо увагу на тому, що духовна реабілітація осіб з інвалідністю – це не пристосування їх до суспільства, а навпаки пристосування суспільства до того, що все більше його членів мають функціональні обмеження, особливо в сьгоднішніх умовах жорстокої війни, яку росія веде проти України.

Люди з інвалідністю – повноправні члени суспільства та повинні вести повноцінний спосіб життя згідно з індивідуальними можливостями, здібностями та інтересами [2].

На нашу думку, важливими аспектами соціальної інтеграції людей з інвалідністю є: розробка проєктів, які використовують мистецькі практики як інструменти соціальної адаптації; розвиток інклюзивних мистецьких освітніх програм для професіоналізації осіб з особливими потребами, а також навчання для митців, що прагнуть співпрацювати з людьми які мають певні фізичні обмеження; збільшення кількості доступних культурних просторів через створення культурного контенту та безбар'єрного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю / Додатково див. Факультативний Протокол до Конвенції від 13. 12. 2006 / Редакція від 06.07.2016/. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71

2. Толерантне ставлення до людей з особливими потребами. URL:<http://km-rda.gov.ua/infosim/3802-tolerantne-stavlennia-do-liudey-z-osoblivimipotrebami>.

Анна ФЕДОРІВ, студентка,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
Україна

Павло ТЕЛІШ, доцент,
кандидат географічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ДОБРОМИЛЬСЬКОЇ ОТГ

Безбар'єрний туризм – новітній напрямок туризму, який динамічно розвивається в країнах західного світу. Аналіз європейського досвіду свідчить, що туристи з особливими потребами займають важливу частину туристичного ринку. Безбар'єрний туризм є необхідним видом туризму у туристичних регіонах різних рівнів. Останніми роками на території Добромильської ОТГ реалізується низка цікавих інфраструктурних проєктів. У рамках заходів цих проєктів слід приділяти увагу формуванню безбар'єрного середовища.

Ключові слова: безбар'єрний туризм, інфраструктурні проєкти, Добромильська ОТГ.

Barrier-free tourism is a modern tourism direction dynamically developing in Western countries. Analysis of the European experience shows that tourists with special needs constitute a rather large share of the tourist market. Barrier-free tourism is the necessary type of tourism in the tourist regions of different levels. In recent years, a number of interesting infrastructure projects have been implemented in the territory of Dobromyl

ATC. As part of the activities of these projects, attention should be paid to creating a barrier-free environment.

Keywords: barrier-free tourism, infrastructural projects, Dobromyl community.

Цікавим об'єктом для аналізу можливостей безбар'єрного туризму є історичні та культурні об'єкти, охоплені дослідженнями в рамках проєктів, які виконуються на території Добромильської громади Самбірського району Львівської області. Регіон характеризується відносно слабким рівнем розвитку туризму та низьким рівнем збереження історичних та культурних пам'яток.

Добромильська міська територіальна громада (ТГ) (площа 299,3 км², число жителів – 20,1 тис. осіб, протяжність державного кордону – 27 км) знаходяться у передгірській частині Самбірського району Львівщини та має спільний кордон з Польщею. Наявність кордону завдяки чисельним програмам міжнародного співробітництва також значною мірою збільшує можливості і для розвитку безбар'єрного туризму.

Протягом останніх років на території досліджуваної ТГ в рамках Програми Транскордонного Співробітництва (ПТС) Польща-Білорусь-Україна (PL-BY-UA, 2014-2020) були реалізовані і продовжують реалізовуватися низка цікавих інфраструктурних проєктів, які сприятимуть і розвитку безбар'єрного туризму. Продовженням такого співробітництва є Програма «Interreg NEXT» Польща-Україна, 2021-2027, яка перебуває на розгляді у Європейській комісії, і її затвердження очікується до кінця цього року.

Одним з таких проєктів, що успішно завершився був проєкт «Hungalrail – Популяризація туристичних об’єктів Першої угорсько-галицької залізниці», (29.03.2020 – 28.12.2021). В рамках цього проєкту була розроблена “Концепція збереження спадщини шляхом створення нових видів туристичної діяльності в регіоні (залізничних маршрутів) разом із модернізацією Першої угорсько-галицької залізниці та історичних об’єктів, розташованих поруч [3]. Слід зазначити, що в розробці цієї концепції автори брали безпосередню участь.

Одним з цікавих діючих проєктів є проєкт «Riversheritage» Природа без кордонів – збереження спільної природної спадщини в громадах Добромиль (Україна) та Загуж (Польща) (04.07.2018 – 31.01.2023) [2]. У рамках цього проєкту проводиться будівництво та реконструкція очисних споруд та каналізаційних мереж у Добромилі.

Іншим цікавим проєктом на території Добромильської ОТГ, який реалізується командою ГО «Інститут суспільних досліджень» за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження» в рамках грантового компоненту «EU4USociety», є розробка «Концепції підвищення зайнятості внутрішньо переміщених осіб та постійного населення Добромильської і Хирівської територіальних громад в умовах воєнного та повоєнного стану» [1].

У всіх заходах, що впроваджуються у цих і в наступних інфраструктурних проєктах, слід значну увагу приділяти формуванню сприятливого безбар’єрного середовища для осіб з особливими потребами. Формування такого середовища, передусім, полегшить доступ туристів до багатьох цікавих об’єктів ОТГ, а з іншого боку сприятиме потраплянню у регіон значних інвестицій, які, без сумніву,

сприятимуть розвитку нових видів туризму (до прикладу залізничного), у тім числі і для осіб з особливими потребами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція підвищення зайнятості внутрішньо переміщених осіб та постійного населення Добромильської і Хирівської територіальних громад в умовах воєнного та повоєнного стану. URL: https://zaxid.net/resources/newsfiles/690951_concept.pdf
2. Популяризація об'єктів першої угорсько-галицької залізниці. URL: <https://www.hungalrail.com>.
3. Програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна 2014-2020. URL: <https://www.pbu2020.eu/ua>

Мар'яна ГОРНЕЦЬКА, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Уляна СВЕНТОЗІЛЬСЬКА, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ У М. ТРУСКАВЦІ

Розкрито сучасний стан розвитку безбар'єрного туризму, окреслено основні проблеми та перспектива розвитку безбар'єрного туризму в м. Трускавці.

Ключові слова: туризм, безбар'єрний туризм, перспективи для інклюзивного туризму, бар'єри.

The current state of the development of barrier-free tourism is revealed, the main problems and prospects for the development of barrier-free tourism in the city of Truskavets are outlined.

Keywords: tourism, barrier-free tourism, prospects for inclusive tourism, barriers.

Туризм - це галузь економіки, яка постійно удосконалюється та поповнюється новими інструментами задля задоволення суспільних благ. Щороку держава отримує нові виклики, серед яких й необхідність соціалізації різних груп населення, які мають фізичні, психологічні, міжкультурні, мовні або релігійні перепони, що заважають їм на рівні з іншими отримувати стандартизовані послуги. Інструментом вирішення зазначеної проблематики є «безбар'єрний туризм».

Під «безбар'єрним туризмом» слід розуміти комплекс заходів, які роблять різні види туризму універсальними та доступними для всіх туристів із врахуванням особливих потреб кожної із категорій. До безбар'єрного туризму можна віднести туризм для осіб з обмеженими можливостями, туризм для пенсіонерів, туризм для вагітних, інклюзивний туризм тощо.

Розвиток безбар'єрного туризму у Львівській обл. має значні перспективи, бо на її території знаходяться такі основні бальнеологічні курорти як Трускавець, Східниця, Моршин, Немирів, Великий Любінь.

Варто розглянути розвиток безбар'єрного туризму у м. Трускавець, яке є одним із провідних бальнеологічних курортів в Україні з унікальною лікувальною водою типу Нафтуся.

Курорт Трускавець - затишна й екологічно чиста зона, оточена зі всіх сторін лісами. Тут оздоровлюють понад 350 тис. осіб за рік, щомісячно тут відпочиває в середньому 13 тис. гостей, з яких понад 2,5 тис іноземці. Значна частка людей, що приїздить на оздоровлення має потребу у інклюзії. У місті добре налагоджена інфраструктура, тут функціонують близько сімдесяти санаторіїв, вілл та готелів. Також розвинута система поселень в приватному секторі. Любителі відпочинку мають можливість вибрати серед численних SPA-центрів, масажних салонів як класичних, так і екзотичних (східні та тайські масажні салони).

Є декілька проблем, які можуть перешкоджати людям. Туризм відкриває ринки та можливості зростання, видаляючи такі бар'єри для нового відвідувача: фізичні бар'єри, такі як вузькі двері або тісні простори; бар'єри зв'язку, такі як обмежені способи того, як люди звертаються до вашого бізнесу, наприклад, тільки по телефону або на веб-сайті; інформаційні бар'єри, такі як шрифт для публікацій, який важко читати, відеоматеріали без озвучування або перекладача [2].

Для того щоб бути «доступним для всіх», потрібне надання «інклюзивного середовища», в якому люди з обмеженими можливостями і різні за віком відчують себе бажаними як гості і можуть насолоджуватися досвідом, який їм пропонують. Інклюзивний туризм є глобальним рухом для забезпечення повної участі всіх людей у подорожах. Це більше, ніж встановлення рамп, розширення автостоянки та дверей або будівництво більшої кімнати для

відпочинку, – все, що має робити бізнес, повинно бути інклюзивним для всіх.

У Трускавці проживає близько 20 тисяч мешканців, з них 10% - це висококваліфікований медичний персонал, який працює у оздоровчих комплексах. Санаторіїв, пансіонатів, готелів, віл тут близько 200, не говорячи вже про приватні садиби та квартири у сучасних багатоповерхівках, яких було набудовано дуже багато в останні роки.

В 2022 р. війна внесла свої жахливі корективи у життя кожного українця і боляче вдарила у тому числі й по туристичній сфері. У минулі сезони населення Трускавця влітку за рахунок відпочиваючих збільшувалося, як мінімум, вдвічі. На початку війни, коли українці масово евакуювалися, місто прийняло більше 40 тисяч переселенців. Таким чином, наповненість санаторіїв, готелів та приватного сектору була дуже високою. Поселених ВПО було забезпечено гарячим харчуванням. Працював пункт розподілу одягу та взуття, видавалися продуктові набори, засоби гігієни та інші необхідні речі.

У центрі міста часто проводяться благодійні концерти, на яких збирають гроші для ЗСУ. Крім допомоги ВПО в санаторіях Трускавця проводиться постковідна реабілітація та реабілітація українських військових. В місцевих санаторіях є всі умови для якнайшвидшого відновлення наших героїв. І не лише для них, а й для українських туристів, а також гостей з інших країн. Так, у другій половині літа в Трускавці все ж таки можна було спостерігати деяке пожвавлення туристичного потоку. Тут, як і раніше, тихо і затишно. Люди, як і в мирний час, неквапливо ходять зеленим містом, насолоджуючись його природою і чистим повітрям, обідають у кафе, відвідують масажні кабінети і купують лікувальну воду в бюветах. Транспорт тут також

працює, як і раніше. Таким чином, у туриста може скластися враження, що курорту війна взагалі не торкнулася. В планах міста модернізувати під будинки із їдальнями, соціальні центрами будівлі закіннутих санаторіїв «Рубін» та «Янтар» загальною площею орієнтовно 32 тис.м², розташовані в центрі Трускавця, які були законсервовані на початку російської агресії у 2014-2015 роках. У результаті модернізації житло зможуть отримати до 3 тис. людей – і сім'ї, і самотні особи [1].

Отже, можна зробити висновок, що у Трускавці, найближчим часом, рівень доступності туристичних об'єктів, можливість лікування та оздоровлення усіх категорій туристів буде значно покращений та виведений на більш високу сходинку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інвестиційна привабливість Трускавця. URL: <http://truskavets-city.gov.ua/modules.php?name=Pans> (дата звернення: 15.06.2021).
2. Методика визначення доступності об'єкту громадського призначення для громадян з особливими потребами: Безбар'єрна Україна. Портал Національної Асамблеї Інвалідів України. URL: <http://www.netbaryerov.org.ua/index.php/dostup/metodika>
3. Сварник М. Посібник з активного відпочинку та туризму для неповносправних / М. Сварник та ін. Львів: Т-во «Зелений хрест». URL: http://www.gcs.org.ua/publish/avt_ukr.pdf
4. Науменко Л.Ю., Лепський В.В., Макаренко С.В., Борисова І.С., Семененко О.В. Інклюзивний туризм як вид реабілітації: сучасні потреби інвалідів. Український вісник медико-соціальної експертизи. 2015. № 2. С. 23–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujmse_2015

Марта ЛОСИК, студентка,
Львівський торговельно-економічний університет,
Україна

Оксана ОСІНСЬКА, доцент,
кандидат економічних наук,
Львівський торговельно-економічний університет,
Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Розглянуто динаміку відродження туристичних підприємств. Проаналізовано напрямки роботи туристичних підприємств в умовах війни та вплив їх діяльності на психоемоційний стан туристів.

Ключові слова: туризм, туристична галузь, повномасштабне вторгнення, психоемоційна стабільність.

The article considers the dynamics of tourist enterprises revival and analyzes the practice areas of tourist enterprises in wartime and the impact of their activities on the psycho-emotional state of tourists.

Keywords: tourism, tourist industry, full scale invasion, psycho-emotional stability.

З початком війни в Україні змінилось усе – і це відчув на собі кожен громадянин країни. Постраждали всі сфери та галузі, в том числі, сектор туризму. Важко уявити, як в таких надскладних умовах можна подорожувати не лише з метою переселення до більш

безпечних місць, а й можливості хоч на якийсь час втекти від жахливих реалій, що принесло з собою повномасштабне вторгнення.

Діяльність туристичної галузі – це не лише підтримка бюджету країни, хоча така її функція є надзвичайно важливою, особливо в часи тривання військових дій. Вона також виступає в ролі способу хоч короткочасної, проте ефективної психологічної реабілітації. Один з бізнес-напрямків, який постраждав найбільше під час війни – це туризм. З початку повномасштабної війни частина туристичних компаній закрилась, інші переорієнтували свою діяльність на волонтерство – використовували свої автобуси для евакуації біженців, залучали зв'язки, щоб організувати закупівлю гуманітарної допомоги з-за кордону. Про відновлення основної діяльності туристичні компанії тривалий час навіть не думали [1].

З початку повномасштабного вторгнення всі туристичні підприємства України припинили туристичне обслуговування, проте низка туристичних агенств, які були забезпечені власним, неорендованим приміщенням, продовжили свою роботу займаючись волонтерством – почали виготовляти маскувальні сітки, сушити овочі та фрукти на фронт та допомагали людям евакуйовуватись за кордон.

До прикладу львівська туристична компанія «Відвідай», яка спеціалізується на коротких турах Україною, теж з початку війни переорієнтовувалась на волонтерство, проте зараз відновила і свою основну – туристичну діяльність [2].

З'явився попит на туристичні екскурсії заходом України не тільки для мешканців цього регіону, але й тимчасово переселених осіб з Києва, Харкова та тимчасово окупованих територій, що позитивно впливатиме на економіку країни, а також на психологічний та

емоційний стан громадян. Через постійний стрес та перебування у стані напруження, страху та відчаю люди як ніколи потребують можливості хоча б у невеличких радощах знайти відраду та тимчасовий спокій. Туристичні подорожі добре цьому сприяють, допомагають на деякий час переорієнтуватися, відпочити фізично та психоемоційно. Це позитивно впливає на здоров'я та працездатність. Адже країна як ніколи потребує сильних та впевнених у завтрашньому дні громадян, готових у майбутньому відбудувувати зруйноване.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Туризм в умовах війни. URL: <https://www.synevir.info/> /туризм-в-умовах-війни/
2. Українцям бронюють лише ті готелі, де немає росіян. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974/

Вікторія МАРТИКЛАС, студентка,
Самбірський фаховий коледж економіки та інформаційних
технологій, Україна

Тетяна СОЛОМЧАК, викладач,
Самбірський фаховий коледж економіки та інформаційних
технологій, Україна

РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ

У роботі аналізується туризм в умовах війни, проблеми, які виникли і перспективи післявоєнного відновлення подорожей.

Визначено, що сфера туризму внаслідок російсько-української війни сильно постраждала як в Україні, так і за кордоном. Актуальність даної теми полягає у тому, що війна завдала багато проблем, зокрема зазнали руйнувань DESTИНАЦІЇ. Адже їх відвідували багато туристів з Польщі, Німеччини, Туреччини і Молдови. А тепер через війну це стало практично неможливим.

Ключові слова: сфера туризму, економіка, повоєнне відновлення, туристична діяльність, війна, політики безбар'єрності.

The article analyzes tourism during the war, the problems that have arisen and the prospects for the post-war recovery of travel. It has been determined that the sphere of tourism as a result of the Russian-Ukrainian war has been severely affected both in Ukraine and abroad. The relevance of this topic lies in the fact that the war caused many problems, in particular, the destinations suffered destruction. They were visited by many tourists from Poland, Germany, Turkey and Moldova. And now, because of the war, it has become practically impossible.

Keywords: the field of tourism, economy, post-war recovery, tourist activity, war, barrier-free policies.

Повномасштабне російське вторгнення на територію України стало величезною трагедією для українського народу, воно завдало не тільки великих людських втрат, а майже знищило інфраструктуру, сектор економіки і спустошило сферу туризму. Через війну велика кількість людей з інших континентів і частин світу не ризикують подорожувати Європою. Загострилась ситуація із продовольчим та

енергетичним сегментами ринку. Різко піднялися ціни на енергоносії, зокрема газ і нафту, що спричинило подорожчання подорожей.

На сьогоднішній день Україна зазнала великих втрат, але найгірше те, що вони продовжують збільшуватися. О. Носирєв, Т. Деділова та І. Токар [2] виділяють такі негативні наслідки впливу війни на сферу туризму як: недостатній рівень безпеки та захисту туристів; пошкодження чи руйнування туристичної інфраструктури; значна міграція населення, внаслідок чого спостерігається дефіцит кваліфікованих кадрів у сфері туризму; зниження туристичної привабливості країни; зниження туристичних потоків та надходжень до бюджету від сфери туризму. Спричинилася масова міграція жителів України за кордон, яка не пов'язана з туризмом. Всі авіарейси через Україну і в країну припинилися. Багато компаній закрилися, що викликало безробіття великої кількості людей та збільшило навантаження на одне робоче місце.

Однією з важливих проблем стало переміщення і подорожі людей з життєвими вадами, людей похилого віку, малих дітей, дітей-сиріт тощо. Для них туристична діяльність була досить важкою, а з війною стала практично неможливою. Політика безбар'єрності для них довгий час розроблялася, оскільки їм було складно подорожувати. Багато країн створювали свою політику для цих груп людей. Організація безбар'єрного туризму в Україні перебуває на початковій стадії розвитку. Більшість населення України не вважає міста доступними для людей з обмеженими можливостями, але активно підтримують ідею зробити доступне середовище для всіх. Багато країн діляться своїм досвідом даної політики, щоб допомогти і зробити максимально можливими подорожі для всіх людей.

Багато науковців вже розробляють стратегії відновлення, як економіки, так і туризму в світі. В Україні будуть відновлені всі міста і відкриється новий вид туризму – воєнний – в Маріупіль, Бучу, Ірпінь. Це означає, що люди зможуть відвідати місця, де колись тривали воєнні дії. В перспективі країна має наміри створити сприятливі умови для розвитку безбар'єрного туризму, підвищити якість надання туристичних послуг.

Отже, можна зробити висновок, що війна завдала катастрофічні проблеми не тільки Україні, а й світу. Виникло багато проблем, які потрібно вирішити. А шляхи вирішення будуть довгими і важкими. Таким чином, Україні в складних реаліях сьогодення слід покладатися на досвід інших країн, щоб підвищити національний рівень безбар'єрного туризму для всіх людей, щоб всі мали можливість подорожувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моца А., Шевчук С., Серєда Н. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-31>

2. Носирєв О., Деділова Т., Токар І. Розвиток туризму та індустрії гостинності в стратегії постконфліктного відновлення економіки України. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2022. Вип. 1(26). С. 55–68. URL:

<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22nooveu.pdf>

3. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України: аналіт. доп. / [Зубченко С.О., Каплан

Ю.Б., Тищенко Ю.А.]. Київ: НІСД, 2020. 24 с. URL:
<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-01/dopovid.pdf>

4. Як війна в Україні вплинула на європейський туризм? URL:
<https://www.tourism.gov.ua/blog/yak-viyna-v-ukrayini-vplinula-na-ievropeyskiy-turizm>

Анастасія МУЗИКА, студентка,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладач,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

БЕЗБАР'ЄРНИЙ ТУРИЗМ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У статті розглянуто стан безбар'єрного туризму в умовах сьогодення, враховуючи воєнний стан та кількість ВПО. Встановлено, що інклюзивний туризм є досить новим поняттям і видом діяльності, але буде набувати все більшої популярності в Україні та за її межами. Формування безбар'єрного середовища для осіб з інвалідністю в туризмі є суспільним благом, що пов'язане з економічним та соціальним розвитком країни в цілому.

Ключові слова: безбар'єрність, тренд, люди з інвалідністю, туризм, малобобільні групи, туроператори, турпослуги, інтеграція в освітнє середовище, консолідація, підвішена послуга.

The article examines the state of barrier-free tourism under present conditions, taking into account martial law and the number of internally displaced people. It has been established that inclusive tourism is a fairly new concept and type of activity but it will become more and more popular in Ukraine and abroad. The formation of a barrier-free environment for disabled people in tourism is a public good, which is related to the economic and social development of the country as a whole.

Keywords: barrier-free, trend, people with disabilities, tourism, low-income groups, tour operators, tour services, integration into the educational environment, consolidation, suspended service.

У новітньому суспільстві безбар'єрність стає як тренд у всіх галузях. Адже це нова норма, рівні можливості для всіх людей і доступність – зазначає Олена Зеленська. Багато знаменитостей підтримують цей напрям і підштовхують свої держави до покращення умов для людей з інвалідністю, зокрема у туризмі.

За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), 15% населення світу мають інвалідність. Доступний туризм для всіх передбачає створення таких продуктів туризму, послуг і середовищ, які дозволяють користуватися ними людям, незважаючи на їхні порушення, зокрема опорно-рухового апарату, зору, слуху, когнітивних функцій. Цей вид туризму передбачає забезпечення умов доступності не лише для людей з інвалідністю, а також інших маломобільних груп: людей з тимчасовою інвалідністю, сімей з малими дітьми, людей похилого віку та актуально для теперішньої ситуації – це вимушено переміщених осіб.

На жаль, в Україні туроператори не здатні запропонувати відповідний продукт для таких людей через його банальну відсутність на українському ринку турпослуг. Адже самостійно турфірми не в змозі вирішити питання доступності міста для людей з особливими потребами. Проте Україна може гордитися національним заповідником «Хортиця», адже він переміг у головній туристичній премії України Ukraine Tourism Awards 2021 в номінації «Безбар'єрний туризм». Цікавим є те, що в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини створено Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів». Його метою є консолідація зусиль відповідних структурних підрозділів університету, залучення органів виконавчої влади та громадських організацій, спрямованих на соціально-педагогічну підтримку осіб з інвалідністю щодо їх адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції в освітнє та соціальне середовище, на створення умов для саморозвитку та самореалізації, розвиток соціальної активності, автономності, відповідальності та мобільності осіб з особливими потребами.

В умовах війни є важливо сфокусувати свою увагу на оздоровленні осіб, які постраждали від війни, на підтримці реабілітаційних центрів, культурній спадщині, природі і відпочинку. Одним з цікавих проєктів стала компанія «Надихнись з Україною». Головна ідея якого: допомогти всім, хто того потребує, перезавантажитись через туризм, через мандрівку з Україною. Якщо писати саме про Львів, то для переселенців розробили картку Lviv City Card. З нею можна скористатись проїздом у електротранспорті, відвідати кращі музеї, насолодитися мальовничими краєвидами Митрополичих садів та

познайомитись з містом на чудо-поїзді. Також розробили підвишену послугу, основна ідея якої організувати квитки на різні заходи для військових, родин з дітьми тощо. Вже підвишено близько 450 послуг завдяки 36 партнерам. Для жителів Маріуполя, які тимчасово проживають на Тернопільщині, провели безкоштовну екскурсію, щоб ознайомитися з об'єктами, які пов'язані з визвольним рухом українського народу за свободу і незалежність своєї держави на півночі області.

Отже, безбар'єрний туризм є відносно новим видом туризму, тому він ще набуватиме все більшої популярності в світі, слугуватиме механізмом соціалізації суспільства й приносить доходи бізнесу. В Україні за умов державної підтримки він може стати як повноцінним видом реабілітації (у т.ч. учасників бойових дій), а також економічно привабливим видом туристичної діяльності за рахунок розвитку програм державно-приватного партнерства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Туник О.М. Безбар'єрний туризм як соціально-економічне явище. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/tunyk4.htm
2. У Дрогобичі розповіли, як зробити туризм корисним під час війни. URL: <https://drohobych.city/articles/241114/u-drohobichi-rozpovili-yak-zrobiti-turizm-korisnim-pid-chas-vijni->

Ірина КУЗИК, студентка,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладач,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

БЕЗБАР'ЄРНИЙ ТУРИЗМ ТА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті висвітлена проблема безбар'єрності в умовах воєнного стану, перспективи розвитку туризму, волонтерство та підтримку держави.

Ключові слова: безбар'єрний туризм, волонтерство, турист, стратегія.

The article highlights the problem of barrier-free access under martial law, prospects for the development of tourism, volunteering and state support.

Keywords: barrier-free tourism, volunteering, tourist, strategy.

В умовах війни, нестабільності зовнішнього середовища, питання безбар'єрного простору в Україні винесено на найвищий державний рівень, де завдяки ініціативі Першої леді Олени Зеленської проводяться важливі реформи щодо впровадження безбар'єрності як загального підходу у сфері формування державної політики для забезпечення безперешкодного доступу всіх соціальних груп до

зайнятості, освіти, пересування, послуг, спілкування та дозвілля, участі в житті громади, щоб кожен член суспільства жив повноцінним життям.

Під «безбар'єрним туризмом» слід розуміти комплекс заходів, які роблять різні види туризму універсальними та доступними для всіх туристів із врахуванням особливих потреб кожної із категорій [1].

З початком війни в Україні постраждали всі сфери та галузі, в тому числі й сектор туризму. Важко уявити, як в таких надскладних умовах можна подорожувати не лише з метою переселення до більш безпечних місць, а й можливості хоч на якийсь час втекти від жахливих реалій, що принесло за собою повномасштабне вторгнення.

По-перше, у великій кількості громадян зросли витрати та зменшилися доходи. По-друге, військовозобов'язані не мають змоги виїжджати за кордон з сім'єю, навіть якщо у них є на це кошти. По-третє, існують складнощі, пов'язані з логістикою. Також не треба очікувати прибуття великої кількості іноземних туристів до того часу, доки в країні не буде безпечно. А ті, що відвідують Україну сьогодні – це, в першу чергу, представники закордонних ЗМІ та співробітники відомств, що переміщуються по країні з робочою метою. Так як війна триває, ситуація погіршуватиметься. У 2021 р. юридичні особи сплатили туристичні збори в обсязі 154 млн. гривень, ФОП – 90 млн. Чимало фірм, що організовували тури, припинили свою діяльність. Велика кількість співробітників малого та середнього бізнесу залишилися без роботи та доходів.

Та все ж сфера туризму, не дивлячись на важкі обставини, продовжує боротися зі складнощами. Зараз вона працює приблизно на 30%, орієнтуючись на подорожі всередині держави – переважно у

західноукраїнському напрямку, до прикладу, мальовничий та затишний край біля озера Синевир. Багато фірм займається волонтерством, підтримуючи ЗСУ необхідним, а також переселенців, розміщуючи їх у санаторіях та організовуючи їх пересування далі.

Для організації процесу реалізації безбар'єрного туризму Кабінетом Міністрів України утворюється міжвідомча робоча група з питань реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, до складу якої входять представники центральних та місцевих органів виконавчої влади, а також за згодою представники інших державних органів, установ та організацій, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, народні депутати України, представники громадських об'єднань, наукових установ та міжнародних організацій в Україні [2].

Міжвідомча робоча група щороку не пізніше 20 березня готує та оприлюднює аналітичний звіт про стан виконання Стратегії за попередній рік; рекомендації щодо вдосконалення механізму реалізації Стратегії [2].

Таким чином, безбар'єрний туризм є новим видом туризму, який буде набувати все більшої популярності в світі, слугуватиме механізмом соціалізації суспільства й приносить доходи бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безбар'єрність в Україні, як нова суспільна норма. URL: <https://berislav-mr.gov.ua/news/bezbar-yernist-v-ukrayini-yak-nova-suspilna-norma/>

2. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року:

розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р.
№ 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

Андріана ВОЛОШИН, студентка,
Самбірський фаховий коледж економіки та
інформаційних технологій,
Україна

Людмила ДУТКО, викладач,
Самбірський фаховий коледж економіки та
інформаційних технологій,
Україна

ДОСТУПНІСТЬ І БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ТУРИЗМУ ЯК НОВА СУСПІЛЬНА НОРМА

Формування безбар'єрного середовища для осіб з інвалідністю в туризмі є суспільним благом. Особи з інвалідністю є повноцінними членами суспільства і потребують постійної уваги до своїх проблем. Доступність має бути забезпечена на всьому ланцюжку туристичних послуг.

Ключові слова: доступність, безбар'єрність, особи з інвалідністю.

The formation of barrier-free environment for disabled people is a public good in tourism. People with disabilities are full-fledged members of society and need constant attention to their problems. Accessibility must be ensured throughout the whole chain of tourism services.

Keywords: accessibility, barrier-free, persons with disabilities.

Щороку перед нашою країною постають нові виклики, серед яких необхідність соціалізації різних груп населення, які мають фізичні, психологічні, мовні чи релігійні перепони, що заважають їм на рівні з іншими громадянами отримувати стандартизовані суспільні послуги. Інструментом вирішення даної проблематики є «безбар'єрний туризм» [4].

Туризм є унікальним явищем для реабілітації осіб з інвалідністю та дає можливість їм повноцінної соціалізації. Формування безбар'єрного середовища для осіб з інвалідністю в туризмі є суспільним благом, що пов'язане з економічним та соціальним розвитком України в цілому. Для цього потрібно враховувати особливості кожної людини, що відноситься до маломобільної групи населення.

«Безбар'єрний туризм» – це насамперед соціальна інтеграція людей з обмеженими можливостями у сучасне суспільство. Особи з інвалідністю є повноцінними членами суспільства і потребують постійної уваги до своїх проблем. Станом на перше січня 2021 р. в Україні налічувалося 2 мільйони 703 тис. людей з інвалідністю. Такі дані надала Державна служба статистики у відповідь на запит Радіо Свобода. За даними Держстату, серед осіб з інвалідністю – 163,9 тис. дітей [1]. Ці цифри значно зросли після повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Особи з інвалідністю відносяться до категорії туристів, що потребують додаткових вимог до облаштування туристичної інфраструктури. Створення безбар'єрного середовища для таких груп населення є надзвичайно необхідним.

«Доступний туризм» – це процес надання маломобільним групам населення можливості самостійно і гідно функціонувати шляхом отримання різноманітних туристичних продуктів і послуг.

Доступність має бути забезпечена на всьому ланцюжку туристичних послуг, у зв'язках між туристичними об'єктами, у послугах та розвагах.

В Україні створена некомерційна організація Українська асоціація медичного туризму (УАМТ), за ініціативою якої при Міністерстві охорони здоров'я створена Комісія з питань медичного туризму.

Концепція доступної туристичної території повинна включати в себе необхідні зручності, інфраструктуру і транспорт, щоб створити різноманітну, доступну обстановку. Для успішного туризму ключовим фактором є наявність безпечного, зручного та економічного транспорту та інших туристичних послуг.

Усі ми знаємо, що Львів є туристичною Меккою не лише України, а й Східної Європи, але навіть він не достатньо доступним для осіб з інвалідністю. Найбільш показовими і видимими прикладами непристосованості є тротуари, круті падіння бордюрів, отвори на дорозі, відсутність доступу осіб з інвалідністю до громадського транспорту та дуже мала кількість доступних номерів в готелях – все це речі, з якими стикаються особи з інвалідністю [2].

Найбільш відомими доступними туристичними об'єктами та культурно-історичними пам'ятками у Львові є: палац Потоцьких, Регіональний музей у Стальовій Волі, Львівський історичний музей, Національний музей ім. Андрія Шептицького та Львівський музей на дотик.

У розвитку доступності туризму для маломобільних груп населення Львівщини величезний вклад робить громадська організація «Зелений хрест» [3]. Метою її діяльності є ініціювання системних змін в державі для забезпечення права неповносправних на відпочинок, належного доступу до активного відпочинку та туризму, а також формування у суспільстві свідомості у необхідності залучення до активного життя даної категорії громадян через проведення серії круглих столів, інтеграційні літні табори, розробку пропозицій доповнень до існуючого законодавства та активної кампанії в ЗМІ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Відпочинок особливих. Безбар'єрне середовище для осіб з інвалідністю в туризмі. URL:
<https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/5bb233086a063e02f402b578e6bd6c09.pdf>
3. Головна сторінка ГО «Зелений хрест». URL:
<http://www.gcs.org.ua/ukr>
4. Туник О.М. Безбар'єрний туризм як соціально-економічне явище. URL:
https://www.researchgate.net/publication/315840882_Bezbar'ernij_turizm_ak_socialno-ekonomicne_avise

Daryna PARIICHUK, student,
Separate Structural Subdivision Technological Vocational College of
Lviv Politechnics National University,
Ukraine

Mariia PAVLIV, lecturer,
Separate Structural Subdivision Technological Vocational College of
Lviv Politechnics National University,
Ukraine

BARRIER-FREE TOURISM IN THE EUROPEAN UNION

The article analyzes modern approaches to understanding the concept of accessible tourism. The main prerequisites for the development of accessible tourism for all in the European Union are substantiated.

Keywords: tourism chain, accessibility, the European Union.

The Global Code of Ethics for Tourism promotes the right of all people to equality in gaining access to the resources of the planet, which is the main postulate of the concept of accessible tourism for all [1]. The European Union is the main tourist destination in the world. France, Spain, Italy, Great Britain, Germany are among the top 10 countries in the world by tourist arrivals.

The main prerequisites for the development of accessible tourism for all in the EU today and in the future will be the aging of the population and the increasing number of people with disabilities. The largest share of elderly people was observed in the population structure of Italy, Greece, Germany, Portugal, Bulgaria and Finland. France and Great Britain have the largest number of people with disabilities in the EU [2].

On the way to integration into the European and world community, Ukraine has ratified a number of international legal acts that have had a certain impact on the formation of national state policy and practice to ensure equal opportunities for all citizens. Most of the provisions of these acts have been transformed into national legislation.

European cities play an important role in ensuring adequate access for both citizens with disabilities and tourists of all ages and abilities. Many European cities are working to build their reputation as accessible, livable cities that offer hospitality to all visitors.

Consequently, accessibility should be integrated into all links of the tourism chain. It is important for Ukraine to study and adopt the experience of individual EU countries. Many European cities are working to build their reputation as accessible, livable cities. Most of such cities in 2015-2020 were in such countries as France, Germany and Sweden.

REFERENCES

1. Global Code of Ethics for Tourism (UNWTO, 1999; United Nations, 2001). URL: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/gcetbrochureglobalcodeen.pdf>
2. Population with a long-term disability in the EU. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20181203-1?inheritRedirect=true>

Андріана ДЕМЧИШИН, студентка,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладач,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

ТУРИЗМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті висвітлена проблема розвитку туризму під час воєнного стану, спроможність післявоєнної України реалізувати масштабну маркетингову кампанію на зовнішніх ринках.

Ключові слова: туризм, повномасштабне вторгнення, в'їзний туризм, локації, стратегії розвитку.

The article highlights the problem of tourism development during martial law, the ability of post-war Ukraine to implement a large-scale marketing campaign in foreign markets.

Keywords: tourism, full-scale invasion, inbound tourism, locations, development strategies.

Початок повномасштабного вторгнення змусив українців майже повністю забути про туризм. Замість туристичних подорожей поїздки за кордон та й по Україні стали вимушеними. Утім, туристичний сектор української економіки вистояв, а після завершення бойових дій Україна має всі шанси стати популярним напрямком для подорожей.

Серед всіх галузей туризм за обсягами доходу займає третє місце в економіці країни. Прибуток з туристичних подорожей, і, відповідно, податки з них, складають вагомую частку бюджету. Саме туризм дає поштовх до розвитку різноманітних частин інфраструктури, включаючи підприємства торгівлі, робочі місця, створює умови для функціонування компаній у галузях, що співпрацюють зі сферою туризму.

Діяльність туристичної галузі – це не лише підтримка бюджету країни, хоча така її функція є надзвичайно важливою, особливо в часи тривання воєнних дій. Вона також виступає в ролі способу хоч короткочасної, проте ефективної психологічної реабілітації. Коли держава опинилася в стані війни – це відобразилося на психологічному та емоційному стані громадян. Через постійний стрес та перебування у стані напруження, страху та відчаю люди, як ніколи, потребують можливості хоча б на тимчасовий спокій. Туристичні подорожі добре цьому сприяють, допомагають на деякий час переорієнтуватися, відпочити фізично та психоемоційно. Це позитивно впливає на здоров'я та працездатність.

Сьогодні увесь світ захоплюється українським народом. І, говорячи про сміливість і героїзм наших людей, нам важливо вибудувати залученість іноземців до процесу відбудови і відновлення. Гасло «Stand with Ukraine», яке сьогодні для більшості іноземців звучить як заклик про допомогу в зустрічі біженців, лікуванні хворих, важливо надалі трансформувати у «відвідати та допомогти» для того, щоб країна відновлювалася. Туризм – це один із найпростіших і найшвидших способів залучити іноземні кошти в економіку України.

Для в'їзного туризму після війни відкриються великі можливості. На початку актуальними будуть маршрути, пов'язані з війною і знаковими післявоєнними локаціями. Це те, що буде стосуватися пізнавального туризму – відвідати та побачити на власні очі. Відбудовувати, налагоджувати діяльність важливих економічних секторів та сферу туристичних послуг – це можливість швидше повернутися до повноцінного життя. Крім того, важливим чинником буде спроможність післявоєнної України реалізувати масштабну маркетингову кампанію на зовнішніх ринках, яка дозволить переключити сприйняття нашої країни з місця бойових дій на безпечну локацію для подорожі. Також дуже важливо вже сьогодні починати перемовини зі світовими готельними мережами й пропонувати їм виходити в Україну, розбудовувати стратегії розвитку після війни. Програми майбутнього розвитку мають також охоплювати туризм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зарубіна, А., Сіра, Е., Демчук, Л. Особливості туризму в умовах воєнного стану. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14>
2. Фастовець О.О. Туризм в Україні в умовах воєнного стану. URL: <https://www.daemmt.odesa.ua/index.php/daemmt/article/view/427/371>

Сніжана ГІРНА, студентка,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладач,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто проблеми, які виникають в людей з обмеженими можливостями та соціально-економічні стратегії розвитку безбар'єрного туризму в Україні. Проаналізовано запропоновану національну стратегію, яка передбачає створення безбар'єрного простору в Україні.

Ключові слова: доступний туризм, національна стратегія, безбар'єрне середовище, ініціативи, анти-бар'єрні заходи, аналіз.

The article discusses the problems of disabled people and socio-economic strategies for the development of barrier-free development in Ukraine. The proposed national strategy providing for the creation of a barrier-free space in Ukraine has been analysed.

Keywords: accessible tourism, national strategy, barrier-free environment, initiatives, anti-barrier measures, analysis.

Туризм – це галузь економіки, яка постійно удосконалюється та поповнюється новими інструментами задля задоволення суспільних

благ. Сотні тисяч людей відчують незручності через низку різних чинників. Це й невідповідна інфраструктура, і непристосовані освітні процеси, і бюрократичні перепони у сфері надання послуг. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні покликана змінити цю ситуацію. Люди з інвалідністю стикаються з багатьма різними бар'єрами, зокрема з фізичними, соціальними, економічними, які не дозволяють їм повноцінно та ефективно брати участь у суспільному житті.

Вони не мають рівного доступу до основних ресурсів, таких як освіта, працевлаштування, охорона здоров'я та системи соціального та правового забезпечення, але мають вищий рівень смертності. Безбар'єрне середовище – це те, що дозволяє людям з інвалідністю пересуватися безпечно, вільно користуватися всіма спорудами в межах забудованого середовища, дорогами, парками, садами та іншими місцями. Безбар'єрні функції зараз стають фундаментальними для всіх дизайнерських концепцій. Необхідно підвищити рівень обізнаності щодо необхідності безбар'єрного доступу. Всі ці заходи повинні ефективно впроваджуватись для подолання бар'єрів та відкриття дверей для інклюзивного суспільства. Метою безбар'єрного проектування є створення середовища, що підтримує незалежне функціонування людей, щоб вони могли брати участь у всіх заходах без сторонньої допомоги.

Поширена думка, що пандус та ліфт, чи підйомник – це все, що потрібно для того, щоб побудований простір був безбар'єрним. Але безбар'єрність має багато інших аспектів, починаючи від ширини дверей та проходу до поверхні підлоги, від висоти стійки до дверних ручок та перил, від вивісок до слухового сигналу. Слід забезпечити

безбар'єрний дизайн для доступу людей з інвалідністю. При створенні безбар'єрного середовища необхідно враховувати перелік елементів дизайну, пандуси, поручні, ліфти, вивіски, інформаційні та сервісні прилавки тощо.

Запропоновані ініціативи покликані створити безбар'єрний простір у різних сферах життя людини, забезпечити рівні можливості для всіх суспільних груп у напрямку самореалізації, здобуття освіти, працевлаштування, розвитку здібностей та потенціалу. Йдеться, зокрема, про заходи з гармонізації державних будівельних норм у частині забезпечення інклюзії, покращення доступності офіційної документації та публічних послуг для всіх громадян, включно з особами з різними формами інвалідності, розширення безбар'єрності на ринку праці, продовження впровадження інклюзивної освіти та розбудову системи ефективної освіти протягом життя тощо.

Отже, проаналізувавши напрями роботи стосовно створення безбар'єрного середовища, можна зробити висновок, що багато аспектів потрібно розвивати, для того, щоб відповідати всім вимогам законодавства. Тим самим повинен відбуватись неперервний контроль за дотриманням вимог законодавства, що дасть змогу виявляти та усувати недоліки системи, і тільки тоді ці зміни будуть стабільними. Також варто зазначити, що залучення людей з інвалідністю до розробки заходів з усунення бар'єрів допоможе їм подолати свої особисті бар'єри.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кочубей Т., Левченко Н. Загальні засади створення безбар'єрного середовища для людей з інвалідністю. URL:

http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/24473/1/Kochubei_Levchenko.pdf

2. Тинюк О. Безбар'єрний туризм як соціально-економічне явище.

URL:

https://www.researchgate.net/publication/315840882_Bezbar'ernij_turizm_ak_socialno-ekonomichne_avise

3. Шість напрямків безбар'єрності, яких потребує Україна.

<https://www.rv.gov.ua/news/shist-napryamkiv-bezbaryernosti-yakih-potrebuye-ukrayina>

Ольга ГРИГОРЧУК, студентка,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладач,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

ТУРИЗМ ДЛЯ НЕЗРЯЧИХ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

В статті розглянуто стан інклюзивного туризму в світі та Україні. Установлено, що туризм для незрячих є досить новим поняттям і видом діяльності в нашій країні. Проаналізовано європейський та світовий досвід адаптації туристичної галузі для осіб з інвалідністю.

Ключові слова: безбар'єрний туризм, особа з інвалідністю, міжнародний туризм, соціальна інклюзія, доступність, адаптація.

The article considers the state of inclusive tourism in the world and in Ukraine. It has been established that tourism for blind people is a fairly new concept and activity in our country. The article also analyzes European and world experience of tourism industry adaptation for people with disabilities (using the example of the USA, South Africa, Great Britain).

Keywords: barrier-free tourism, a person with a disability, international tourism, social inclusion, accessibility, adaptation.

Безбар'єрний туризм – це комплекс заходів, які роблять різні види туризму універсальними та доступними для всіх туристів із врахуванням особливих потреб кожної із категорій. Концепція безбар'єрного простору з'явилася в США в період 1970-1990 рр. До безбар'єрного туризму можна віднести туризм для осіб з обмеженими можливостями, туризм для незрячих, туризм для пенсіонерів, туризм для вагітних, інклюзивний туризм тощо.

Перша на планеті туристична компанія для незрячих і слабоворих людей під назвою «Travel eyes» була створена в англійському м. Лідс Амаром Латифом. Вони спеціально комплектують змішані групи, об'єднуючи зрячих і сліпих мандрівників, з метою допомоги слабоворим туристам «побачити» красу і пам'ятки тих місць, куди вони приїжджають разом з туром. Зрячі туристи описують свої враження і навколишню місцевість на словах, допомагаючи слабоворим туристам в поїздки. Незрячий Амар Латиф мав багатий досвід мандрівника. Цей досвід і надихнув його на створення туристичного агентства для сліпих, яке допомагає слабоворим туристам усунути всі бар'єри і випробувати той досвід і відчуття, які доступні повноцінним людям.

Незрячі та слабоворі активісти без супроводу ходять у походи, де вивчають печери, ущелини та водоспади, сплаваються по гірських річках. Також актуальним для незрячих і слабоворих людей є спортивний туризм, екскурсії.

Спортивний туризм забезпечує придбання багатьох життєвоважливих загальноосвітніх і спеціальних знань, сприяє зміцненню здоров'я, різнобічному розвитку інтелектуальних і вольових якостей. Екскурсії для людей з вадами зору – це актуальний напрямок подорожей, який є елементом соціального туризму. Створення «безбар'єрного середовища» на сьогоднішній час є одним з найактуальніших завдань у нашій країні.

У Музеї Ханенків у Києві почали проводити екскурсії для незрячих та слабоворих людей. Музей працює з людьми з порушенням зору з 2008 року, коли вони організували перший освітній цикл «Абетки мистецтва» для слабоворих школярів, зокрема щодо розробки спеціальної екскурсії. Для більшості країн світу різні музейні програми і послуги для незрячих є нормою. Музей у темряві «Третя після опівночі» проводить екскурсії, концерти та вечери у темряві за участі незрячих екскурсоводів та музикантів. Їхня мета – зруйнувати стереотипне ставлення до незрячих, збільшити їх працевлаштування та доступність мистецтва для всіх.

У сучасному суспільстві туризм став відігравати важливу соціальну роль у формуванні суспільної свідомості, зміні способу життя населення, у тому числі дітей та молоді. Туризм перестає бути сферою отримання тільки прибутку. У Львові можна замовити екскурсію для незрячих. Спеціально навчений гід не тільки розповідає про історичні місця, а й описує їх. Ці бронзові макети – Ратуші, церкви

Юра і пам'ятника Шевченку – дуже полегшили роботу гідам і допомогли незрячим більш детально уявити цікаві пам'ятки. На протилежній стороні Ратуші власник одного з ресторанів встановив бронзовий макет центру Львова.

У Рівному розвивають інклюзивний туризм. У місті створено 6 тактильних карт, щоб поліпшити орієнтацію на міських маршрутах для людей з вадами зору та незрячих, а також розширити їх можливості як туристів.

Держава повинна також відігравати активну роль щодо залучення всіх громадян до суспільного життя, створюючи умови для розвитку людини та соціального добробуту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравцов С.С. Безбар'єрний туризм в Україні. Шляхи вирішення проблем. URL: <http://doi.org/10.31617/k.knute.2019-04-12.28>
2. Швед О. Як бути незрячим туристом у Львові. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-46589964>

Ярина ДОВГАНИК, студентка,
ВСП «Львівський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»,
Україна

Галина МЕЛЬНИЧУК, викладач-методист,
ВСП «Львівський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»,
Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНОГО ДОЗВІЛЛЯ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто питання організації культурного дозвілля для людей з інвалідністю в Україні.

Ключові слова: безбар'єрний простір, доступ до культурних об'єктів.

The article deals with the issue of cultural leisure organisation for disabled people in Ukraine.

Keywords: barrier-free space, access to cultural sites.

Для людей з інвалідністю надзвичайно важливо нарівні з іншими брати участь у культурному житті своєї країни. Аналітичний звіт за результатами всеукраїнського опитування «Думки і погляди населення України» (Омнібус), яке проходило у вересні 2021 р., свідчить, що майже дві третини опитаних з порушеннями опорно-рухового апарату (63,8%) взагалі не відвідують культурних закладів та подій. Менш ніж половина людей з порушеннями зору (45,9%) та лише кожна п'ята людина з порушеннями опорно-рухового апарату

(23,2%) бували на культурних заходах, у яких, на їхню думку, враховувалися їхні потреби. Дві третини опитаних вважає державу і майже половина – органи місцевого самоврядування відповідальними за створення відповідних умов [3].

У рамках Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні була розроблена програма Українського культурного фонду «Культура без бар'єрів», яка спрямована на створення безперешкодного життєвого середовища у соціальній, культурній та освітній сферах для маломобільних груп, людей третього віку 50+, родин з дітьми до 6 років, осіб з інвалідністю тощо [2].

Вже зараз існують цікаві й важливі ініціативи, такі як Асоціація Інклюзивний реабілітаційно-соціальний туризм, або тематичні групи в соціальних мережах, які допомагають громадянам знаходити безбар'єрні місця відпочинку. Державі необхідно звернути увагу на всі ті соціальні ініціативи, які є справжнім проривом у зміні ставлення суспільства до людей з інвалідністю, а також забезпечити умови для безперешкодної участі осіб із інвалідністю в громадському та культурному житті, створити для них можливості для реалізації мистецької та інтелектуальної творчості, доступ до надбань культури і мистецтва. Бо саме парадигма ставлення до таких людей і є мірилом демократії, освіченості та толерантності нації.

Через епідемію COVID-19, карантин та війну багато культурних подій перейшли в онлайн: кінофестивалі, лекції, екскурсії та навіть концерти. Це допомогло залучити до них велику аудиторію людей з інвалідністю. Культурні події онлайн практикують спеціальні покази з

тифлокоментарем для незрячих, а також субтитри, сурдопереклад для подій, лекцій та трансляцій.

В Україні розробкою тифлокоментарів та спеціальних субтитрів займається громадська організація «Боротьба за права», яка співпрацює з Одеським Міжнародним Кінофестивалем.

Якщо кінофестивалі стають усе більш інклюзивними, то музичні тільки починають експериментувати з подібними форматами. Минулого року Atlas Weekend запросив музичних сурдоперекладачів, які перекладали тексти пісень просто зі сцени, поряд з музикантами. А саму музику можна було відчутися за допомогою куль з вібрацією, спеціальних жилетів та світлових сфер.

Музеї одними з перших серед культурних інституцій зрозуміли, що культура має бути інклюзивною та доступною для всіх. У музеях вважають, що саме перебування поруч із мистецтвом та арт-терапія здатні допомогти соціалізації. Найперше, що роблять музеї, – аудіодискрипції для незрячих та людей з порушенням зору [1].

Активне залучення людей з інвалідністю до культурно-мистецького життя і туризму в Україні, що передбачене Національною стратегією із створення безбар'єрного простору, має стати правилом – бар'єрів мають позбутися усі рекреаційні та громадські простори України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інклюзія — це спроба пізнати іншого: культурні проєкти про інклюзивні програми. URL: <https://creativeeurope.in.ua/posts/inclusion-in-cultural-projects>

2. Культура без бар'єрів. URL: <https://uvp.od.gov.ua/kultura-bez-bar-yeriv/>

3. Українці не вважають доступ до культурних прав людей з інвалідністю виключно проблемою цих людей – опитування 2022. URL: <https://zmina.info/news/ukrayinczi-ne-vvazhayut-dostup-do-kulturnyh-prav-lyudej-z-invalidnistyu-vyklyuchno-problemoyu-czyh-lyudej-opytuvannya/>

Михайло ВИШНЯНЧИН, студент,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
Україна

Maksym KUBIAK, student,
Kaunas University of Applied Sciences,
Lietuvos Respublika

ОСОБЛИВОСТІ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Військові дії внаслідок російсько-української війни призвели до кардинальних змін в економіці країни, а особливо в сфері туризму. Аналіз сучасного стану та можливі перспективи розвитку є актуальним питанням сьогодення. Україна продовжує боротись та активно впроваджувати досвід країн світу.

Ключові слова: туризм, менеджмент туристичного бізнесу.

Military actions as a result of the Russian-Ukrainian war led to drastic changes in the country's economy, and especially in the field of tourism.

Analysis of the current state and possible development prospects are urgent issues. Ukraine continues to fight and actively implement the experience of the countries of the world.

Keywords: tourism, tourism business management.

З 24 лютого 2022 р. триває російська збройна агресія в Україні, наслідками якої є не лише великі людські втрати, але й значні пошкодження інфраструктури та секторів економіки, зокрема туризму. На противагу розвитку туризму спостерігалась багатомільйонна міграція населення всередині держави та масовий виїзд громадян України за кордон, що не пов'язаний з туристичною метою.

Проблематику функціонування сфери туризму в Україні досліджували М. Бащак, Н. Булеца, З. Герасимів, Я. Данило, Н. Коваль, Л. Мельник, Ю. Миронов та інші. Дослідження питанням функціонування туризму в умовах воєнного стану та відновлення цієї сфери у повоєнний період ще потребує глобального дослідження [3].

Війна практично знищила сферу туризму, порушила фінансові, енергетичні та продовольчі ринки, спричинила інфляцію по всьому світу. Війна в Україні суттєво змінила сферу внутрішнього туризму, у центральній, східній та південній Україні туризм повністю припинився.

Варто відзначити, що нині сфера туризму визначається наступними особливостями [2]:

– менеджмент туристичного бізнесу більш зосереджений на волонтерстві та перетворенні туристичних хабів на гуманітарні чи волонтерські штаби;

– на туристичному маршруті повинні бути бомбосховища та укриття, також вони, по можливості, мають не проходити біля важливих державних і військових об'єктів, оскільки можуть стати мішенями ракетно-бомбових ударів російського агресора;

– пляжні та пішохідні тури – неможливі, через наявність мінних полів, розмінування яких, за прогнозами, триватиме кілька років після закінчення війни;

– в Україні не має безпечних регіонів, що безпосередньо негативно впливає на туристичну привабливість країни;

– іноземні туристи не мають можливості і бажання відвідувати Україну через регулярні масові артилерійські обстріли та ракетно-бомбові удари, суттєві руйнування інфраструктури, враховуючи підвищену небезпеку у світлі військових дій та припинення авіасполучення [7].

Незважаючи на втрати українського туристичного сектору через війну, за перші чотири місяці 2022 р. сума туристичного збору становила 64 млн 611 тис. грн, що майже на 65% більше, ніж за аналогічний період 2021 р., коли до бюджету надійшло 39 млн. 206 тис. грн. Місто Київ і чотири області входять до п'ятірки лідерів за сплатою туристичного збору. Так, місто Київ поповнив свій бюджет на понад 18 млн. грн. Порівняно з відповідним періодом 2021 р. найбільше зростання зафіксовано у Львівській області – 268%. З цієї області до бюджету надійшло 11 млн 463 тис. грн. У Закарпатській області сума туристичного збору зросла на 144% і склала 6 млн. 212 тис. грн. Хмельницька обл. залучила до бюджету 1 млн 447 тис. грн. Івано-Франківська обл. внесла до бюджету майже 6 млн. грн., збільшивши збори на 48% [5].

За підрахунками Державного агентства розвитку туризму за перші 4 місяці 2022 р. представники туристичної галузі України сплатили на 18% менше податків, ніж за аналогічний період 2021 р. Так, загальна кількість платників податків, які займаються туристичною діяльністю, за перші місяці війни в середньому скоротилася на 10%. При цьому зафіксовано, що кількість юридичних осіб знизилася на 17%, а фізичних – на 7% [6].

Варто відзначити, що сфера туризму внаслідок російсько-української війни сильно постраждала як в Україні, так і за кордоном. Експерти прогнозують, що найбільше війна вплине на туризм на Близькому Сході, у Туреччині, Німеччині та Греції. Такі наслідки, перш за все, випливають не з політичних причин, а через зростання цін на природні ресурси, такі як газ і нафта, водночас і ціни на туристичні послуги також підвищуються [4].

Час тривання війни в Україні вплине і на Європу та весь світ загалом. Такі прогнози засвідчують висновки Європейської туристичної комісії (ЄТК). Вважається, що російська агресія не лише стала серйозною перешкодою для відновлення туристичної індустрії континенту після пандемії, а й спонукає туристів розглядати альтернативні напрямки інших країн. Туристи зі США, Канади, Китаю, Японії та Бразилії значно скоротять свою присутність на європейському континенті цього року, згідно з аналізом шести найперспективніших іноземних туристичних ринків для Європи. Основними причинами є небезпека та подорожчання житла [8].

Для досягнення післявоєнного відновлення та стабільного розвитку вітчизняна туристична індустрія потребує партнерства та досвіду країн на всіх рівнях, надійної та ефективної участі уряду,

забезпечення послідовної вертикальної координації між національними та місцевими органами влади щодо сприяння туризму.

Впровадження інновацій, як фундаментального елементу розвитку туристичної сфери, призведе до пожвавлення економічної активності в цій індустрії та підвищення конкурентоспроможності галузі на світовому туристичному ринку. Перспективи розвитку туризму в Україні після війни включають наступне [2]:

- збільшити частку туристів можна завдяки досвіду країн, які пережили війну, оскільки у багатьох туристів виникає великий інтерес до місць, які найбільше постраждали (Маріуполь, Буча, Ірпінь, Харків, Херсон та інших містах і селах після війни;

- вшанування окремих об'єктів в Україні (Чорнобаївка, Зміїний острів), що можуть бути унікальними символами слави;

- наповнення фондів для відновлення України та створення конкретних програм і стратегій відновлення.

На шляху повоєнного відновлення сфери туризму в Україні доцільно також врахувати досвід інших країн, де сфера туризму була зруйнована через війну, а тепер успішно розвиваються.

Так, до прикладів успішного повоєнного відновлення сфери туризму для України є Хорватія, де туризм фактично припинився в 1990-х роках під час громадянської війни. По закінченні розпочалась масштабна піар-кампанія країни відомих об'єктів та невідомих туристичних «родзинок». Доцільно звернути увагу і на досвід Кіпру, який став одним із найпопулярніших туристичних напрямків після етнічних конфліктів між грецькою та турецькою громадами. Траєкторія рекламного туризму на Кіпрі була подібна до Хорватії: визначення головних переваг туризму – масова реклама в інших

країнах. Вагомий приклад відновлення сфери туризму продемонстрував Ізраїль, який зберіг свій туристичний статус під час постійних воєн з Палестиною. Саме, ізраїльський туризм ідеально адаптувався до триваючого військового конфлікту [1].

Аналізуючи дані та досвід країн світу зазначаємо необхідність формування стратегії повоєнної відбудови та відновлення сфери туризму, які будуть включати:

- розвиток ділового, освітнього, спортивного, медичного, зеленого та воєнного туризму;
- розгалуження інфраструктури туристичних послуг і оцифрування рішень;
- розвиток туризму на всіх рівнях (створення інвестиційних проєктів і популяризацію місцевих особливостей) та формування конкурентної переваги України;
- забезпечення тісної співпраці між країнами у напрямку взаємопідтримки туристичної діяльності;
- просування унікальних українських брендів за кордоном, підвищення інтересу іноземних туристів до пам'ятних маршрутів та повоєнних символічних місць, які стануть туристичними магнітами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дворська І. Туристична галузь після війни: чи можлива реанімація та антикризове управління? URL: <https://blog.liga.net/user/idvorskaya/article/44952>

2. Корчевська Л. Стан, особливості та перспективи туризму у воєнний та поствоєнний періоди. Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект: *матеріали Міжнародної науково-*

практичної онлайн-конференції, м. Чернівці, 5 травня 2022 р. Чернівці: Технодрук, 2022. С. 337–341.

3. Моца А.А., Шевчук С.М., Серeda Н.М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. Економіка та суспільство. № 41. 2022. URL: <file:///C:/Users/Home/Downloads/1560-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1498-1-10-20220902.pdf>

4. Парфененко Г. Як війна в Україні вплинула на туризм Німеччини та США. URL: <https://dip.org.ua/nimechchina/stalo-vidomoyak-vijna-v-ukraini-vplinuli-na-turizm-nimechchini-ta-ssha-ozvucheno-nevtishni-prognozi/>

5. Турзбір в Україні за перші чотири місяці 2022 року зріс на 65%. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turzbir-v-ukrayini-za-pershi-chotiri-misyaci-2022-roku-zris-na-65>

6. Через війну надходження до держбюджету від тургалузі скоротилися на 18%. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/cherez-viynu-nadhodzhennya-do-derzhbyudzhetu-vid-turgaluzi-skorotilisya-na-18>

7. Чорний О. Найкращі часи – попереду. Що відбувається з туризмом в Україні під час війни. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/samy-rkie-vremena-vperediproishodit-turizmom-1657645856.html>

8. Як війна в Україні вплинула на європейський туризм? URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/yak-viyna-vukrayini-vplinula-na-ievropeyskiy-turizm>

Юрій СПОДАРИК, студент
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Тетяна БАБИН, викладач, методист
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення для успішного безбар'єрного туризму ключовим чинником є наявність безпечного, зручного та економічного транспорту; кваліфікація персоналу; відвідування та адаптація торгових центрів, супермаркетів, магазинів, вбиралень; доступність закладів розміщення, харчування та інших туристичних послуг. Такі позитивні зміни в розвитку безбар'єрного туризму спостерігаються за останнє десятиріччя і в українських містах.

Ключові слова: безбар'єрний туризм, доступність, адаптація, безбар'єрне середовище.

In today's conditions, the key factor for successful barrier-free tourism is the availability of safe, convenient and economical transport; personnel qualification; visiting and adapting shopping centers, supermarkets, shops, restrooms; availability of accommodation, catering and other tourist services. Such positive changes in the development of barrier-free tourism have been observed in Ukrainian cities over the last decade.

Keywords: barrier-free tourism, accessibility, adaptation, barrier-free environment.

Особи з інвалідністю мають ті ж мотиви подорожувати, як і усе інше населення. Однак, багато туристів можуть зазнати перешкод для участі в туризмі. Встановлено, що ці бар'єри непропорційно впливають на осіб з інвалідністю. Такі особи некомфортно почувають себе в Україні через зіткнення з бар'єрами, з якими вони зустрічаються. Для успішного туризму ключовим чинником є наявність безпечного, зручного та економічного транспорту та інших туристичних послуг.

Враховуючи тільки цей факт, можна припустити, що перед особами з інвалідністю постає багато перешкод для здійснення туристичних поїздок. І це справді відповідає дійсності: недостатня кваліфікація персоналу, недоступність закладів розміщення, харчування, магазинів, вбиралень, транспорту, необлаштовані вулиці, недоступність туристичної інформації щодо безбар'єрного туризму – все це серйозні виклики для даної категорії громадян. І тому через специфіку середовища, системи транспорту і послуг особи з інвалідністю, які відчувають труднощі з пересуванням або доступом до інформації, не можуть насолоджуватися свободою подорожей в тій же мірі, як інші громадяни.

В містах України за останнє десятиріччя спостерігається тенденція до збільшення кількості доступного громадського транспорту (автобуси, трамваї, тролейбуси), облаштованого для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення; у поїздах з'являються вагони для людей на візках, який додається за заявою пасажирів (найменше за 5 днів до поїздки). Якщо взяти до уваги заклади

проживання, то у 5* та 4* готелях є в наявності місця для осіб з обмеженими можливостями, але що стосується більш бюджетних закладів розміщення, то тут починаються проблеми. Наприклад, у Львові тільки близько 15% від усіх 3* готелів можна віднести в категорію «доступний туризм». І це при умові, що у місті налічується приблизно чотири десятка готелів категорії 3*.

Позитивні зміни спостерігаються у сфері ресторанного господарства, адже все більше закладів громадського харчування можуть запропонувати свої послуги в плані безбар'єрного відпочинку. І це не тільки елітні ресторани, а й заклади відомих мереж швидкого харчування, національної чи інших кухонь світу. Приємно дивують також популярні продуктові мережі гіпер-/супермаркетів, які, відкриваючи нові магазини, облаштовують входи широкими й зручними пандусами, які є не просто для «галочки» і якими неможливо користуватися через різні причини, а дійсно полегшують життя особам на візках. Всередині є широкі відстані між стелажми, комфортна для перебування касова зона. Нові продуктові магазини відомих в Україні мереж є не лише привабливими з естетичної точки зору, точки зору дизайну, але й комфортними для перебування людям з різними вадами. Те саме можна сказати й про торгово-розважальні центри, які окрім всього вище перерахованого мають ліфти для переміщення між поверхами. Всі ці фактори беззаперечно позитивно впливають на розвиток національної туристичної сфери, оскільки будь-яка людина буде впевнена, що вона зможе добратися в місце дестинації, знайде, де зможе переночувати, поїсти, купити потрібні товари, розважитись тощо.

Підсумовуючи, можна сказати, що в Україні просувається створення безбар'єрного середовища для людей з вадами зору, слуху, руху, що тягне за собою розвиток національного безбар'єрного туризму. Більша підтримка та піклування про осіб з інвалідністю органів державної влади, а також ініціативність зі сторони суспільства змогли б пришвидшити темпи створення такого середовища й люди з інвалідністю зможуть відчувати себе повноцінними членами суспільства, соціалізуватися. На мій погляд, державі потрібно залучити малі та великі туристичні фірми для розробки спеціальних турів (надання знижок для інклюзивних туристів та пільг для турфірм), залучити інвесторів, використовувати передові технології, створити спеціалізовану інфраструктуру та інформаційну базу для даного виду туристичної діяльності. На превеликий жаль, туристична сфера зазнала сильного удару у 2020 р., коли розпочалась пандемія COVID-19, але найгіршим для неї став 2022 р. У зв'язку з військовими діями перспектива розвитку безбар'єрного туризму є ще туманнішою, оскільки зараз більш актуальними є інші проблеми. Залишається сподіватись на краще і вірити, що в майбутньому розвиток безбар'єрного туризму буде однією з топ-тем у нашому суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник. / За заг. редакцією Байди Л.Ю., Красюкової-Еннс О.В. К., 2012. 216 с.
2. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>

3. Топалова О.І. Суспільно-географічні передумови та перспективи розвитку адаптивного туризму в Україні: автореф. дис. ... канд. геогр. наук; спец.: 11.00.02 – економічна та соціальна географія. К., 2016. 20 с.

4. Darcy S., Dickson T. A Whole-of-Life Approach to Tourism: The Case for Accessible Tourism Experiences. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 2009. Issue 16 (1), P. 32–44.

Василина ВІЦЬКАР, студентка,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

Марія ВАСИЛИШИН, викладач-методист,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

СТРАТЕГІЇ НЕОБХІДНОГО РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туризм – це галузь економіки, яка постійно удосконалюється та поповнюється новими інструментами задля задоволення суспільних благ. Кожного року держава стикається з тим, щоб соціалізувати різні групи населення, які мають фізичні, психологічні, мовні чи релігійні перепони, що не дозволяють їм отримувати стандартні послуги на рівні з іншими. Ці бар'єри наявні у різних сферах – від доступності до громадських та житлових будівель до працевлаштування чи

культурного життя. Вирішенням цього питання стає «безбар'єрний туризм».

Ключові слова: туризм, безбар'єрний туризм, стратегії безбар'єрного туризму.

Tourism is a branch of the economy that is constantly being improved and replenished with new tools for the satisfaction of public goods. Every year the state faces the task of socializing different groups of population that have physical, psychological, linguistic or religious barriers that prevent them from receiving standard services on an equal basis with others. These barriers exist in various areas – from accessibility to public and residential buildings to employment or cultural life. «Barrier-free tourism» is the solution to this issue.

Keywords: tourism, barrier-free tourism, barrier-free tourism strategies.

Під «безбар'єрним туризмом» слід розуміти комплекс заходів, які роблять різні види туризму універсальними та доступними для всіх туристів із врахуванням особливих потреб кожної із категорій.

Відсутність безбар'єрного середовища не лише створює проблеми для мільйонів громадян, але і призводить до загального погіршення добробуту кожної людини. Проблеми наявні у загальному доступі до інфраструктури (як фізичної, так і цифрової), а також у кожній сфері життя людини, зокрема ускладнений доступ до громадського транспорту та об'єктів фізичного оточення, відсутність адаптації інформації, сайтів та додатків для всіх громадян, суспільне несприйняття, бар'єри у доступі до освіти, роботи. Крім того, недостатній рівень забезпечення статистичними даними не дає змогу

точно визначити кількість людей, які щодня стикаються з тими чи іншими бар'єрами, та, як наслідок, ускладнює процес формування та реалізації державної політики для усунення цих бар'єрів.

Щоб усунути ці бар'єри Кабінет Міністрів України видав розпорядження «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року». Метою її є створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики.

Стратегічні цілі, визначені у Стратегії, будуть реалізовані через систему оперативних цілей, які спрямовані на вирішення завдань як для регіону загалом, так і для окремих територій – районів, територіальних громад, міст, селищ, сіл.

Стратегічна ціль 1. Конкурентоспроможна економіка на засадах смарт-спеціалізації. Оперативні цілі:

1.1. Стимулювання інноваційних видів економічної діяльності з високою доданою вартістю.

1.2. Інвестиційна привабливість.

1.3. Енергетична самодостатність.

1.4. Науково-технологічний розвиток.

Стратегічна ціль 2. Якісне життя. Оперативні цілі:

2.1. Здорове населення.

2.2. Інклюзивне суспільство.

2.3. Освічені громади.

2.4. Безпечне та безбар'єрне середовище.

Стратегічна ціль 3. Збалансований просторовий розвиток.

Оперативні цілі:

3.1. Розвиток інфраструктури територіальних громад.

3.2. Дорожньо-транспортна, логістична, транскордонна та інформаційно-комунікаційна інфраструктура.

3.3. Стимулювання економічного розвитку сільських та гірських територій.

Стратегічна ціль 4. Чисте довкілля. Оперативні цілі:

4.1. Запобігання забрудненню водних ресурсів та атмосферного повітря.

4.2. Формування екологічної свідомості населення та комплексної системи поводження з відходами.

4.3. Збереження біорізноманіття та розвиток природоохоронних територій.

Стратегічна ціль

5. Туристична привабливість. Оперативні цілі:

5.1. Підвищення атракційності та інфраструктурного забезпечення туризму, курортів, оздоровлення, спорту та рекреації.

5.2. Підвищення якості регіонального туристичного продукту та його просування.

На наш погляд, виконання кожного з цих завдань потребує виваженої політики з боку державних органів влади та місцевого самоврядування з урахуванням результатів світового досвіду та результатів науково-дослідних розробок.

На сьогоднішній день понад 230 українських експертів презентували шість напрямків стратегії: фізична, інформаційна,

суспільна, економічна, цифрова та освітня безбар'єрність. Запропоновані ініціативи покликані створити безбар'єрний простір у різних сферах життя людини, забезпечити рівні можливості для всіх суспільних груп у напрямку самореалізації, здобуття освіти, працевлаштування, розвитку здібностей та потенціалу. Йдеться, зокрема, про заходи з гармонізації державних будівельних норм у частині забезпечення інклюзії, покращення доступності офіційної документації та публічних послуг для всіх громадян, включно з особами з різними формами інвалідності, розширення безбар'єрності на ринку праці, продовження впровадження інклюзивної освіти та розбудову системи ефективної освіти протягом життя тощо.

В країнах Європейського союзу таким питанням як безбар'єрний туризм займається Європейська комісія та ENAT, які, в свою чергу, здійснюють фінансову, організаційну та науково-технічну підтримку.

В Україні безбар'єрний туризм не має широкої державної підтримки й виявляється в локальних ініціативах небайдужого населення, та в основному трактується як туризм для осіб з обмеженими можливостями, а саме осіб з інвалідністю (в основному обмежується «візочниками»). На практиці більшість туристичних об'єктів не пристосовані для людей із вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату, не враховують ріст відвідувачів тощо. Туризм для неповносправних в Україні у великому попиті, але розвивається переважно на амбіціях небайдужих людей.

Все ж таки, безбар'єрний туризм є новим видом туризму, який ще набуває популярності у світі, слугуватиме механізмом соціалізації суспільства. В Україні за умов державної підтримки він може стати як

повноцінним видом реабілітації хворих (у т.ч. учасники бойових дій), а також економічно привабливим видом туристичної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

2. Туник О.М. Безбар'єрний туризм як соціально-економічне явище. URL: https://www.researchgate.net/publication/315840882_Bezbar'ernij_turizm_ak_socialno-ekonomicne_avise

Yana LUTSYSHYN, master's degree,
Teaching English and Italian Bachelor's Degree Program
Catholic University of Ruzomberok,
Slovakia

Lesya VISHNIANCHYN, lecturer,
Separate Structural Subdivision «Technological Vocational College of
Lviv Politechnics National University»,
Ukraine

FEATURES OF CROSS-BORDER COOPERATION OF THE CARPATHIAN EUROREGION

Important issues of cross-border cooperation are the development of the tourism sector, namely the promotion of various types of tourism, including

barrier-free tourism, the creation of common infrastructure and services, the preservation of natural resources, and the authenticity of culture and life of this European mountainous region.

Keywords: barrier-free, society, barrier-free principles, tourism.

The development of cooperation within the framework of the Carpathian Euroregion project between the countries is gaining momentum every year, with tourism taking a prominent place.

Tourism is important in the projects of the Carpathian Euroregion. It is an interregional association, the agreement on the establishment of which was signed by the Ministers of Foreign Affairs of Ukraine, Hungary, Poland and Slovakia on February 14, 1993, in Debrecen (Hungary). Later Romania joined its activities. At the same time, numerous cross-border tourism and recreational projects have been implemented within the framework of the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020 [1], the Joint Operational Programme Romania-Ukraine 2014-2020 and the Cross-border Cooperation Programme Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine 2014-2020 [3].

Within the framework of this project, the Carpathian tourist brand was developed for the countries of the Carpathian Euroregion. The main attention was paid to the natural values, the authenticity of culture and the life of this European mountainous region. In the international cross-border cooperation programs of the Carpathian Euroregion, tourism projects on certain topics, including accessibility and barrier-free services, received significant support.

Special attention is paid to natural and cultural sites and the development of active (hiking, cycling, horseback riding, water), rural,

ecological and health tourism on their basis. The following projects were implemented between Ukraine and Poland: «The Bug unites us - a creation of two cross-border kayak tourist routes», «Rove-Love Roztocze - together despite the borders», «Protection of the waters of the Solin Lake and the healing waters of the Skhidnytsia resort - a common challenge and a chance to preserve and use the potential of natural heritage», «Nature without borders - preservation of the common natural heritage in the communities of Dobromyl (Ukraine) and Zagórz (Poland)», «World of the Carpathian Rosettes - measures to preserve the uniqueness of the Carpathian culture».

[2]

We need to mention the cooperation between Ukraine and Slovakia in the framework of the cross-border cooperation program. The project «Green meadow is a green highway for tourism and cooperation» (Ukraine - Slovakia) and «Vihorlatska narrow-gauge railway» (Ukraine-Slovakia-Romania). This project includes horse, hiking, motorcycle and bicycle tourist routes, «Carpathian region as an attractive tourist destination» (Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine). It represents the creation of an unofficial international tourism cluster; implementation of partnership projects that will further develop the tourism product of the region; holding of international.

The tourist features of the lands of Presov and Kosice regions of Slovakia, which are part of the Carpathian Euroregion, have the cultural potential for the development of tourism, including barrier-free tourism. In the Presov Region, namely the cities of Levoca, Presov, Bardejov, Poprad and Kežmarok, there are five permanent theatres, 13 museums, galleries, and 4 338 libraries. On the territory of the Presov region, there are four of the seven UNESCO World Heritage Sites: the Bardejov Reserve, wooden

churches of the Slovak part of the Carpathian Mountains, beech forests of the Carpathians and Levochi. The High Tatras within the Tatras National Park (TANAP) and the Slovak Karst National Park also are magnetic tourist places [4].

In the Kosice Region, there are cultural and historical monuments of the city of Kosice, Aragonite Cave, Ice Cave in Domica, Jasovska Cave, Hombasecka Cave, Zemplín Reservoir, Gerljansky Geyser, Krasna Horka Castle, Betliar, Ples Ski Resort, Vinianske Mountain Lake, wooden churches in Ruska Bystrica (UNESCO) and Inovce, climatic resort Stosh. Lower Zemplín is one of the most visited tourist sites in the region. Slovak Paradise - (hiking, mountain biking, skiing) and Slovak Karst - (tourism, mountain biking). Spiš Castle and its surroundings are the largest medieval castle complex in Central Europe and are included in UNESCO. In most tourist locations, conditions have been created for the accessibility of services for all tourists (ramps, Braille duplication, barrier-free accessibility map of Kosice in the online format, etc.) [4].

Slovakia remains strongly committed to supporting Ukraine's sovereignty and territorial integrity. About 90 thousand Ukrainians, including children who received refugee status, have moved to Slovakia. The government helps Ukrainian refugees to integrate into Slovak society and overcome the difficult period of uncertainty (social benefits, assistance to minor children, food aid, adaptation of legislation for employment, social, information and consulting services). Ukrainians in Slovakia receive the most important thing – security [7].

So, in general, as the experience of past years and current cooperation shows, the Carpathian region is developing as a tourist destination at the European level. Numerous projects, scientific concepts, and training of

experts on tourism development in the Carpathian region are aimed at presenting its attractions and tourism products to potential users. In turn, the implemented cross-border tourism projects meet the needs and trends of European Union consumers.

REFERENCES

1. Закарпаття – учасник міжнародного проекту 302 «Карпатський регіон як приваблива туристична дестинація» // Карпатські новини. URL: <http://karpatnews.in.ua/news/20755>
2. Карпатський Єврорегіон: п'ять країн, одна екосистема. URL: <https://ekarpaty.com/pro-nas/evvroregion/>
3. Львів представлено на «Альпійсько-Карпатському Форумі Співпраці» у місті Жешув / Львівська міська Рада [12.09.2013]. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/city/lviv-international/213393-lviv-predstavleno-na-alpiisko-karpatskomu-forumi-spivpratsi-u-misti-zheshuv>
4. Соколовський О.Б. Особливості транскордонної співпраці України та Словаччини. URL: <http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/1311/1304>
5. Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна. Програма транскордонного співробітництва 2014-2020. URL: <http://www.huskroua-cbc.net/ua/rgani-upravlnnja-rogramoju>
6. Projekt «Karpatský región ako atraktívna turistická destinácia» // Košice 2013: Európske hlavné mesto kultúry. URL: <http://www.kosice2013.sk/sk/karpatsky-region-ako-atraktivna-turistickadestinacia>
7. Uz pol roka pomahame odidencom z Ukrajiny zaclenit medzi nas. URL: <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie->

media/aktuality/uz-pol-roka-pomahame-odidencom-z-ukrajiny-zaclenit-medzi-nas.html

Angela SERRIELLO, student,
Business Administration and Economics
Universita di Roma Tor Vergata,
Italy

Lesya VISHNIANCHYN, lecturer,
Separate Structural Subdivision Technological Vocational College of
Lviv Politechnics National University,
Ukraine

FEATURES OF CHILDREN'S TOURISM IN ITALY

The development of children's tourism in Italy is a priority area and the form of a young adult formation. Children's tourism plays a crucial psychological and social role in the formation of the personality.

Keywords: children's tourism, children's camp.

In the modern conditions of globalization and informatization, a significant role is given to tourism, the development of which is associated with the idea of the important role of recreation in human life or society, in creating conditions for the most complete physical, spiritual and social recreation.

Children's tourism is an important way to transfer to the younger generation accumulated human life experience and historical and cultural heritage, the formation of values, moral and physical health and cultural growth of the nation.

Children's tourism is a physical activity, a fascinating form of recreation, deepening knowledge, improving health, the formation of patriotism in the younger generation, a sense of friendship, mutual respect and assistance. The main functions of children's tourism are recreational, socio-cultural and educational.

It is the experience gained by young people before adulthood that plays a crucial psychological and social role in shaping them as individuals. The division into age groups established according to the cognitive abilities, perception and interpretation of the abilities of minors, which imposes a distinction between childhood and adolescence.

Children's tourism in Italy is an under-researched topic. However, the interest of the leading tourist destinations in recent years, demonstrates the importance of this age group, which is partially forgotten in favor of the adult and elderly tourist markets, and lacking innovative tourism products.

At the national level, Italy's priority is to organize high-quality, full-fledged rehabilitation and recreation of children and youth, which is carried out at the expense of commercial structures. Children's tourism is multifaceted: educational excursions, hiking, children's camps, robinsonades, educational centers, etc. The most common type of children's tourism in the modern world and in Italy, in particular, are children's day camps. Children's camp is an institution of children's leisure (health and recreation), providing a range of educational, recreational and other services [1].

Thereby, children's camps are aimed not only at rest and recreation, but also at education and development of the younger generation. The leading positions in the rating of popular tourist regions of Italy are occupied by Veneto, Trentino-Alto Adige, Tuscany and Emilia-Romagna. The most

popular places for organizing camps are: Venice, Bolzano, Rome, Rimini, Turin and Verona. Some tourist locations that are most loved by children are Livigno, the port of Antico in Genoa, the Galati Museum del Mare, Modice - the city of chocolate and Lake Garda, the Valley of the Temples in Agrigento [2].

Camps with various activities, namely sports, trekking, cultural and educational, health and recreation camps, also remain relevant. Varieties of activities develop team spirit, skills of independence, mutual assistance, mutual support, ability to communicate with other people, sociability.

Creation of new cultural projects and products throughout Italy, targeting a new segment of the tourist clientele, namely children, in terms of social and cultural sustainability, through best practices related to the promotion of intangible heritage and intergenerational communication.

It is also worth noting the organization of children's leisure for Ukrainian children who were forced to move to Italy after the events of February 24, 2022. According to the latest official data, at the end of September, 171,546 Ukrainian refugees arrived in Italy due to Russia's full-scale war against Ukraine, approximately 40% of them are children. The country's civil protection organization has allocated 40 million euros to improve the access of Ukrainians to municipal services [4].

Leisure of Ukrainian children is manifested in the organization of children's clubs, sports sections and classes, summer day camps. In Castelfranco Veneto, the sports organization Sport Target Karate offers karate classes to Ukrainian children and youth aged 5 to 16/17 years, in Brescia there is a children's club offering games, entertainment and new acquaintances. The summer camp is a community of friendship, personal

development and new cultural experience for Ukrainian children who were forced to leave Ukraine due to the full-scale aggression of Russia [3].

Rich leisure, productive learning in tandem with exciting quests and new acquaintances, sports activities and interesting travels in Italy are the best cure for difficult memories and unforgettable vivid impressions of staying in Italy for young Ukrainians.

REFERENCES

1. Child-friendly tourism practices: towards a new perspective? From summer camps to the Seninter project: the Italian experience. Fiorella Dallari and Alessia Mariotti. <https://doi.org/10.4000/viatourism.1525>
2. Summer holidays in Italy with children: top destinations. June 14, 2022 <https://siviaggia.it/notizie/fotonotizia/vacanze-estive-italia-bambini-destinazioni-top/370762/>
3. War. Home, help and rest for children: reception of Ukrainian refugees continues. Paolo Lambruschi, Saturday, 13 August 2022 <https://www.avvenire.it/amp/attualita/pagine/profughi-ucraina-accoglienza-in-italia>
4. Italy allocates additional 40 million euros to help Ukrainians
Published: 18/10/2022 - 20:43 fi.fr/uk/ukrainians-abroad/20221018-italian-civil-defence-organization-allocates-additional-40-million-euros

Дарія ПОПОВИЧ, студентка,
ВСП Львівський фаховий коледж харчової та переробної
промисловості
Національного університету харчових технологій,
Україна

Оксана ШНЯК, викладач,
ВСП Львівський фаховий коледж харчової та переробної
промисловості
Національного університету харчових технологій,
Україна

ФІЛОСОФІЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Розглядаються сутність та основні аспекти поняття безбар'єрного середовища в сучасному суспільстві. Описуються основні філософські погляди та принципи безбар'єрного простору.

Ключові слова: безбар'єрність, суспільство, принципи безбар'єрності, туризм.

The article considers the essence and main aspects of the concept of a barrier-free environment in modern society.

Keywords: barrier-free, society, barrier-free principles, tourism.

В сучасних умовах актуальним є питання не просто створення безбар'єрного середовища, але і формування нової суспільної цінності «безбар'єрності» у контексті розвитку туризму, в тому числі у післявоєнний час. Ось чому важливим є дослідження шляхів формування безбар'єрного простору в реаліях сьогодення.

Актуальність розвитку туризму в Україні в сучасних умовах зумовлюється необхідністю вирішення проблеми недоступності туристичних об'єктів, послуг, рекреаційних територій та формуванням стійкої філософії суспільства без обмежень.

У повсякденному житті доволі багато бар'єрів. Час від часу вони стосуються практично кожного з нас, оскільки можуть бути як фізичними, суспільними, громадськими, економічними, так і інформаційними, цифровими та освітніми [1].

Безбар'єрність – це філософія суспільства без обмежень. В усьому цивілізованому світі безбар'єрність є суспільною нормою, в рамках якої кожному людину приймають, поважають і цінують незалежно від походження, статі, віку, фізичних особливостей, трудової зайнятості, а при прийнятті рішень влада, бізнес, громада враховує інтереси всіх суспільних груп.

Отже, безбар'єрність являє собою загальний підхід до формування та імплементації державної політики для забезпечення доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності. Підкреслимо в цій частині, що саме обізнаність громадян про нову суспільну цінність «безбар'єрності» і розуміння її різноманітності прискорить адаптаційний процес до її втілення як нової норми [1].

Складовими безбар'єрності є: права людини, підтримка різноманіття, інклюзивність, доступність, рівні можливості, солідарність, простота та зрозумілість, повага, толерантність, участь, відкритість, універсальний дизайн, нестандартні рішення, запобігання виключенню, інновації [3].

Принципи безбар'єрності передбачають: рівність, повагу до особливостей, функціональність. Для розвитку безбар'єрного

середовища необхідне поєднання двох компонентів: подолання стереотипів мислення і усунення механічних, інформаційних, операційних і поведінкових бар'єрів для людей з інвалідністю та соціально незахищених верств населення.

При організації безбар'єрного середовища необхідно простежити, щоб всі значущі об'єкти, продукти і послуги були без будь-яких обмежень доступні всім громадянам, які потребують особливих умов: діти у віці до 7 років; мами з дітьми в колясках; жінки на пізніх термінах вагітності; літні люди; люди, що переміщуються за допомогою милиць або ходунків; інваліди в кріслах-колясках; люди, можливості яких обмежені тимчасово (переломи та інші серйозні травми); інваліди з частковою або повною втратою зору або слуху; люди зі зниженими когнітивними і ментальними здібностями [3].

Україна як європейська держава має дбати про базові цінності – стандарти життя, рівність умов для кожного громадянина. Це основа, з якої починається цивілізоване суспільство.

Зважаючи на складну політичну ситуацію в країні, військовий час, високу соціально-психологічну напругу у суспільстві процес «відновлення» безбар'єрного туризму в нас тільки попереду. Надважкі виклики сьогодення не зупинять процес, який вже активно розпочався. Повага до прав, толерантність, простір, дружній до маломобільних груп населення, інклюзія і безбар'єрність як нова суспільна норма – це новий місток, який ще міцніше з'єднає Україну із прогресивними європейськими країнами [2].

Отже, формування безбар'єрного простору – глобальна соціальна програма, свого роду філософія суспільства без обмежень, в якому забезпечуються рівні права та можливості для всіх людей у

самореалізації, зайнятості, пересуванні, сервісах, здобутті освіти, спілкуванні, дозвіллі тощо. Проте, розвиток безбар'єрного туризму у нашій країні знаходиться в складних умовах адаптації до воєнних реалій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безбар'єрність: Безбар'єрність як цінність нової суспільної норми. URL: https://psjust.gov.ua/post_news/безбарєрність
2. Безбар'єрність стане новою суспільною нормою. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/bezbaryernist-stane-novoyu-suspilnoyu-normoyu/>
3. Презентація «Без бар'єрів». URL: https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Безбарєрність_-для-ОДА-19.03.21.pdf

Христина КУЗЬМЯК, студентка,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Україна

Тетяна БАБИН, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ЯК ОДИН З НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ

Інклюзія і безбар'єрність – це нова суспільна норма, в основі якої присутні повага до прав кожної людини, толерантність, дружній

простір до різних, в тому числі, і маломобільних груп населення. Один із напрямків розвитку безбар'єрного простору в Україні розкривається в понятті економічна безбар'єрність.

Ключові слова: економічна безбар'єрність, безбар'єрний простір, кейси та гайди безбар'єрності.

Inclusion and barrier-freeness is a new social norm, based on respect for the rights of every person, tolerance, and a friendly space for different groups of the population, including those with reduced mobility. One of the directions of the development of barrier-free space in Ukraine is revealed in the concept of economic barrier-freeness.

Keywords: economic barrier-free, barrier-free space, cases and barrier-free guides.

З початком війни в Україні змінилось усе, постраждали всі сфери та галузі, в тому числі, сектор економіки та туризму. Важко уявити, як в таких надскладних умовах можна подорожувати, не лише з метою переселення до більш безпечних місць, а й можливості хоч на якийсь час втекти від жахливих реалій.

Тема бар'єрів у всіх сферах життя українців стала видимою. Вона вийшла на найвищий державний рівень. Україна, як європейська держава, має дбати про базові цінності – стандарти життя, рівність умов для кожного громадянина, доступ до цифрової інформації. Це основа, з якої починається цивілізоване суспільство.

Інклюзія і безбар'єрність – це нова суспільна норма, в основі якої присутні повага до прав кожної людини, толерантність, дружній простір до різних, в тому числі, і маломобільних груп населення.

На сьогоднішній день один із напрямків розвитку безбар'єрного простору в Україні розкривається в економіці без бар'єрів. Для досягнення економічної безбар'єрності пропонується комплекс заходів, який забезпечить доступність підприємницької діяльності, руйнування бар'єрів на ринку праці, під час працевлаштування та на робочому місці. Наприклад, пропонується оптимізувати пільгове оподаткування та кредитування для молоді, жінок, літніх людей та людей з інвалідністю та стимулювати підприємців, що працевлаштовують більше осіб з інвалідністю, ніж передбачено законом. Або молоді люди, які не можуть влаштуватися на першу роботу за фахом, адже у більшості вакансій бар'єром є наявність досвіду. Або ж батьки маленьких дітей – не всі про це замислюються, але це маломобільна група населення.

Сьогодні основна місія економічної безбар'єрності полягає в об'єднанні зусиль, щоб безбар'єрність стала частиною бізнес-стратегії кожної компанії задля врахування інтересів і потреб всіх людей. Таким чином, великі українські та міжнародні компанії об'єдналися навколо теми безбар'єрності та започаткували спільноту «Бізнес без бар'єрів». Наразі спільнота нараховує понад два десятки учасників, серед них – «Укрпошта», «Ощадбанк», «Укрзалізниця», «Ашан Україна», 1+1 Media, ДТЕК, SOCAR Energy Ukraine, work.ua, корпорація «АТБ», Danone Україна, компанія Visa, Перший Український Міжнародний Банк (ПУМБ), група готелів «Fairmont Grand Hotel Kyiv» та «Riviera House», ПриватБанк, McDonald's в Україні, Кока-Кола Україна, торгівельна мережа «Фокстрот», ІТ-компанія ЕРАМ Україна, книжкова платформа Yakaboo, мережа супермаркетів «Сільпо», юридична фірма «Астерс».

Майже кожна компанія-учасник спільноти має власний досвід у втіленні безбар'єрних практик. Наприклад, є кейси та гайди з працевлаштування без упереджень до віку, інвалідності, статі, з впровадження дуальної форми здобуття освіти, створення робочих місць для людей, які з різних причин не можуть працювати повний день тощо. Також компанії створюють і розвивають спільні проєкти, серед яких, зокрема, навчальна програма про коректну взаємодію із людьми з інвалідністю, гайд (гід, поетапна інструкція) «Довідника безбар'єрності».

Усі ці заходи кожна компанія, може адаптувати під особливості свого бізнесу, і тим самим внесе велику частку до економічного відновлення країни. Сподіваюсь, що темпи впровадження в Україні напрямів безбар'єрності у різних її проявах незабаром значно пришвидшаться.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безбар'єрність: чому це стосується кожного і до чого тут економіка? / інтернет-видання «Економічна правда», 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2021/03/16/671981/>

2. Спільнота «Бізнес без бар'єрів». Київ: Безбар'єрність. URL: <https://bbu.org.ua/>

3. Туризм в умовах війни. Синевир, 2022. URL: <https://www.synevir.info/>

4. Шість напрямків безбар'єрності, яких потребує Україна. Рівне: Соціальний захист, 2021. URL: <https://www.rv.gov.ua/news/shist-napryamkiv-bezbaryernosti-yakih-potrebuye-ukrayina>

Діана ЛУЦАК, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Галина ПЕТРИШИН, викладач,
завідувачка економічним відділенням,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ДОСТУПНІСТЬ ТА БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ПОСЛУГ

В умовах сьогодення для успішного безбар'єрного туризму ключовим чинником є наявність безпечного, зручного та економічного транспорту; кваліфікація персоналу; відвідування та адаптація торгових центрів, супермаркетів, магазинів, вбиралень; доступність закладів розміщення, харчування та інших туристичних послуг. Такі позитивні зміни в розвитку безбар'єрного туризму спостерігаються за останнє десятиріччя і в українських містах.

Ключові слова: доступність, безбар'єрність.

In today's conditions, the key factor for successful barrier-free tourism is the availability of safe, convenient and economical transport; personnel qualification; visiting and adapting shopping centers, supermarkets, shops, restrooms; availability of accommodation, catering and other tourist services. Such positive changes in the development of barrier-free tourism have been observed in Ukrainian cities over the last decade.

Keywords: accessibility, barrier-free.

Чимало років безбар'єрність та доступність асоціювалися у багатьох людей лише з подоланням фізичних перешкод, облаштуванням пандусів та підіймачів у громадському транспорті. Насправді, це поняття ширше і стосується, без перебільшення, кожного.

Безбар'єрність – це, перш за все, філософія суспільства без обмежень, в якому ми створюємо можливості для людей в тих сферах, де вони відчують певні бар'єри: освітній, сфері зайнятості, доступу до інформації тощо. Також, відкриваючи нову локацію або створюючи послугу, ми маємо робити їх одразу доступними та зручними для всіх незалежно від фізичних особливостей.

Доступність – забезпечення рівного доступу всім групам населення до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів та послуг, як у міських, так і в сільських районах.

Так, більшість щоденних дій для людини з інвалідністю – це важке випробування, яке найчастіше доводиться проходити самотійно. Кожен крок супроводжується бар'єрами: у під'їзді – сходинки, в автобусі – незручні посадкові майданчики. Ситуації, коли людина з інвалідністю не може влаштуватися на роботу через упередження роботодавця – це проблема бар'єрів, вирішення яких є обов'язком держави перед її громадянами. Але й інших бар'єрів довкола нас, на жаль, також багато. Це й коли літня людина змушена простоювати у чергах в громадських установах, й коли жителі віддалених сіл не можуть оплатити комунальні послуги зі смартфона, й коли випускник університету не може працевлаштуватися на першу

роботу, й коли молода мати не може вийти з декрету, адже немає місць у дитсадках.

Для людей з інвалідністю – представників маломобільних груп – залишається актуальною доступність транспортної, вуличної та соціальної інфраструктур. Тому надання якісних послуг та забезпечення їх доступності та безбар'єрності – одне з пріоритетних завдань влади на сьогодні.

Зусилля державних інституцій, приватних структур і громадянського суспільства щодо безбар'єрності в Україні нині здебільшого сфокусовані на таких основних сферах: транспорт; інформаційні комунікації; міська інфраструктура; освіта; ринок праці та зайнятість.

Паралельно з цим має розвиватися й законодавство у сфері запобігання дискримінації; застосовуватися заходи посиленої підтримки для різних груп громадян; відбуватись формування сприятливих можливостей для працевлаштування людей з інвалідністю, представників маломобільних груп, молоді, жінок з дітьми до 6 років, людей старшого віку; потрібно вивчати потреби представників вразливих категорій населення (маломобільних груп, осіб з інвалідністю, зокрема з вадами слуху та зору), їх залучення до ухвалення рішень (зокрема на місцевому рівні), визначення програм поліпшення публічного простору та оцінки чинних програм стосовно формування безбар'єрного публічного середовища. Залучати представників вразливих категорій населення до інформаційного суспільства за допомогою розвитку комп'ютерної грамотності, вивчення та знань іноземних мов, технологічної культури та соціальної навичок. Запровадження онлайн-форматів для надання послуг,

цифровізація послуг з урахуванням інтересів маломобільних груп, людей з інвалідністю, забезпечення спеціального супроводу людей з інвалідністю під час отримання адміністративних послуг. Впровадження стандартів усунення бар'єрів для вразливих груп, людей з інвалідністю, молоді, жінок з дітьми до 6 років, людей старшого віку, сприяння спеціальним заходам для поліпшення соціального становища вразливих груп у сфері економічного, соціального розвитку, запровадження заходів посиленої підтримки та розумного пристосування.

Отже, безбар'єрність та доступність – це нова філософія суспільства, в якому комфортно всім. Впровадження безбар'єрності, принципів рівності та різноманіття як частини процесів державного управління є втіленням реалізації європейських цінностей. Рівність і повага мають бути в основі всіх рішень українських державних службовців. А послуги громадянам повинні надаватися доступно, зрозуміло та безбар'єрно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безбар'єрність має стати новою суспільною нормою в Україні. – Український центр трансплант-координації. 2021. URL: <https://utcc.gov.ua/bezbar-yernist-maye-staty-novoyu-suspilnoyu-normoyu-v-ukrayini/>
2. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України: аналіт. доп. / [Зубченко С.О., Каплан Ю.Б., Тищенко Ю.А.]. Київ: НІСД, 2020. 24 с.

Юрій ПАШКУЦЬКИЙ, студент,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

Анастасія РОМАНЕЦЬ, студентка,
ВСП «Львівський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування»,
Україна

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ

Розглянуто стан сьогодення, актуальні проблеми та шляхи вдосконалення у сфері доступності і безбар'єрності. Розкрито соціально-філософські аспекти.

Ключові слова: філософія суспільства, середовище, безбар'єрність, маломобільний, національна стратегія.

The article considers the current state, urgent issues and ways of improvement in the field of accessibility and barrier-free environment; it also identifies socio-philosophical aspects.

Keywords: social philosophy, environment, barrier-free, reduced mobility, national strategy.

Суспільство мало обізнане про культуру безбар'єрності, адже з проблемами доступності щодня стикаються майже всі. Це і похилі люди, і батьки з дітьми, і люди на візках, і молодь. Це необхідно змінювати, починаючи від гідного ставлення один до одного. Адже безбар'єрність – це філософія суспільства без обмежень, в якому

комфортно всім, в якому забезпечуються рівні права та можливості для всіх людей у самореалізації, зайнятості, пересуванні, сервісах, здобутті освіти, спілкуванні, дозвіллі та розвитку.

Для створення середовища без перепон в Україні була затверджена Національна стратегія безбар'єрності до 2030 р. За даними уповноваженої Президента України з питань безбар'єрності Тетяни Ломакіної – 58% громадян турбує питання вільного пересування, 56% – можливості для самовираження, а 38% – питання доступу до освіти [2].

Незалежно від місця проживання, віку, стану здоров'я чи соціального статусу, кожна людина, яка живе в Україні, має бути забезпечена рівними правами. Це передбачено в головному документі країни – Конституції. Мета безбар'єрності – доступні простори для всіх: людей на візочках, похилого віку, молодих батьків та вагітних жінок, дітей та інших. Аби школи, лікарні, музеї, кінотеатри та адміністративні будівлі перестали бути викликом та бар'єрами. Також, відкриваючи нову локацію або створюючи послугу, ми маємо робити їх одразу доступними та зручними для всіх незалежно від фізичних особливостей. Національна стратегія безбар'єрності ґрунтується на 6 основоположних принципах та включає в себе понад 250 ініціатив із розбудови доступного простору, які реалізовуватимуть в наступні роки. Ці заходи реалізовуватимуться у напрямках: соціальна, освітня, економічна, інформаційні, фізична та цифрова безбар'єрність. Впровадження безбар'єрності, принципів рівності та різноманіття як частини процесів державного управління є втіленням реалізації європейських цінностей. Рівність і повага мають бути в основі всіх

рішень українських державних службовців. А послуги громадянам повинні надаватися доступно, зрозуміло та безбар'єрно [1].

Забезпечення прав людини має бути ключовою цінністю державної служби. Згідно із соціологічним опитуванням «Що українці знають та думають про права людини» державні службовці вважають дискримінацію серйозною проблемою – про це сказали 83% опитаних. На думку державних службовців, найчастіше в Україні дискримінують через вік (54%), майновий стан (39%), гендер (36%) та інвалідність (30%). Отже, потрібно забезпечити безбар'єрний підхід на державній службі, аби такі цінності, як рівність та повага, були в основі всіх рішень державних службовців [2].

Безбар'єрність – це про кожного з нас. Багато хто вважає, що бар'єри стосуються не всього суспільства в цілому, а лише окремих його груп: людей з інвалідністю (58% опитаних), літніх людей у віці 55+ (28%) та решти маломобільних груп населення (27,4%). Але насправді кожна людина в ті чи інші періоди свого життя може зіткнутися з бар'єрами. Саме тому зараз активно використовується ще досить нове поняття «маломобільні групи населення», до яких відносяться не лише люди з інвалідністю, а й всі, хто зазнає складнощів у пересуванні, отриманні послуг, необхідної інформації або при орієнтуванні у просторі: батьки з дітьми до 6 років, особи літнього віку, люди, що проходять терапію після захворювань (інсульт, травми та поранення), вагітні жінки, особи, що пересуваються на кріслі колісному та інші. В різні періоди життя та за різних обставин ми всі стаємо маломобільними та потребуємо безбар'єрного середовища. Тому формування безбар'єрної України повинно стати спільною метою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

2. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України: аналіт. доп. / [Зубченко С.О., Каплан Ю.Б., Тищенко Ю.А.]. Київ: НІСД, 2020. 24 с.

Юлія РОЇК, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Галина ЛОСИК, викладач,
кандидат мистецтвознавства,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН: ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ДОСТУПНОСТІ

Висвітлено ідею універсального дизайну. Розглянуто вирішення проблеми доступності, окреслено шляхи її подолання через створення доступного середовища, яке досягається шляхом детального планування на всіх етапах проектування.

Ключові слова: універсальний дизайн, безбар'єрність, доступне середовище.

The article highlights the idea of universal design, considers the solution to the problem of accessibility, outlines the ways of its overcoming by creating an accessible environment, which is achieved through detailed planning at all stages of design.

Keywords: universal design, barrier-free, accessible environment.

Універсальний дизайн набуває все більшого значення в усьому світі. В основі ідеї універсального дизайну лежить принцип створення такого середовища, яке буде доступне для всіх, а не тільки для людям з обмеженими можливостями.

Універсальний дизайн – це принцип дизайну місць, речей, інформації, повідомлень та політики, який дозволяє скористатися ними найбільш широкому колу людей у найрізноманітніших ситуаціях та не передбачає створення окремих або спеціальних можливостей для такого користування [2]. У найпростішому розумінні універсальний дизайн – це дизайн, орієнтований на людину, який враховує потреби кожного.

Безбар'єрне середовище є лише одним із проявів принципів універсального дизайну. Безбар'єрний універсальний архітектурний простір – це дизайн для всіх без винятку. Так зване безбар'єрне середовище потрібне людині, як у власній квартирі, так і поза її межами. Для вирішення проблеми доступності запропоновано універсальний дизайн, який розрахований на переважну більшість людей, а також на широкий спектр неповносправностей таких, як вади

зору, слуху, сприймання, руху, а також психоемоційні та інтелектуальні особливості. Універсальний дизайн звертається до проблем доступності і пропонує перетворити всі елементи середовища в доступні. Це може бути досягнуто через детальне планування на всіх етапах проєктування. Універсальний дизайн вимагає глибокого розгляду можливостей людини впродовж життя. Створення універсального середовища для всіх – це створення безпечного і зручного, комфортного середовища для всіх без винятку осіб.

Крім того, універсальний дизайн – це економічно ефективно, бо задовольняє потреби всіх користувачів вже на початковому етапі розробки та проєктування і виключає майбутні безглузді витрати [1].

Одним із прикладів застосування універсального дизайну в будівництві та архітектурі є плаский вхід до будівлі. Такий дизайн приносить користь не тільки людям з інвалідністю, що приводять до обмеженою мобільності, але й допомагає пересуванню людей з дитячими колясками або тим, хто переносить важкі коробки або інші громіздкі речі в приміщення. Важливим чинником також є облаштування житлового простору під індивідуальні вимоги людей з особливими потребами.

Незважаючи на те, що універсальний дизайн став помітнішим у нашому житті, поки що він недостатньо використовується як інструмент для прийняття рішень організації безбар'єрного середовища, хоча його застосування у ширшому контексті має потенціал полегшити, а можливо і врятувати комусь життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сім відповідей про те, що таке універсальний дизайн. URL: <https://nachasi.com/city/2017/07/04/universal-design/>
2. Що таке Універсальний Дизайн. URL: <https://ud.org.ua/informatsiya/shcho-take-universalnij-dizaj>

Анастасія ВІЄЦЬКА, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Юлія ШАФРАНЬКА, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ У УМОВАХ РЕАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто теперішню ситуацію щодо безбар'єрності в Україні, актуальні проблеми та шляхи вдосконалення у цій сфері. Здійснено огляд на комплекс заходів, спрямованих на забезпечення безперешкодного та безпечного пересування людей з інвалідністю

Ключові слова: рівність, безбар'єрність, недискримінація, інвалідність, толерантність, залучення, прийняття, інтеграція, стереотипи.

The article considers the present situation regarding barrier-free accessibility in Ukraine, current issues and ways of improvement in this area; it reviews the range of activities aimed at ensuring unimpeded and safe movement of people with disabilities.

Key word: equality, barrier-free environment, non-discrimination, disability, tolerance, involvement, acceptance, integration, stereotypes.

Росія розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну, звичне життя українців кардинально змінилося. З першого дня війни українці шукають відповіді на запитання, які ніколи не ставили раніше. Нашим новим загальним бар'єром тепер стала війна. І майже кожен в ці дні зіткнувся з багатьма ситуаціями вперше. Але, не слід забувати, що в нашій країні є люди, які мали бар'єри, тобто суттєві обмеження, ще до війни, зокрема люди з інвалідністю. Законом «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» встановлено, що особою з інвалідністю є особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист. У грудні 2006 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю, яка передбачає основні міжнародні стандарти забезпечення та захисту прав і свобод цих людей. Мета Конвенції полягає у заохоченні, захисті та забезпеченні повного і рівного користування людьми з інвалідністю усіма правами людини та основоположними свободами, поліпшення умов їх життєдіяльності, зміцненні поваги до них. Усі члени суспільства, у тому числі й особи з інвалідністю, мають рівні права.

Вони включають громадянські, культурні, економічні, політичні і соціальні права. Серед них наступні: рівність перед законом без дискримінації; право на життя, свободу і безпеку особи; право на участь в політичному і суспільному житті; свобода висловлювання думок і переконань тощо.

Всі особи з інвалідністю мають право на свободу від дискримінації у здійсненні їх прав. Це включає право на свободу від дискримінації за ознакою інвалідності, а також по будь-яким іншим ознакам, таким, як раса, колір шкіри, мова, релігія, політичні або інші переконання, національне або соціальне походження, майнове становище або інше положення.

З точки зору загальних зобов'язань у рамках Конвенції, нашою державою повинні здійснюватися наступні заходи: прийняття законодавчих, адміністративних та інших заходів, направлених на заохочення прав людей з інвалідністю, для ліквідації дискримінації; забезпечення поваги державним, приватним сектором та окремими особами до прав людей з інвалідністю; проведення досліджень і розробки доступних товарів, послуг і технологій для людей з інвалідністю і заохочення інших до проведення таких досліджень. Для осіб з інвалідністю передбачається регулярне санаторно-курортне лікування, протезування, забезпечення спецавтомобілями, безплатні або за пільговими цінами ліки, а також чимало пільг щодо побутового, торгового, медичного, транспортного обслуговування, працевлаштування. Питання щодо дотримання нашою державою міжнародних стандартів забезпечення та захисту прав і свобод людей з інвалідністю, їх повної інтеграції у суспільство, є пріоритетним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довідник безбар'єрності. URL: <https://bf.in.ua/>
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 року та факультативний протокол до неї. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
3. Національний план дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2021 р. № 285-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2021-%D1%80#Text>
4. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>

Анастасія ЛИМОНОВА, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Галина ЛОСИК, викладач,
кандидат мистецтвознавства,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

БЕЗБАР'ЄРНІСЬ ЯК НОВА СУСПІЛЬНА НОРМА АРХІТЕКТУРНОГО ПРОЄКТУВАННЯ

Розглянуто питання фізичної безбар'єрності, яка передбачає створення середовища, де суспільний простір фізично доступний для кожного громадянина, включаючи людей з обмеженою мобільністю

шляхом упровадження принципів універсального дизайну. Акцентовано увагу на важливості залучення до процесу моніторингу і супроводу планування людей з особливими потребами, які б мали можливість вносити пропозиції ще на етапі проєктування.

Ключові слова: безбарерність, фізична доступність, обмежена мобільність, універсальний дизайн.

The article considers the issue of physical barrier-free environment, which involves the creation of the environment where public space is physically accessible to every citizen, including people with limited mobility, through the implementation of universal design principles. The emphasis is given to the importance of involving disabled people, who would have the opportunity to make proposals even at the design stage, in the process of monitoring and planning support.

Keywords: barrier-free, physical accessibility, limited mobility, universal design.

Сьогодні в Україні активно проводиться політика безбар'єрного суспільства, спрямована на створення умов для рівного доступу до всіх можливостей громадян з тимчасово чи постійно обмеженою мобільністю, людей з інвалідністю, батьків із візками, людей на візках тощо. Фактично відбувається формування суспільства без обмежень, в якому забезпечуються рівні права та можливості для усіх людей без виключення, щоб кожен член суспільства жив повноцінним життям.

Безбар'єрність – це філософія суспільства без обмежень, в якому забезпечуються рівні права та можливості для всіх людей у самореалізації, зайнятості, пересуванні, сервісах, здобутті освіти,

спілкуванні, дозвіллі, розвитку. Національна стратегія передбачає створення безбар'єрного простору в Україні за шістьма основними напрямками: фізична, інформаційна, суспільна, економічна, цифрова та освітня безбар'єрність [3].

Завдання дизайнера полягає у створенні фізичної безбар'єрності – доступність громадського простору, будівель, транспорту та інфраструктури. Для її досягнення пропонується проектувати і будувати об'єкти з урахуванням особливих потреб людей для забезпечення їх права на максимальну участь в економічному і соціальному житті суспільства. Забезпечення вільного доступу і можливості переміщення на різних об'єктах є важливим фактором подолання безпорадності й ізольованості людей з особливими потребами [2]. Архітектурна доступність, як і доступність в інших сферах, підвищує шанси цих людей знайти роботу, здобути освіту, користуватися громадськими послугами, брати участь в різних соціальних, культурних, оздоровчих заходах і, таким чином, бути активними членами суспільства, як з соціальної, так і з економічної позиції.

Принцип загальної доступності є одним із першочергових у процесі проектування та вдосконалення об'єктів. Сучасний стан суспільства вимагає, щоб умови безперешкодного доступу закладалися ще на стадії проектування [1].

Успішну реалізацію процесу забезпечення доступності будівель і приміщень для маломобільних груп населення забезпечить залучення людей з особливими потребами до процесу моніторингу і супроводу планування. Проведення консультацій з людьми з особливими потребами ще на ранніх етапах планування допоможе уникнути

необхідності вносити зміни та коригування в креслярські плани на більш пізніх етапах і забезпечить реальну відповідність проєкту актуальним потребам. Проєктні рішення повинні виконуватися так, щоб об'єкти, які проєктуються, були однаково доступними і зручними, як для маломобільних груп населення, так і для інших членів суспільства.

Отже, безбар'єрність, зокрема фізична безбар'єрність, має стати новою суспільною нормою, яка передбачає подолання будь-яких обмежень, розширення практики інклюзії, недискримінації та забезпечення рівних прав і можливостей усім верствам населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будинок без бар'єрів. URL: <https://eurohouse.ua/ua/statti/dom-bez-barerov-proektirovanie-kottedzhej-dlya-invalidov-kolyasochnikov>
2. Універсальний дизайн // Безбар'єрна Україна. URL: <http://netbarerov.org.ua/2013-04-12-09-27-32>.
3. Шість напрямків безбар'єрності, яких потребує Україна. URL: <https://voladm.gov.ua/new/shist-napryamkiv-bezbaryernosti-yakih-potrebuye-ukrayina>

Наталія ЛАВСЬКА, викладач,
кандидат сільськогосподарських наук,
ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»,
Україна

БЕЗБАР'ЄРНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ АКТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

В матеріалах наведено деякі з культурних цінностей старовинного міста Ніжин, які можуть стати фактором психологічної реабілітації, джерелом натхнення і сенсу життя.

Ключові слова: війна, психологічна підтримка, безбар'єрний туризм, історичні цінності.

The materials present some of the cultural values of the ancient city of Nizhyn, which can become a factor of psychological rehabilitation, a source of inspiration and meaning of life.

Keywords: war, psychological support, barrier-free tourism, historical values.

«Безбар'єрний туризм» робить туризм універсальним та доступним для людей з обмеженими можливостями, і що особливо актуально на сьогодні, людей, постраждалих внаслідок війни росії проти України, військовослужбовців усіх видів формувань і мирних громадян, які мають фізичні та психологічні вади.

Наразі в Україні офіційно понад 851 тисяча ветеранів – учасників бойових дій усіх категорій, члени сімей, загиблих на війні, люди, які отримали інвалідність внаслідок бойових дій. Найбільша кількість

таких людей – це представники віком від 31 до 40 років (34,5%) і від 19 до 30 років (31%).

Одним із видів допомоги, яку потребують всі категорії потерпілих, є психологічна підтримка, якої потребують близько 40% респондентів [1]. Війна і участь в ній здійснюють безумовний вплив на свідомість, піддаючи його серйозним якісним змінам. Діапазон впливу факторів війни на людську психіку виявляється надзвичайно широким. Проблема «виходу з війни» не менш складна, ніж проблема «входження» в неї.

На початку червня в Міністерстві охорони здоров'я оголосили досить невтішну статистику – через війну психологічної підтримки потребуватимуть близько 15 млн українців. За міжнародними дослідженнями, згідно з даними ВООЗ, кожна п'ята людина, яка проживає в зоні військових конфліктів має проблеми з психічним здоров'ям [3].

Фактором психологічної реабілітації, джерелом натхнення й відновлення сенсу життя можуть стати історичні культурні цінності, які широко представлені в нашому старовинному місті Ніжин, де майже без змін збереглася забудова історичного центру XVII-XVIII ст. У місті виявлено понад 14 км. історичних вулиць, близько 2 тис. будинків старинних будинків. Велику історичну цінність мають сквер ім. М. Гоголя, закладений українським поміщиком В. Тарновським у 1877-1878 рр.; Миколаївський парк, де на початку ХХ ст. у Ніжинському літньому театрі гастролювали багато відомих акторів; Графський парк, закладений у XVIII ст., де створювали свої шедеври М. Гоголь, Є. Гребінка, М. Забіла, М. Гербель, Л. Глібов, Ф. Богусевич [2]. Духовного задоволення та наснаги нададуть Ніжинський жіночий

Веденський монастир; Соборний храм Миколи Чудотворця; Замковий храм Новоявлення Господнього та інші цікаві міста.

Відвідування історичних місць Ніжинщини може сприяти психологічній реабілітації людей, які постраждали внаслідок війни, перебування на свіжому повітрі допоможе зміцнити здоров'я наших героїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Морозов О. Ось портрет ветерана російсько-української війни. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/331691-os-portret-veterana-rosiysko-ukrayinskoyi-viyni>
2. Петренко Л.Б. Ніжин древній і завжди юний: матеріали про історію, краєзнавство та топоніміку Ніжина. Ніжин, ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. 388 с.
3. Суббота С. Психологія стресу: як війна руйнує нашу психіку. І як витримати морально. URL: <https://mind.ua/openmind/20243779-psihiologiya-stresu-yak-vijna-rujnue-nashu-psihibiku>

Христина ФЕДІВ, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Леся ВИШНЯНЧИН, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Актуальним питанням для суспільства є і залишається реабілітація громадян, які потребують психологічної та фізичної допомоги, що є складовою медичного туризму. Потенціал Львівської області дозволяє активно впроваджувати нові заходи та залучати інвестиції.

Ключові слова: реабілітація, реабілітаційний центр, рекреаційний потенціал.

Rehabilitation of citizens who need psychological and physical assistance, which is a component of medical tourism, is and remains an urgent issue for society. The potential of Lviv region allows active implementation of new measures and investment attraction.

Keywords: rehabilitation, rehabilitation center, recreational potential.

В сучасних умовах після пандемії та військових дій, які проходять на території України, призвели туристичну сферу до стану практичної зупинки. Більш актуальним є розвиток саме сфери медичного туризму, оскільки чимало громадян стикнулось із загостреннями хронічних та

появою нових захворювань, також виникла потреба реабілітації військових та цивільних, що зазнали різного роду травм внаслідок військових дій.

В законі України поняття трактується саме так реабілітація – комплекс заходів, яких потребує особа, яка зазнає або може зазнавати обмеження повсякденного функціонування внаслідок стану здоров'я у взаємодії з її середовищем» [2].

Реабілітація військовослужбовців після поранень потребує тривалого часу, який може тривати від 1-2 до 5-6 місяців і більше. Важливим для реабілітації військових є правильний підхід. Це визначає швидкість реабілітаційних заходів, комфортне перенесення процедур та відповідний результат.

Варто зазначити, що через війну щодня зростає кількість громадян, які потребують реабілітації в країні. У Львівській області протягом 2014-2022 рр. для реабілітації військових активно використовувались потужності 12 закладів, а саме в Трускавці, Моршині, Модричах, Східниці, Шклі та Великому Любіні. Потребу повноцінної реабілітації здійснюють – Центр відновного лікування «Модричі» та Міжнародна реабілітаційна клініка Козявкіна, Реабілітаційний центр «Галичина». Значна частина об'єктів потребує чималих вкладень та модернізації інфраструктури.

Отже, окремим стратегічним напрямком розвитку медичного та оздоровчого туризму на території Львівської області у поствоєнний період є створення сприятливого інвестиційного клімату. З цією метою з боку влади буде розроблено і введено в дію спеціальну систему економічних стимулів [3].

Так, після початку війни, влітку 2022 р. у Львові презентували проєкт реабілітаційного центру «Незламні», профілюючим напрямком якого має стати допомога психологічна та фізична, як військовим так і цивільним громадянам.

Даний центр цілком можна розглядати як новітній регіональний хаб медичного туризму національного значення. У майбутньому фахівці реабілітаційного центру планують надавати кваліфіковану допомогу 50 тис. українців. В першу чергу тим, які фізично і морально постраждали внаслідок збройної агресії росії проти України. Національний центр реабілітації України планують створити в структурі Першого медичного об'єднання Львова. Заклад буде працювати у кількох напрямках, зокрема розвиватимуть реконструктивну, пластичну хірургію та протезування.

Значна підтримка у процесах будівництва та розвитку Центру надходить від країн, а саме Німеччини та Польщі. Німецькі та польські клініки вже приймають на лікування українців, а медикам допомагають медикам обладнанням. Особливістю роботи реабілітаційного центру «Незламні» стане активне використання інноваційних підходів у медицині [4].

Важливо зауважити і про психологічний та емоційний стан військових, які можливо реалізувати на основі санаторно-курортного потенціалу нашої області. У Львівській області згідно даних Управління статистики налічується понад 230 об'єктів (пансіонати, бази відпочинку, туристичні бази та гірськолижні комплекси тощо), які найбільше зосереджені в Стрийському, Дрогобицькому, Львівському, Яворівському, Самбірському районах [1].

Отже, при аналізі рекреаційного потенціалу Львівської області та особливостях переорієнтації туризму в період війни, що є умовою оптимального функціонування, варто зазначити перспективним використання інфраструктури для реабілітації постраждалих, а саме:

- створити програму для реабілітації постраждалих внаслідок дій на національному рівні;
- створити нові програми для підготовки та перепідготовки реабілітологів та психологів;
- залучити міжнародні гранти та незалежні фонди;
- запроваджувати нові методики лікування, використовуючи досвід в США, Ізраїлю та створювати спільні проєкти;
- створити нові медичні туристичні продукти для іноземних туристів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безручко Л. Використання природних компонентів для туризму // Львівська область: природні умови та ресурси: *монографія* / за заг. ред. д-ра геогр. наук, проф. М.М. Назарука. Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. С. 476-488.

2. Основи законодавства про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

3. Козицький М. Наша візія – це Львівщина як світовий центр медичного туризму! Публікація від 17 жовтня 2020 р. URL: https://zaxid.net/maksim_kozitskiy_nasha_viziya__tse_lvivshhina_yak_sv_itoviy_tsentr_medichnogo_turizmu_n1509177

4. Янко М., Дейнека О. «Незламні». У Львові презентували проєкт національного реабілітаційного центру». Публікація від 10 червня 2022 р. URL: <https://suspilne.media/248968-nezlamni-u-lvovi-prezentovali-proekt-nacionalnogo-reabilitacijnogo-centru/>

Діана ФІЛІМОНОВА, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Любов ЗОЗУЛЯ, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ ТА ВЕТЕРАНІВ ЗСУ: ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ

Представлено види реабілітації постраждалих від війни в Україні та ветеранів ЗСУ, що отримали фізичні та психологічні травми. Описується проєкт Олени Зеленської «Реабілітація травм війни в Україні».

Ключові слова: реабілітація, постраждалі від війни, фізичні травми, психологічні травми, проєкт.

The report presents the types of rehabilitation of war victims in Ukraine and veterans of the Armed Forces of Ukraine who got physical and

psychological injuries, and also tells about Olena Zelenska's project «Rehabilitation of war injuries in Ukraine»

Keywords: rehabilitation, victims of the war, physical injuries, psychological injuries, project.

Через повномасштабне вторгнення російської армії на територію України не можна не реагувати на збільшення кількості громадян з інвалідністю у нашій країні, адже тепер серед них – і ветерани ЗСУ, і постраждале мирне населення. Війна надовго, чи навіть назавжди змінює якість їхнього життя. Звичайно, людям надається перша медична допомога та лікування, але дуже важливе значення має також і наступна реабілітація військовослужбовців та мирного населення для повного відновлення їхніх функцій та можливості повноцінно працювати й жити в суспільстві. Тому виникає актуальне питання про види реабілітації, які реалізуються сьогодні в Україні.

З'явилися кабінети інтерактивної реабілітації Irex за канадською методикою. В ході реабілітації пацієнт бачить себе на екрані героєм спортивної гри, де за правильні рухи дають бали, а система імітує рухи, вона змушує людину згадати, як працює його рука, нога. Людина грає, гра відволікає її від больового синдрому і дає можливість розробити суглоби та сформувати новий руховий стереотип.

Зараз опановують такий незвичайний вид реабілітації для бійців, які повернулися з зони бойових дій, як дружня реабілітація. Допомогу тут надають не лікарі, а такі ж колишні військові, а самі центри створено не на базі лікарні. Таким чином, спілкування в групах відбувається з позиції рівного – побратима, друга, а не з позиції лікаря

і хворого. Такі центри існують як офлайн, так і можна знайти групу дружньої реабілітації онлайн в соцмережах.

Особливість українців в тому, що вони не звикли звертатися за психологічною допомогою, а просто замикаються в собі. До психолога приходять вже тоді, коли повністю втратили надію на те, що все «само пройде». Тому, для того, щоб допомогти постраждалим від війни та ветеранам повернути своє життя в потрібне русло і перестати здригатися ночами від страшних спогадів, потрібен не тільки контроль з боку держави, а й підвищена увага з боку близьких і рідних (родинна реабілітація). Зараз створено безліч онлайн та офлайн груп для постраждалих від війни, де спеціалісти навчають рідних, як підтримати постраждалого, на що звернути увагу та що проконтролювати, а коли і вчасно звернутись до лікаря.

Тим, кому після отримання травм, потрібна психологічна допомога, тепер нерідко прописують каністерапію – лікування за допомогою спеціально навчених для цього собак. Терплячі хвостаті лікарі, після відповідного дресирування, здатні навіть витягти людину з депресії, кажуть лікарі [3]. Травмовані на війні військовослужбовці та бійці з ампутаціями кінцівок проходять також іпотерапію. Їзда верхи – популярний вид реабілітації у світі. Уже за кілька сеансів цей метод позбавляє пацієнтів нервових розладів та порушень сну, також покращує фізичний стан людини [4].

Громадська неурядова організація «Всеукраїнське Братство Бджолярів України» реалізує власну ініціативу – програму «Допомога на бджолиних крильцях», мета якої сприяти психологічній реабілітації та соціальній адаптації молодих людей, що пережили лиха війни і понесли фізичні і моральні втрати. Психологи пояснюють, що сон на

ліжку, під яким стоїть бджолиний вулик (апітерапія), знімає стрес і допомагає спокійно заснути [2].

У межах Національної стратегії безбар'єрності О. Зеленська запускає проєкт «Реабілітація травм війни в Україні». У межах стратегії буде запропоновано зміни у законодавстві, щоб гарантувати доступ до реабілітації для всіх жителів України, у тому числі тих, хто потребує додаткової підтримки. Дружина президента зазначила, що це тривала робота, однак рівень травматизації, який виник через війну, вимагає негайних дій [1].

Як бачимо, актуальність дослідження способів реабілітації для людей з фізичними та психологічними травмами є вкрай важливою, адже реабілітація не тільки підвищує рухову активність, допомагає встановити соціальні контакти, а й розширює життєвий простір постраждалих та ветеранів, формує можливість включення в активне середовище протягом життя, сприяє формуванню почуття власної гідності. Маємо надію, що найближчим часом кожен постраждалий від війни та ветеран ЗСУ зможе не тільки повернутися до повноцінного життя, а й розширити свої життєві перспективи, усвідомити себе затребуваними та повноцінними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зеленська заявила про запуск проєкту «Реабілітація травм війни в Україні». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3541350-zelenska-zaavila-pro-zapusk-proektu-reabilitacia-travm-vijni-v-ukraini.html>

2. Реабілітаційна Програма «Допомога на бджолиних крильцях».
URL: https://veterans-and-bees.com/ua_old/

3. Сучасні види реабілітації для постраждалих від війни та ветеранів ЗСУ. URL: <https://www.enableme.com.ua/ua/article/sucasni-vidi-reabilitacii-dla-postrazdalih-vid-vijni-ta-veteraniv-zsu-8895>

4. Шикула М., Радіон Є. Реабілітація за допомогою коней: як на Львівщині лікуються поранені українські воїни. URL: <https://www.5.ua/regiony/reabilitatsiia-za-dopomohoju-konei-iak-na-lvivshchyni-likuiutsia-poraneni-ukrainski-voiny-siuzhet-284354.html>

Іванна КЛЮЧНИК, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Надія МИХАЙЛИК, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ ЯК ЗАСОБУ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Описуються основні особливості інклюзивного туризму, його основні змістовні характеристики. Туризм розглядається як основний засіб соціально-психологічної реабілітації осіб з інвалідності в умовах

сучасності. Значна увага приділяється аналізу основних функцій туризму, зокрема інклюзивному.

Ключові слова: інклюзивний туризм, туризм, особи з інвалідністю, реабілітація, соціально-психологічна підтримка.

The main features of inclusive tourism, its main meaningful characteristics are described. Tourism is considered as the main means of socio-psychological rehabilitation of persons with disabilities in modern conditions. Considerable attention is paid to the analysis of the main functions of tourism, in particular inclusive.

Keywords: inclusive tourism, tourism, persons with disabilities, rehabilitation, social and psychological support.

Інклюзивний туризм виступає як один із видів соціальної реабілітації, який повинен розвиватися і в інших сферах життєдіяльності людини. В умовах сьогодення необхідним є пошук інноваційних, водночас ефективних видів соціальної реабілітації людей з інвалідністю. Інклюзивний туризм – це сучасний вид туризму, який дозволяє включити в туристичну діяльність будь-яку людину, незалежно від її фізичних можливостей, з урахуванням особливостей її фізично-психологічного стану і розглядається він, насамперед, як потужний засіб активної соціально-психологічної реабілітації [3]. Соціально-психологічна реабілітація надасть особі з інвалідністю змогу змінити соціальну роль в суспільстві, оволодіти технологіями ефективного функціонування в різних умовах перебування, соціально активізуватися в процесі туристичних заходів, трансформувати свій світогляд, розвинути діяльність на самообслуговування і догляд за

собою та організувати побут в умовах навколишнього середовища, оволодіти новими знаннями, уміннями та навичками. Туризм – це альтернатива соціальної ізоляції, яка деструктивно впливає на здоров'я і психіку. В цілому, інклюзивний туризм – це система заходів, спрямованих на надання особам з інвалідністю можливості відновлення та розвитку їх фізичного, соціального, духовного, творчого та інтелектуального рівня з метою сприяння подальшої інтеграції в суспільство.

Інклюзивний туризм зменшує почуття неповноцінності, інтегруючи людей з інвалідністю у суспільство, допомагає сформувати впевнену і ефективну життєву позицію. Туризм надає можливості для розвитку особистості. Основні реабілітаційні функції туризму: соціально-відновлювана, яка спрямована на відновлення сил, активне пізнання явищ природи, традицій, встановлення нових соціальних контактів, дружні і ділові зв'язки; психологічна – забезпечує зміну середовища, звичного способу життя, активну форму відпочинку, що сприяє фізичному оздоровленню і психологічному розслабленню; особистісно орієнтована – позитивно впливає на розвиток особистості, володіє відновлювальною функцією і несе в собі змістовний гуманітарний потенціал; компенсаторна – забезпечує спеціальні потреби людей з інвалідністю; оздоровча – має високий потенціал для підтримання здоров'я і життєдіяльності в активній формі.

Інклюзивний туризм є процесом, який зменшує ізоляцію особи з інвалідністю в суспільстві за рахунок збільшення участі кожного окремого інваліда в усіх процесах життєдіяльності сучасного суспільства. Враховуючи те, що в державі з'явилася нова категорія інвалідів – учасники та постраждалі внаслідок АТО/ООС та воєнних

дій, інклюзивний туризм може стати для них потужним засобом реабілітації, можливістю оздоровлення. Через туризм здійснюється лікування і профілактика психосоматичних захворювань, підтримка фізичної форми і здоров'я [4]. Спілкування в групі знімає невпевненість, внутрішню скутість, позбавляє від нудьги, самотності та депресії, дає можливість встановити дружні контакти, тим самим туризм сприяє психологічній реабілітації, адаптації людей з інвалідністю та їх інтеграції в суспільство. Для людей з інвалідністю велике значення мають доступність готелів, ресторанів, пляжів, лікарень, спортивних та екскурсійних об'єктів, транспорту.

Для ефективного використання туризму як реабілітаційного засобу для людей з особливими потребами необхідно дотримуватися деяких правил і умов: вид туризму добирається залежно від порушених функцій і відповідно до індивідуальної програми реабілітації; також необхідно враховувати персональний інтерес, бажання, фінансові можливості, місце проживання (місто або сільська місцевість), очікувані реабілітаційні результати; туризм повинен бути безпечним для туристів і оточення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А.Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола [та ін.]; за заг. ред. А. Й. Капської. К.: Наук. світ, 2002. 164 с.

2. Басова В.М., Н.Ф. Басов, С.В. Бойцова. Соціальна робота: навч. посіб. / . М.: Дашков і К°, 2008. 364 с.

3. Давиденко Г. В. Включення людей з інвалідністю в суспільне життя та освітній процес: шляхи оптимізації. *Наукові записки: зб. наук. пр.* Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Вип. 135. С. 93–96. (Серія: Педагогічні науки).

4. Декларація ООН про права інвалідів. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_117

Наталія КАЩУК, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Мирослава БОДНАР, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ

Розглянуто волонтерську діяльність швейних підприємств в умовах війни. Окреслено фронт робіт, визначено потенційних волонтерів, які долучились до швейного виробництва.

Ключові слова: волонтерство, швейне виробництво, екіпірування.

The volunteer activity of sewing enterprises in the conditions of war is considered. The front of work is outlined, potential volunteers who joined the sewing production are identified.

Keywords: volunteering, sewing production, equipment.

Не так давно добрі та безкорисливі справи в Україні сприймалися за дивину, а волонтерство було явищем відносно новим та непопулярним. Проте повномасштабна війна на території України стала тією кризовою ситуацією, коли волонтерство прокинулося [2].

Після початку повномасштабної війни в Україні стрімко набула популярності культура благодійності. Сьогодні, в часи лихоліття, кожен намагається допомогти Збройним силам України для досягнення Перемоги.

Окрім допомоги держави, на поміч прийшли волонтери. Відтак сотні тисяч людей приєдналися до волонтерського руху: допомагають у гуманітарних штабах, плетуть маскувальні сітки, закупають амуніцію тощо [1].

Ще з початку війни до волонтерської діяльності долучилися і швейні підприємства для того, щоб зробити свій внесок у боротьбу з агресором, які переорієнтували своє виробництво під потреби воєнного часу, почали працювати на потреби Збройних сил України.

Виробництва переобладнали на цехи для пошиття розвантажувальних жилетів, балаклав, медичних пов'язок, берців, військової форми та іншого екіпірування – такий внесок швейних підприємств у наближення перемоги.

До працівників швейних підприємств долучаються люди, що переїхали з зони бойових дій. Через емоційне навантаження люди почали шукати спосіб бути корисним, не сидіти вдома, склавши руки, відтак виявили бажання допомагати на новому місці проживання.

До роботи на швейних підприємствах активно залучаються люди з інвалідністю. Дізнавшись з соцмереж про потребу допомоги, вони долучилися до волонтерства – займаються пришиванням гудзиків,

нашивок тощо. Усі вони вірять і надіються, що їхня робота буде корисна для наших воїнів.

Отже, волонтером може стати кожен та кожна, хто прагне зробити внесок у перемогу України, незалежно від того у якій галузі працюватиме. Адже волонтери важливі для кожного суспільства, особливо під час війни, тому що вони працюють без користі для себе, показуючи цим суспільству, що є ще в житті речі більш цінні ніж отримання матеріальної винагороди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волонтерство під час війни / Українська волонтерська служба.

URL:

https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+VW101+2022_T3/about

2. Різновиди мотивації волонтерів під час війни. URL:

<https://svoi.space/riznovydy-motyvacziyi-volonteriv-pid-chas-vijny/>

Yuliia KUROCHKA, student,
University of Bergen,
Norway

Oksana SENIURA, lecturer,
PhD, associate prof,
Separate Structural Subdivision «Technological Vocational College of
Lviv Politechnics National University»,
Ukraine

LEGAL PROVISION OF THE STRATEGY FOR BARRIER-FREE ENVIRONMENT IN UKRAINE

The report provides an analysis of such an interesting issue as legal provision of development and strategy for the barrier-free environment in Ukraine. The topic is relevant because this strategy is envisaged for the period up to 2030, so it requires thorough and in-depth study. The article highlights the issue of regulation of the strategy for creating a barrier-free environment through the analysis of legislative acts. Regulatory acts and the barrier-free handbook were used.

Keywords: society, barrier-free principles, tourism.

The barrier-free environment is one of the basic principles of all European states. Ukraine, as a country that has obtained the status of a candidate for membership in the European Union, is firmly committed to the creation of the barrier-free country. The state policy on the barrier-free environment provides for the formation of an approach according to which every citizen of Ukraine should have free access to all spheres of life. The main step to achieve this goal in Ukraine was the adoption of the National

Strategy for creating the barrier-free space in Ukraine for the period up to 2030.

In order to create the barrier-free space in different aspects of human life, equal opportunities for all social groups of the population for self-realization, education, ... digital and physical inhumanity, supporting the public initiative - the decree of the President of Ukraine No. 533/2020 reads. On the basis of this decree, a number of legislative changes were adopted, namely the above mentioned National Strategy, laws of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine.

The aim of the Strategy is to create the barrier-free environment for all groups of the population, to provide equal opportunities for each person to realize their rights, to receive services at the level of others through integration of physical, informational, digital, social and civil, economic and educational inequity in all spheres of state policy. [1] The strategy provides for 6 courses in the areas of non-barrier: physical inactivity, informational indifference, digital indifference, social and civil lack of barrier, educational lack of barrier and economic lack.

The expected result of implementation of the normative-legal acts is support of strategic course of Ukraine in the sphere of both creation of the barrier-free space and its development on the territory of Ukraine, the realization of which will allow each person to feel free and to ensure achievement of all their goals. Thus, it is worth to sum up that the legal basis for realization and development of the barrier-free space in Ukraine. In our opinion, this strategy will help Ukraine achieve high realization and development, one of the most important principles in the international arena, namely, the barrier-free environment.

REFERENCES

1. Pro shvalennya Natsionalnoyi strategiyi iz stvorennya bezbar'ernogo prostoru v Ukrayini na period do 2030 roku: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 14 kvitnya 2021 r. № 366-r. URL: <https://naiu.org.ua/pro-shvalennya-natsionalnoyi-strategiyi-iz-stvorennya-bezbar-yernogo-prostoru-v-ukrayini-na-period-do-2030-roku/>

Христина КОСТЮК, студентка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

Оксана КОСТЮК, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

СПЕЦИФІКА ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВИХ УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Розглянуто специфіку функціонування осіб з інвалідністю під час воєнного стану. Проаналізовано ряд постанов, які дають можливість формально полегшити використання різного роду послуг.

Ключові слова: особи з інвалідністю, інвалідність.

The specifics of the functioning of persons with disabilities during martial law are considered. A number of resolutions that make it possible to formally facilitate the use of various services have been analyzed.

Keywords: persons with disabilities, disability.

З початком війни в Україні змінилось усе – і це відчув на собі кожен громадянин країни, зокрема особи з інвалідністю. Постало ряд питань, які формально важко вирішувати. Тому, Постановою Кабінету Міністрів України від 8 березня 2022 року № 225 «Деякі питання порядку проведення медико-соціальної експертизи на період дії воєнного стану на території України» встановлено, що на період дії воєнного стану на території України та протягом шести місяців після його припинення або скасування, у разі коли особа, що звертається для встановлення інвалідності, не може прибути на огляд до комісії, така комісія може приймати рішення про встановлення інвалідності заочно.

Також цією ж постановою встановлено, що на період дії воєнного стану на території України пункт 5 Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 р. № 1317 «Питання медико-соціальної експертизи», не застосовується. Рішення щодо продовження тимчасової непрацездатності за її наявності приймається без направлення на комісію.

Вищезазначена постанова була доповнена пунктом 3, згідно якого повторний огляд, строк якого припав на період дії воєнного стану на території України, переноситься на строк після припинення або скасування воєнного стану.

У разі коли в індивідуальній програмі реабілітації особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю встановлений строк повторного огляду, що припав на період дії воєнного стану на території України, та в особи з інвалідністю відсутня можливість пройти медико-соціальну експертну комісію, а в дитини з інвалідністю лікарсько-

консультативну комісію закладу охорони здоров'я, їх індивідуальна програма реабілітації продовжується до останнього числа шостого місяця після припинення або скасування періоду дії воєнного стану, якщо раніше не буде проведено повторний огляд і не отримано відповідну індивідуальну програму реабілітації.

Отже, на час воєнного стану держава впровадила ряд постанов, які дають можливість особам з інвалідністю не втрачати своїх прав, користуватися всіма можливими послугами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деякі питання порядку проведення медико-соціальної експертизи на період дії воєнного стану на території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 березня 2022 р. № 225. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225-2022-%D0%BF#Text>

2. Зміни, що вносяться до деяких постанов Кабінету Міністрів України, щодо строку повторного огляду осіб з інвалідністю та продовження строку дії деяких медичних документів в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2022 р. № 390. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-2022-%D0%BF#Text>

Ustina KITSERA, student,
Silesian University on Katowice,
Poland

Khrystyna IVANETS, lecturer,
Separate Structural Subdivision «Technological Vocational College of
Lviv Politechnics National University»,
Ukraine

WSPARCIE PRAWNE DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W REPUBLICE POLSKIEJ W CZASIE WOJNY

Rozpatrywane są cechy wsparcia prawnego dla niepełnosprawnych Ukraińców w Rzeczypospolitej Polskiej w czasie wojny. Analizowane są różne ustawy dotyczące wsparcia Ukraińców i ich komfortowego pobytu.

Słowa kluczowe: prawo, osoby niepełnosprawne.

Wraz z wybuchem wojny cały świat stanął przed nowymi wyzwaniami, aby zapewnić bezpieczne życie osobom niepełnosprawnym. Rzeczpospolita Polska była jednym z pierwszych państw, które otworzyły swoje granice dla Ukraińców.

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022 roku «O pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa» osoby niepełnosprawne, które opuszczają Ukrainę mają prawo do: legalnego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pomocy finansowej dla rodziny, zatrudnienia, opieki medycznej, pomocy psychologicznej, pomocy żywnościowej, wsparcia dla osób niepełnosprawnych [2].

Istnieje również możliwość przekazania środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, o czym mówi art. 47

ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych [3]. Środki mogą być przekazywane wyżej wymienionym obywatelom Ukrainy na podstawie programów zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Nie ma specjalnych, odrębnych zasad dla osób niepełnosprawnych z Ukrainy dotyczących legalizacji ich pobytu w Polsce. Ustawa "O pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa" (tzw. ustawa specjalna) określa pewne korzyści dla osób niepełnosprawnych, np. przy uzyskiwaniu numeru PESEL (jeżeli osoba niepełnosprawna nie może osobiście złożyć wniosku lub odcisków palców w miejscu siedziby urzędu, to można to zrobić w miejscu zamieszkania takiej osoby) – art. 4 ust. 2 i art. 8 specustawy. Ponadto pomoc społeczna, która jest udzielana wyłącznie osobom niepełnosprawnym, dotyczy np. specjalistycznego transportu, w szczególności do miejsca zamieszkania lub wyżywienia albo między nimi (art. 12 ust. 1 pkt 4).

W tym roku w miastach Rzeczypospolitej Polskiej zorganizowano kolonie letnie dla dzieci z niepełnosprawnością, które przyjechały do kraju z ogarniętej wojną Ukrainy. W ramach obozów letnich organizowane były zajęcia aktywizujące dla dzieci, różne zajęcia sportowe, zabawy, posiłki, opieka medyczna, transport z i do wyznaczonych miejsc, a wszystko to odbywało się pod okiem doświadczonych opiekunów. O bezpieczeństwo dzieci na obozach dbali wykwalifikowani specjaliści. Wypoczynek na obozach dla dzieci niepełnosprawnych był bezpłatny [1].

Podsumowując powyższe stwierdzamy, że w Polsce osoby z niepełnosprawnością mają takie same prawa jak zwykli obywatele. Państwo stara się stworzyć jak najbardziej komfortowe warunki dla takich osób.

Rząd stara się ułatwić pobyt obywateli Ukrainy poza granicami swojego kraju i zapewnić im bezpieczne schronienie.

WYKAZ REFERENCJI

1. Сайт Республіки Польща. Сайт для громадян України. URL: <https://www.gov.pl/web/ua/Odnorazova-hroshova-dopomoha-i-bezkoshtovna-medyczna-opika> (дата звернення: 30.10.2022 р.).

2. USTAWA z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/T/D20220583L.pdf> (дата звернення: 25.10.2022 р.).

3. USTAWA z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000573/U/D20210573Lj.pdf> (дата звернення: 25.10.2022 р.).

Viktorii LESKIV, student,
Dehoga Thüringen Schule Kompetenzzentrum Erfurt,
Germany

Nadiia KREDENETS, PhD, teacher,
Creative International School for Children,
Ukraine

BARRIER-FREE TOURISM IN GERMANY

The article deals with the problem of barrier-free tourism in Germany. Germany is full of wonderful culture that just wants again and again to be discovered. It also considers the main factors in tourism as a socio-economic and culture concept and the impact of investments in all types of barrier-free infrastructure in the country.

Keywords: barrier-free tourism, vocational training of future specialists, social partnership.

Germany is full of wonderful culture that just wants to be discovered. There is something for everyone in Germany's most diverse selection of towns and cities, and at Germany's top museums or other cultural institutions. Germany's museums set the bar high. With an unparalleled variety of themes, genuine treasures, unique concepts and internationally renowned collections that open up completely new perspectives.

Thus, it is crucial to analyze the German experience of developing barrier-free tourism as this type of tourism became a mass phenomenon in the early 20th century after the Allgemeiner Deutscher Automobil-Club – ADAC (General German Automobile Club) was founded in Munich in 1903 [1].

In West Germany, barrier-free tourism developed in two alternative ways. The first one aimed to provide support and care to people with special needs. The second one sought to develop infrastructure and technical means to help such people take care of themselves [2].

Thus, one can conclude that barrier-free tourism is a social institution influencing public understanding of disability, tolerance and inclusion. Furthermore, it has a great potential for developing Ukraine's economy.

How infrastructure is helpful in development? Infrastructure affects growth through several supply and demand-side channels. Investments in energy, telecommunications, and transport networks directly impact growth, as all types of infrastructure represent an essential input in any production of goods and services. While the facilities, equipment, or similar physical assets like bridges and roads are essential to an economy, infrastructure also enables citizens to participate in the social and economic community and provides them with necessities such as food and water.

High-quality infrastructure provides direct positive impacts, including higher efficiency, increased safety, decreased environmental impact, and more effective delivery of public goods and services. In most cases, it's easy to appreciate the value delivered by quality infrastructure.

REFERENCES

1. Allgemeiner Deutscher Automobil-Club e.V. URL: <http://www.adac.de/reise-freizeit/> (accessed on September 22, 2021).
2. Deutsche Zentrale für Tourismus e. V. Incoming-Tourismus. URL: http://www.germany.travel/media/pdf/dzt_marktforschung/.../ (accessed on October 21, 2021).

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Іван КОСТЮК – директор ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка», к. т. н, доцент;

Мар'ян ПІДВАЛЬНИЙ – заступник директора з навчальної роботи, викладач циклової комісії економіки, підприємництва та туризму;

Наталія БОЙКО – заступник директора з навчально-виховної роботи, викладач циклової комісії економіки, підприємництва та туризму;

Оксана СЕНЮРА – викладач циклової комісії гуманітарних дисциплін, к. с. н., доцент;

Надія КРЕДЕНЕЦЬ – вчитель Креативної Міжнародної Дитячої Школи, к. пед. н.;

Леся ВИШНЯНЧИН – викладач циклової комісії економіки, підприємництва та туризму;

Тетяна БАБИН – методист, викладач циклової комісії економіки, підприємництва та туризму;

Уляна СВЕНТОЗІЛЬСЬКА – викладач циклової комісії економіки, підприємництва та туризму;

Марія ПАВЛІВ – завідувач юридичним відділенням, «старший викладач» циклової комісії правознавства;

Галина ПЕТРИШИН – завідувач економічним відділенням, «старший викладач» циклової комісії економіки, підприємництва та туризму;

Христина ІВАНЕЦЬ – викладач циклової комісії правознавства;

Наталія НЕЧИПОРУК – викладач циклової комісії гуманітарних дисциплін, секція іноземних мов;

Леся ШАК – викладач циклової комісії гуманітарних дисциплін, секція іноземних мов.

Наукове видання

КОСТЮК Іван Васильович та ін.

**Збірник тез доповідей за матеріалами
II Міжнародної студентської науково-практичної конференції
«Безбар'єрний туризм в умовах сьогодення:
глобальні виклики для України та світу»**

Видається у авторській редакції